

OFI

ÚJGENERÁCIÓS tankönyv

3

Olvasókönyv

madarak **állatmesék**

medvék macskák

mese és valóság

kutyák

rókák

gyermekmagazin

I. kötet

Olvasókönyv

3. osztályosoknak

I. kötet

Eszterházy Károly Egyetem
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A tankönyv megfelel az 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI-rendelet 1. melléklete Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára megnevezésű kerettanterv 1.2.1. Magyar nyelv és irodalom tantárgy előírásainak.

A kiadvány 2017. április 4-től tankönyvi engedélyt kapott a TKV/2272-10/2017. számú határozattal.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők: BÓDI CSILLA, KEMPFNER ZSÓFIA

Tananyagfejlesztők: JORDÁNNÉ TÓTH MAGDOLNA, KOLLÁTH ERZSÉBET, KONRÁD ÁGNES, FARKAS ANDREA, KÓRÓDI BENCE

Alkotószervezők: FARKAS ANDREA, SÁNDOR CSILLA

Szakmai és vezető szerkesztő: KÓRÓDI BENCE

Tudományos szakmai szakértő: DR. STEKLÁCS JÁNOS

Pedagógiai szakértő: DR. GOMBOS PÉTER, BOSÁNYI ÉVA

Nyelvi szakértő: HEDVIG OLGA MÁRIA

Olvasószervező: BARTUS CSILLA

Fedélterv: SLEZÁK ILONA

Fedélillusztráció: SZABÓ ATTILA

Látvány- és tipográfiai terv: DÁNIEL ANDREA, FEKETE GABRIELLA, KOZÁRI ZSOLT, SZABÓ ATTILA

Illusztrációk: HORVÁTH ÁKOS, RACSKÓ JÚLIA, RADNÓTI BLANKA, SZABÓ ATTILA

Térkép: STIEFEL EUROCART KFT.

Fotók: © 123RF, © Cultiris Kulturális Képgyűjtemény, ThinkStock, iStock

A tankönyv szerkesztői köszönetet mondanak a korábban készült tankönyvek szerzőinek. Az általuk megteremtett módszertani kultúra ösztönzést és példát adott e tankönyv készítőinek is. Ugyancsak köszönetet mondunk azoknak az íróknak, költőknek, képzőművészeknek, akiknek alkotásai tankönyveinket gazdagítják.

Köszönjük azoknak a tanároknak és diákoknak a munkáját, akik hasznos észrevételeikkel és javaslataikkal hozzájárultak e kiadvány végső változatának kialakításához.

© Eszterházy Károly Egyetem, 2017

ISBN: 978-963-436-054-4

Eszterházy Károly Egyetem

3300 Eger, Eszterházy tér 1.

Tel.: (+36-1) 235-7200,

Fax: (+36-1) 460-1822

Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

Kiadásért felel: dr. Liptai Kálmán rektor

Raktári szám: FI-501020301/1

Műszakiiroda-vezető: Horváth Zoltán Ákos

Műszaki szerkesztő: Horváth Zoltán Ákos, Kóródi Csukás Márta

Nyomdai előkészítés: Fekete Gabriella, Vámos Norbert

Terjedelem: 19,57 (A/5) ív, tömeg: 419 gramm

1. kiadás, 2018

A könyvben felhasználásra került a Mondaton innen, mondaton túl... Olvasókönyv 3. osztályosoknak, 1. kötet című mű, Műszaki Kiadó, 2011. Szerzők: Falusiné Varga Tünde, Jegesi Krisztina, Jordánné Tóth Magdolna

Grafikus: Bódi Katalin

Alkotó- és felelős szerkesztő: Kóródi Bence

Az újgenerációs tankönyv az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.1.2-B/13-2013-0001 számú, „A Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése” című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Nyomtatta és kötötte

Felelős vezető:

A nyomdai megrendelés törzsszáma:

 magyar
nyomdaipari szövetség
NYOMDA- ÉS PAPIIPARI SZÖVETSÉG

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Ismét együtt! Ismételjünk!

Tanulni kell. A téli fákat.
Ahogyan talpig zuzmarásak.

Tanulni kell. A nyári felhőt.
A lobbanásnyi égi-erdőt.

Tanulni kell mézet, diót,
jegenyefát és úrhajót,

a hétfőt, keddet, pénteket,
a szavakat, mert édesek,

tanulni kell magyarul és világul,
tanulni kell mindazt, ami kitarul,

ami világít, ami jel:
tanulni kell, szeretni kell.

Nemes Nagy Ágnes: Tanulni kell

o
g
l
v
a
f
e
p
m
r

h
r
s
b
l
z
m
l

Nyári élmények

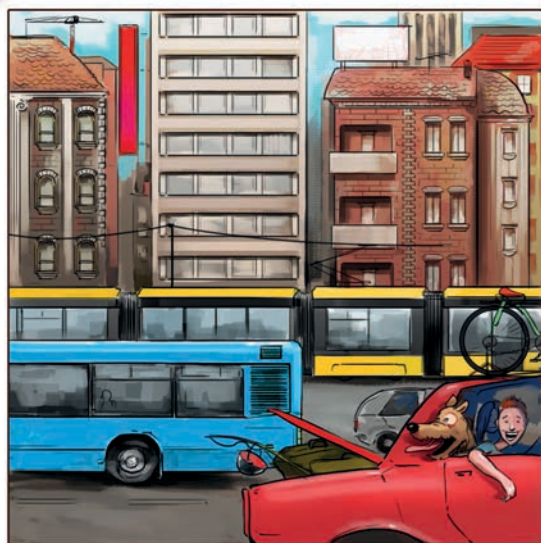
Mesélj, hogy telt a nyár! Milyen izgalmas kalandokban volt részed? Mondd el az egyik nagyon jó élményedet! Mesélj el egy kevésbé jó eseményt is!

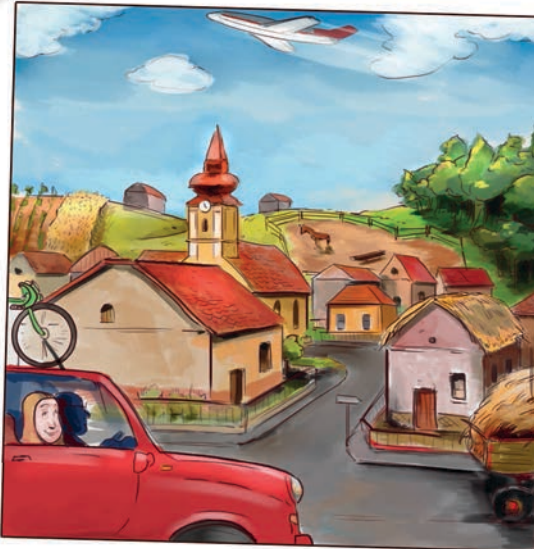
Foci a haverokkal

Kirándulás

Utazás városba...

... falura

1. Figyeld meg a képeket! Alkossatok párban történeteket az eseményekhez! Adjatok új címeket a képeknek!

2. Válassz egy képet! Kinek és milyen sms-t küldenél onnan?

Egy hét a vízparton

Családi játékparti

Otthon is jó lenni

Utolsó nap a táborban

Ezt már tudom

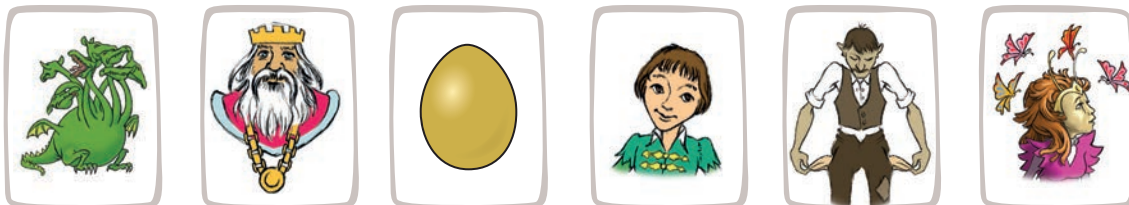
Elmúlt a nyár, elkezdődött az iskola. Mennyi mindent tudsz már? Mi mindenre emlékszel még az előző években tanultakból? Nézzük meg együtt!

1. Kiről, miről olvastatok a tavalyi tanévben? Csoportban gyűjtsetek minél több mesecímet!

2. Némán mutogasd el egy általad kiválasztott mese címét! A többiek találják ki, mire gondoltál! Utána cseréljétek szerepet!
3. Válassz ki egyet az olvasmányok közül! Meséld el a tartalmát a társadnak!
4. Tavalyi olvasmányaid közül válaszd ki a kedvenc népmeséidet! Írd le a címüket a füzetedbe!

5. Találj ki egy mesét az alábbi kártyákból a társaddal! A kártyák sorrendjéről ti dönthettek.

6. Olvasd fel az alábbi szavakat, szókapcsolatokat oszloponként! Alkoss mondatokat a szókapcsolatokkal!

magas vár	félelem	szedte a lábát	illatos sáfrány
teli tál	élelem	nézte a ládát	tűzokádó sárkány
festett kép	béremet	adott egy fonalat	táltos paripa
fáradt pék	képemet	rajzolt egy vonalat	trükkös bandita

7. Alkoss a két szóoszlop szavaival szókapcsolatokat!

a) Használd fel az oszlopokból minden szót! Írd le a füzetedbe!

kacsalábon forgó

hetedhét

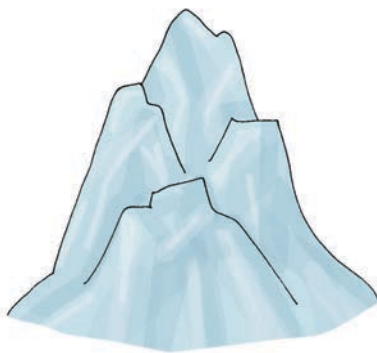
üveghegyen

hétfejű

világszép

felsőleges

legkisebb

innen

királyfi

királyom

királylány

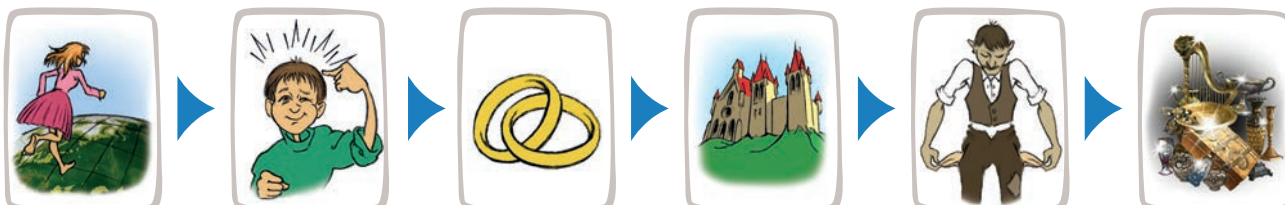
sárkány

vár

országon

b) Mondj mondatot minden leírt szókapcsolattal!

8. Mesélj egy történetet a kirakott kártyák segítségével! Ne változtass a kártyák sorrendjén!

9. Mondd el, milyen szövegből származnak a mondatok! Indokold meg! Segítenek a szókérdők.

Találós
kérdés?

Vers?

Levél?

Mese?

Volt egyszer egy
darázs-garázs.
Élt benne négy
fürkészdarázs.

Akármilyen bűdös-sáros,
mégiscsak jó hely
a város!

Holnap megnézzük
a Balatont.

Egy kis házban öt kis szoba
sorakozik szépen,
öt kis ember bújik oda
melegedni télen.
Mi az?

Volt egyszer egy
szegény ember,
annak volt
három fia.

Még ma is élnek, ha
meg nem haltak.

Remélem, nemsokára
láthatlak!

10. Mit jelentenek az alábbi közmondások, szólások?

Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.

Nincs otthon a macska, cincognak az egerek.

Túljár az eszén.

Lóvá tesz.

11. Játssz el egy közmondást vagy szólást! A többiek találják ki, melyikre gondoltál!

12. Keressétek meg az összecsengó végű szópárokat!

szóval	jóval	tettesse	gyúró	várhat
mit akarok	már hat	tesztelte	író	
Eszterke	mehet	tehet	cicafarok	
túró	kettese	játszott	bíró	
Vácott	lehet	szeress	keress	

13. Keressetek olyan szavakat, amelyek összecsengenek az itt olvashatóakkal!

király	város	táska
piros	képek	kalap

14. Olvassátok el a verset! Figyeljétek meg a sorok végét! Mit vesztek észre?

Paripám csodaszép pejgó

Paripám csodaszép pejgó,
Ide lép, oda lép, hejhó!
Hegyen át, vizen át vágdat,
Nem adom, ha igérsz százat.

Amikor paripám ballag,
Odanéz valahány csillag.
Amikor paripám táncol,
Odanéz a nap is százszor.

Weöres Sándor

Az angyalok vezére

Szent Mihály hatalmas kardjával minden gonoszt legyőz. Angyalszárnyakkal és a legyőzött sárkánnyal szokták ábrázolni. A sárkány a gonosz jelképe. Szent Mihályt neve napján, szeptember 29-én ünneplik. Innen származik a hónap egyik régi neve is: Szent Mihály hava.

Rigó Béla

TÜNDÉRELLENŐRZŐ

Tisztelt Szülő!

Gyermeke nem egy tündér!
Jobb, ha tudja,
gyűröttek a szárnyai,
kiöntötte a hajnali harmatot,
verekszik a varázspálcával,
itt csak egy csoda segíthet.
Így a vasorrúbába-képzőbe
se veszik fel.
Tündérelje meg magát!
Nahát!...

Tündértanító néni!

Csak tessék szigorúan
hátrakötni a sarkát!
Minket is így neveltek.
Azért jár iskolába,
legyen tündér a talpán.
További tisztelettel...

Tündériskola – részlet

SZEPTEMBER

SZEPTEMBERI SZÜLETÉS-NAPOSOK

Szent-Györgyi Albert
orvos, kutató,
a C-vitamin felfedezője

Puskás Tivadar
mérnök, a telefon-
hírmondó feltalálója

Tamási Áron
erdélyi magyar író

Széchenyi István gróf
politikus,
„a legnagyobb magyar”

Benedek Elek
író, újságíró,
„a nagy mesemondó”

IDŐJÁRÁS-JELENTÉS

NYELVELŐ

Nemcsak az időre vagy egy időszakra, hanem élőlényekre is mondhatjuk azt a szót, hogy **szeles**. Ilyenkor a szeles szavunk gyors, de meggondolatlan, kapkodó, szeleburdi értelmet nyer. Szél úrfi is ilyen: nemcsak fújni, de rosszkodni is tud ám! Összevissza képes száguldozni, lesodorja a kalapunkat és a faleveleket, szemünkbe fújja a port, és becsap ajtót, ablakot.

Felelj, ha tudsz!

- ◆ Miért szeptember táján hajtják be az ólakba, istállókba a szabadon tartott állatokat?

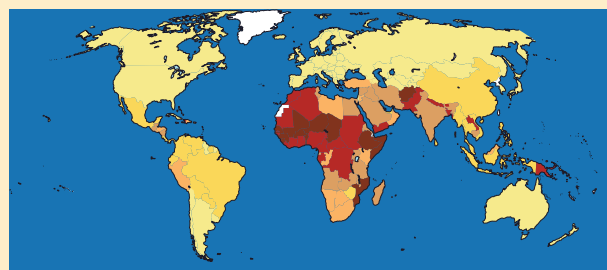

SZEPTEMBER

SZEPTEMBER 8.

Az írástudatlanság elleni küzdelem nemzetközi napja

Európában szinte mindenki tud olvasni és írni. Vannak azonban a világban olyan országok, ahol a lakosok fele írástudatlan. Ezen a napon arra szólítanak fel mindenkit, hogy tegyen azért, hogy a világon mindenki megtanulhasson olvasni és írni.

A lakosság fele
nem tud írni-olvasni

Mindenki tud
írni-olvasni

FONTOS NAPOK

SZEPTEMBER 30.

A népmese napja

Benedek Elek, „a nagy mesemondó” születésnapját választotta a Magyar Olvasástársaság a népmese napjának megünneplésére. Ezen a napon felolvasásokat, országos rendezvényeket szerveznek, hogy a népmesék a most felnövekvő gyermekekhez is eljussanak.

◆◆◆ Gondoltad volna?

A hét latinul: septem [ejtsd: szeptem]. Innen kapta kilencedik hónapunk a nevét. Kilencedik? Hogyan lett a hétből kilenc? A szeptember a régi római naptárban valóban a hetedik hónap volt. A rómaiak tíz hónapra osztották fel az évet. Ennek emlékét őrzi mostani, tizenkét hónapos naptárunk utolsó négy hónapjának neve: szeptember (VII.), október (VIII.), november (IX.) és december (X.). A januárt és a februárt később toldották be a naptárba.

I II III IV
V VI VII VIII
IX X XI XII

Könyvajánló

Berg Judit **Rumini** című könyvét 2007-ben az Év Gyermekkönyve Díjjal tüntették ki. Rumini és barátai számos kalandban vesznek részt. Izgalmas a könyv, ahogy a felnőttek mondják: letehetetlen. Neked is ajánljuk, kezd el olvasni!

Mit és hogyan olvass?

Felírva minden a világon,
nyilván ezen nem múlik már,
hanem csupán az olvasáson...
Ki mit talál, mit nem talál.

Lászlóffy Aladár: Jelképek – részlet

Nyelvtörők minden napra

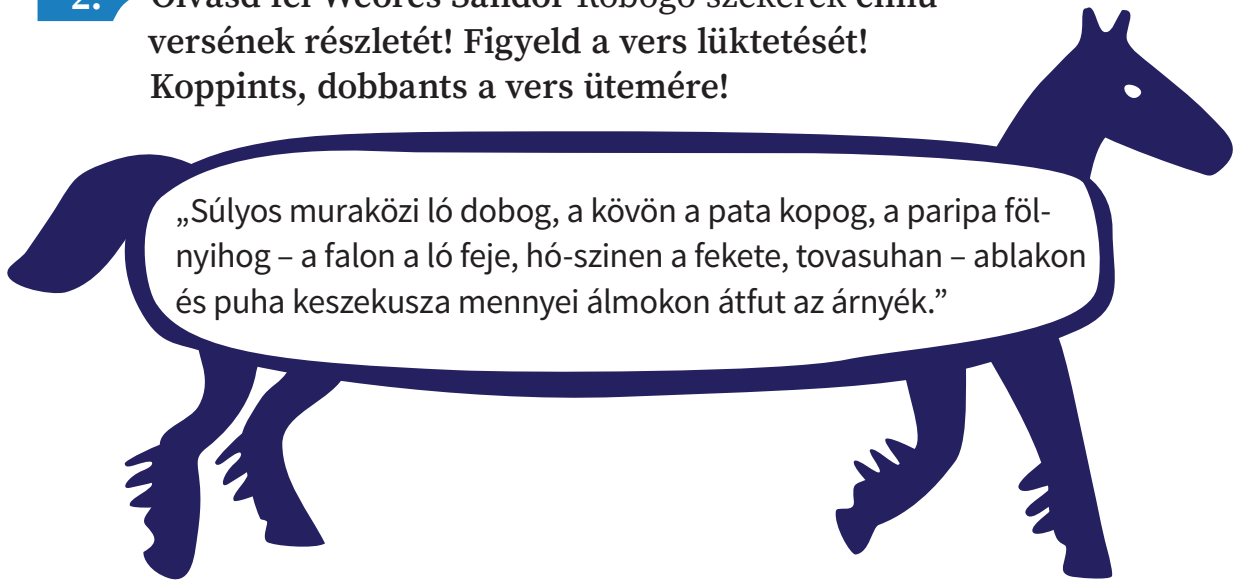
Játsszunk! Az alábbi gyakorlatokkal fejlesztheted az emlékezőtehetségedet, a figyelmedet. Érthetőbb lesz a beszéded, ha figyelsz arra, hogyan ejted a szavakat. Kipróbálhatod magad: milyen gyorsan tudod hiba nélkül elmondani a nyelvtörőket. Próbálgasd gyakran! Hidd el, egyre nagyobb sikerélményed lesz!

1. Vegyél egy nagy levegőt! Próbáld ki, meddig bírod egy levegővéttel elmondani az alábbiakat! Azután próbáld meg soronként felváltva mondani a társaddal!

Hétfőn szőlőt eszem,
kedden cseresznyét,
szerdán szőlőt eszem,
csütörtökön cseresznyét...

Januárban itthon vagyok,
februárban vidéken,
márciusban itthon vagyok,
áprilisban vidéken...

2. Olvasd fel Weöres Sándor Robogó szekerek című versének részletét! Figyeld a vers lüktetését! Koppints, dobants a vers ütemére!

„Súlyos muraközi ló dobog, a kövön a pata kopog, a paripa föl-nyihog – a falon a ló feje, hó-színen a fekete, tovasuhan – ablakon és puha keszekusza mennyei álmokon átfut az árnyék.”

3. Olvasd fel a mondatokat, vagy játszd el a tartalmukat a megadott hangulatnak megfelelően!

Szerinted ez így helyes?

szomorúan, kétkedve,
bizonytalanul, haragosan

Ezt nem kellett volna!

pironkodva, haragosan,
elgondolkodva, félve

Ezt nem engedhetem.

becsületesen, lemondón,
tiltakozva, haraggal

4. Mondd egyre gyorsabban az alábbi nyelvtörőket egy levegővé-
tellet!

Itat a csetneki csikós a Tiszán.
Sárga cserépből csinált
csengő cseng a csetneki
csikós csikaja nyakán.

Nincs olyan szépen szóló
szép sípszó, mint a szászsebesi
szépen szóló szép sípszó.

Nem minden fajta szarka farka
tarkabarka, csak a tarkabarka farkú
szarkafajta farka tarkabarka,
mert ha minden fajta szarka farka
tarkabarka volna, akkor minden
szarkafajta tarkabarka farkú
szarkafajta volna.

Jobb egy lúdnyak tíz tyúknyaknál.

Egy icike-picike pocakos pocok pocak-
kon pöckölte az icike-picike pocakos
pocket.

Erre az icike-picike pocakon pöckölt
pocakos pocok pocakon pöckölte
az icike-picike pocakot pöckölő
pocakos pocket.

Egy tucat kopasz kukac, meg
még egy tucat kopasz kukac,
az hány tucat kopasz kukac?

Az ipafai papnak fapipája van,
ezért az ipafai fapipa
papi fapipa.

Értem, amit olvasok

Miképpen tudod könnyebben megérteni, amit olvasol, és jobban megjegyezni belőle azt, ami fontos neked? Hogyan lehet a szövegek között egyszerűbben eligazodni? A következőkben ennek sajátíthatod el a fortélyait.

1. Olvasd el az alábbi tanácsokat! Szerinted melyekkel tudsz jobban felkészülni az olvasásra? Melyek azok, amelyek a szöveg megértését, megjegyzését segítik? Vitasd meg a társaddal!

Ha egy új szöveggel találkozol, először fúsd át a szemeddel! Állapítsd meg, mit fogsz olvasni: verset, mesét, plakátot vagy másféle szöveget!

Figyeld meg a címét!
Szerinted miről fog
szólni ez az olvasmány?

Nézd meg a képeket!
A képek alapján mit
gondolsz a szöveg tar-
talmáról?

Olvasd el a szerző nevét!
Hallottál már róla?

Becsüld meg, mennyi idő
alatt olvasod el ezt a szöveget!

Olvass bele itt-ott a szövegbe!
Határozd meg néhány szóval
a témáját! Mit tudsz már ezzel
kapcsolatban?
Mi az, ami **érdekelne** még?

Nyiss egy szókinccs gyarapító
füzetet, és abba írd azokat
az ismeretlen szavakat,
kifejezéseket a jelentésükkel
együtt, amelyekkel olvasás
közben
találkozol!

Amikor egy új szöveggel találkozol egy
újságban vagy a munkafüzetedben, hasz-
nálhatod ezeket a jeleket:

- ✓ már tudtam,
- + új információ,
- ? többre vagyok kíváncsi,
- * ennél én többet tudok a témáról!

2. Olvasd el a szöveget! Értelmezd a hozzá készített jegyzetet a társaddal! Válassz egy szöveget az Olvasás munkafüzet 7–11. oldalán található olvasmányok közül! Készíts hozzá hasonló jegyzeteket!

A komodói sárkány ?

A komodói sárkány élőhelye Komodo szigete. Ez a sziget a sok ezer szigetből álló Indonéziához tartozik. A sziget mára már környezetvédelmi terület.

A környékbeli halászek számoltak be először egy nagy termetű szörnyetegről, amelyet szárazföldi krokodilként is említenek a régi feljegyzések.

Kiderült azonban, hogy ez a szörnyeteg nem krokodil, hanem a tudomány számára eddig ismeretlen gyík, egyfajta varánusz. Mégpedig a varánuszok között a legnagyobb a Földön.

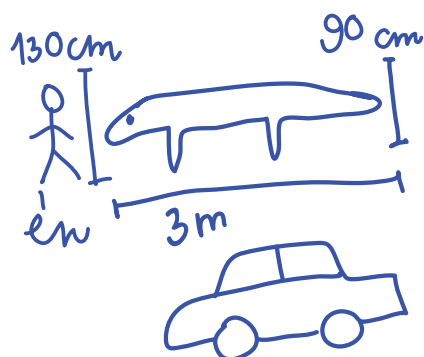
A sárkánygyík méretei elképesztők. Tömege akár 165 kg is lehet, a hossza elérheti a 3 métert, a magassága pedig 90 cm is lehet. Hosszú, erős végtagjai óriási karmokban végződnek. Testét szürkésbarna pikkelyek borítják. Harapása mérgező.

Ragadozó állat. A nagyvadaktól a bogarakig, tojásokig mindent fölfal, de leginkább elhullott állatok teteméből lakmározik. Tojással szaporodik.

Kóródi Bence

1. Élőhelye Komodo szigete Indonéziában.
2. Először szörnyetegnek gondolták, szárazföldi krokodilnak.
3. Kiderült, nem krokodil, hanem egyfajta gyík: varánusz.
4. A legnagyobb varánusz a Földön: 165 kg, 3 méter hosszú, 90 cm magas.
5. Erős, hosszú végtagjai vannak, testét pikkelyek borítják.
6. Harapása halálos.
7. Ragadozó.
8. Tojással szaporodik.

3. Futtasd végig a szemed az alábbi szövegen! Miről szólhat?

MOZIJEGY
SZTÁR MOZI
1148 Budapest, Fő tér 1.
Így neveld a sárkányodat!
2015. 07. 29., du. 3 óra
K sor, 21. szék

AJÁNDÉK!

- Tegyél fel kérdéseket a mozijegyen lévő információkról a társadnak!
- Mondd el a mozijegy szövegének tartalmát kerek, egész mondatokban úgy, mintha már láttad volna a filmet! A társad úgy meséljen, hogy nemsokára meg fogja nézni! Használjatok fel mindent, amit a jegyből megtudtatok!

4. Nézd meg a szórólap szövegét, de ne olvasd el! Figyeld meg a rajzot! Nézd meg a kiemelt szavakat!

HÍV A KALANDSZTÁR!

Kalandra, játékra, mozgásra vágysz?

Látogass el a Kalandsztár Kalandparkba!

Kalandpályáinkat rönkhidakkal, mászófalakkal, kötélpályákkal, ugrálóvárakkal és extra hosszú csúszdákkal szereltük fel.

A merészeknek és a veszélyes kalandra vágyóknak a **Gengszter**, a jó futóknak és a fürgébbeknek a **Strucc**, a lassúbbaknak és a lopakodóknak a **Szalamandra** kalandpályánkat ajánljuk.

Bővebb információ:

e-mail: kalandsztar@kalandsztar.hu

honlap: www.kalandsztar.hu

kapcsolattartó: Sztrip Andrea

(tel.: +36 40 36 80 90)

5. Keress az alábbi kérdésekre választ úgy, hogy a szemeddel pásztázod a szórólap szövegét!

- Mi az a Kalandsztár? Milyen kedvezmény van itt?
- Hogyan szerezhetsz bővebb információt a parkról?
- Milyen pályákat próbálhatsz ki? Mi a nevük? Kiknek valók?

Mesék állatokról

Kérem, várom, követelem,
üljön le apukám velem!
Legózzunk vagy lovat fessünk,
olvasgassunk, beszélgessünk.

Azt is kérem, követelem,
üljön le anyukám velem!
Kérdezgetném erről-arról,
napsütésről, hóviharról.

Meguntam az összes tévét,
játsszunk inkább mindenfélét!
Kockát, malmot, mint ők régen,
focizzunk az utcavégen!

Mesét kérek itt az ágyban,
ma este is arra vágytam.
Könyvből szép a mese este,
nem mobilon, esemesbe!

Nagy Bandó András: Mesét kérek

Farkastanya

Ebben a fejezetben állatmesékkel ismerkedünk meg. Mitől lesz egy mese állatmese? Milyen tulajdonságokkal rendelkeznek a mesékben szereplő állatok? Milyen tanulságokat közvetítenek ezek a történetek számunkra? Ezekre a kérdésekre keressük a választ!

1. Sorold fel, milyen állatok élnek a ház körül! Segít a kép.

2. Mit tudsz az alábbi szavakról? Megtalálod ezeket a fenti képen?

istálló

baromfiudvar

pitvar

3. Mi az, ami közös ezeknek a szavaknak a jelentésében?

kacsa

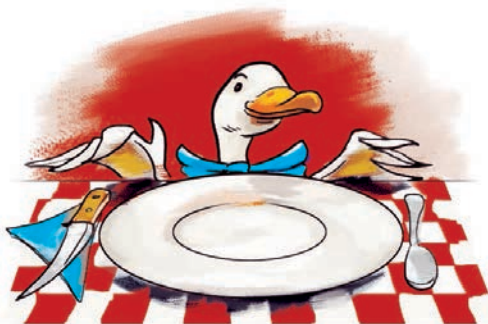
kácsa

ruca

réce

gácsér

4. Tanuld meg a népi mondókát!

Réce, ruca, vadliba

Réce, ruca, vadliba,
jöjjenek a lagziba!
Kést, kanalat hozzanak,
hogy éhen ne haljanak.
Ha jönnek, lesznek,
ha hoznak, esznek.

Farkastanya

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperencián is túl, volt egy tojás. Ez a tojás megindult világra. Görgött, görgött, egyszer **előtalált**¹ egy **rucát**².

Azt kérdi tőle a ruca:

- Hová mégy, tojás koma?
- Megyek világra.
- Én is megyek, menjünk együtt.

Mennek, mendegélnek, előtalálnak egy kakast.

- Hová mentek, ruca koma?
- Megyünk világra.
- Én is megyek, menjünk együtt.

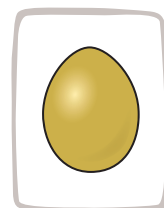
Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy varrótűt.

- Hová mentek, kakas koma?
- Megyünk világra.
- Én is megyek, menjünk együtt.

Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy rákot.

- Hová mentek, tú koma?
- Megyünk világra.
- Én is megyek, menjünk együtt.

Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy lovat, végre pedig egy ökröt. ◀

1 előtalált: találkozott

2 rucát: kacsát

12

Mentek aztán, mendegéltek, egyszer rájok esteledett. Ott volt egy kis ház, abba bementek. Ki-ki lefeküdt a maga helyére. A tojás belefeküdt a tüzes hamuba. A ruca meg a kakas felültek a kandalló tetejére. A rák belemászott egy **dézsá**³ vízbe. A tű a törülközőbe szűrődött bele. A ló lefeküdt a ház közepére, az ökör meg a **pitvarba**⁴.

Egyszer jön ám haza a tizenkét farkas, akiké a kis ház volt. A legöregebb még messziről elkezdett kiabálni:

– Phű, phű, de idegen szagot érzek! Ki mer bemenni?

Volt köztük egy hányaveti, az azt mondta, hogy ő bemegy, ha ezer ördög van is odabent, nem fél ő semmitől.

Be is ment. Hogy az övék volt a ház, egészen tudta a dörgést, mi hol áll. Legelőször is a kandalló tetején kereste a gyújtófát, hogy majd **mécset**⁵ gyújt, de a kakas meg a ruca elkezdtek lármázni, akkor belenyúlt a hamuba, hogy majd parazsat keres, de a tojás elpukkant, szaladt a dézsához mosakodni, ott meg a rák csípte meg ollójával, azután szaladt a törülközőhöz, ott meg a tű szúrta meg, nagy ijedten a ház közepére ugrik, ott a ló rúgja oldalba, amint szaladt kifelé, az ökör is nekiesett, felkapta a szarvára, az udvar közepére lökte. Erre elkezdett ordítani, mint a fába szorult féreg, szaladt a többi farkasokhoz.

– Jaj, fussunk, fussunk! Égszakadás! Földindulás! Valamennyi ördög, mind odabent van.

Nyúlok a hamuba,
Meglőnek puskával.
Szaladok dézsához,
Mevágnak ollóval.
Kapkodok kendőhöz,
Banya szúr tűjével.
Futok ajtó mellé,
Kilöknek lapáttal.
Szaladok pitvarba,
Vesznek vasvillára!
Egy kiált: Hep-hep-hep!
Más ordít: Add feljebb!
Akkor nagyot estem,
Bezzeg jaj volt nekem.

Akkor nekiindultak, még most is szaladnak, ha meg nem álltak.

magyar népmese – Arany László gyűjtése

3 dézsá: folyadék tárolására szolgáló nagyobb, nyitott faedény

4 pitvarba: parasztház udvarról nyíló helyiségébe

5 mécsset: olajba lógó kanóc meggyújtásával működő világítóeszközt, mécsset

▶ Kikkel találkozott a tojás?

▶▶ Ki hová feküdt? Segítenek a rajzok!

▶▶▶ Mitől ijedtek meg a farkasok? Adjátok elő a jelenetet így:

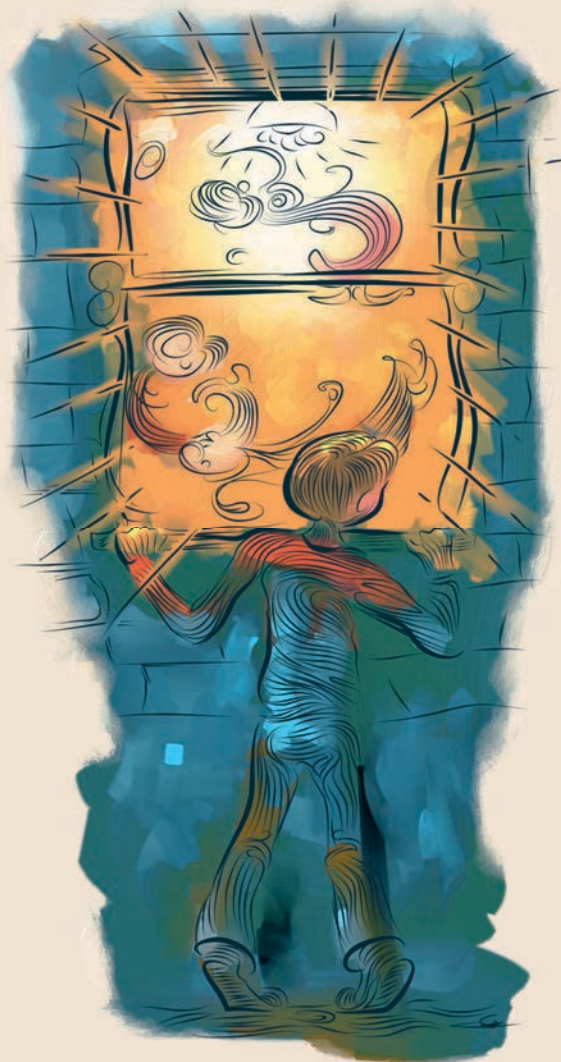
A farkas kétségbeesetten felhívja a rendőrséget, hogy mi történt. A rendőr jegyzetel, majd a segítőivel bemutatja, hogyan is történhetett az eredeti esemény.

Mikor sötétedni kezd

Mikor sötétedni kezd,
akkor jó sétálni.
Járom az utcát,
beleszek az ablakokon.
Az emberek odabenn
úgy mozognak az ablak mögött,
mint halak az akváriumban,
ha felgyújtjuk benne a lámpát.
Mikor egész sötét lesz,
jó beúszni
a saját akváriumomba.
Valaki mondja: Szervusz.
Hol jártál?
És felelek: Csak úgy sétáltam.

És arra gondolok, hogy most én is
hal vagyok a kivilágított tartályban,
és azokra gondolok, akik belesnek,
akiknek nincs fénytartályuk,
ahol melegedjenek.
Mind a rókákra és a nyulakra,
az otthontalan macskákra
és emberekre.

Ingrid Sjöstrand (fordította: Tótfalusi István)

A szebeni muzsikusok

A Farkastanya című mese története többféle változatban él. A Grimm fivérek változatának címe: A brémai muzsikusok. Figyeld meg, hogyan módosul a történet A szebeni muzsikusok című mesében!

1. Mit jelentenek a következő szavak, kifejezések? Válaszd ki a helyes megoldást a magyarázatok közül! Mondd ki a betűjelét!

Elbúcsúzott a kapufélfától.

- a) Gólt rúgott. b) Elköszönt.
- c) Nem hitte, hogy gólt rúghat.

elesteledett

- a) Nagyot esett.
- b) Elesett, mert sötét lett. c) Este lett.

padlásajtó

- a) Újság. b) Sajtfféleség.
- c) A háztető alatt lévő helyiség bejárata.

éhen vesz

- a) Nagyon éhes. b) Éhesen vásárol.
- c) Éhesen vezet.

dézs máltam

- a) Egy dézsában álldogáltam.
- b) Megettem. c) Adót fizettem.

zshiványok

- a) Zsíros anyagok. b) Rablók.
- c) Zsibvásáron árulók.

Nem esik a feje lágyára.

- a) Nem esik el. b) Száraz az idő.
- c) Nem olyan ostoba, hogy megtegye.

Nagyszeben

Szeben megye székhelye, Nagyszeben ma Romániában, Erdélyben található. 2007-ben elnyerte az Európa Kulturális Fővárosa címet.

A szebeni muzsikusok

Volt egyszer egy szegény ember, annak meg egy szamara. Avval hordta a malomba a búzát. Megöregedett a szamár, s mikor már nem bírta a terhet, föltette magában, hogy elszegődik muzsikusnak. Egyik reggel elbúcsúzott a kapufélfától, elindult. Amint mendegélt, szembetalálkozott egy kutyával, s kérdezte:

– Hová, hová, Talpas koma? Talán csak nem hírt viszel valakinek?
– Nem hírt viszek, hanem annyira megöregedtem, hogy nem érem el a nyulat, s agyon akar ütni a gazdám. Nem tudom, mi lesz velem, éhen veszek.

– Egyet se búsulj! Gyere velem Szebenbe, megyek muzsikusnak. Tovább mentek, mendegéltek, találkoztak egy macskával.
– Hová, hová, Körmös koma?
– Megyek világgá. Dézsmáltam az asszonyom húsából, muszáj világgá mennem.

– Gyere velünk, Körmös koma! Mi Szebenbe megyünk muzsikusnak. Délután egy kocsmához értek, egy kakas kukorékolt ott a kapufélfán. Kérdi tőle a szamár:

– Ugyan miért erőlködsz annyira, te százfeleségű török basa?
– Vendégek érkeztek, és az asszonyom le akar vágni vacsorára, hát kukorékolok, amíg tehetem.
– Csak nem estél a fejed lágyára? Csak nem hagyod magad?
– Hát mit tegyek?
– Gyere velünk muzsikusnak!

Mind a négyen elindultak. Útközben elesteledett, s megpihentek egy fa alatt. A szamár lefeküdt a tövébe, a kutya arrébb valamivel, a macska fölmászott a közepébe, a kakas meg a legtetejébe repült. Mikor ott megült, széjjelnézett, világosságot látott a közelben. Elindultak a fény felé. Mikor odaértek, zsványokat találtak. Azok éppen rengeteg enni-valóból lakmározottak.

– Hogyan juthatunk be? – kérdezte a macska.
– Tudjátok mit? – mondta a szamár. – Én a két első lábamat ráteszem az ablak párkányára. A kutya üljön a hátamra, a macska a kutya hátára, a macska hátára szálljon a kakas, és ki hogy tud, kiabáljon.

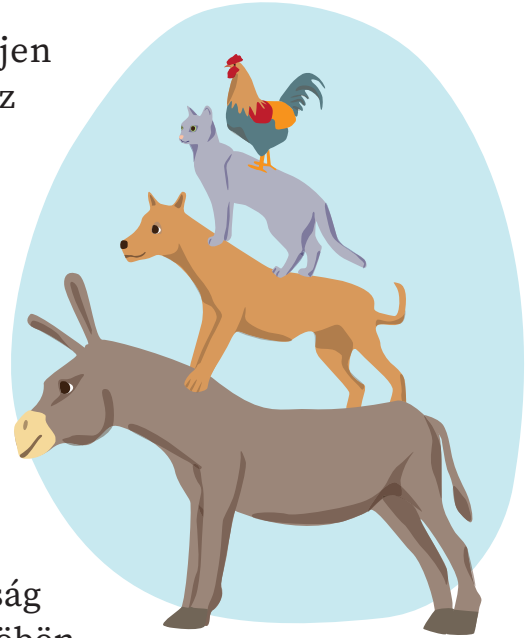
Úgy is tettek. A zsványok erősen megijedtek, és kifutottak a házból. Erre ők bevonultak. Jóllaktak, mindegyik feködni készült. A szamár a szemétdombra, a kutya a konyhaküszöbre, a macska a tűzhelyre, a kakas a ház tetejére.

Tanakodtak a zsványok, ki menjen a házba, mert sajnálták otthagyni az ételt, italt, kincseket. Vállalkozott az egyik.

Bement a padlásajtón, a tűzhely felől két kerek világosságot látott, és a macska az arcába kapott. A konyhaküszöbön lábába harapott a kutya. Ahogy a szemétdombhoz ért, a szamár jó nagyot rúgott rajta. A kakas a háztetőn kukorékolt. Visszament a zsvány a társaihoz, és azt mondta:

– A tűzhelyen valami kerek világosság belekapott az arcomba, a konyhaküszöbön belém szúrtak egy tűt, a szemétdombnál valaki jól hátba vágott egy nagy furkósbottal, a ház tetején ül a bíró, és azt kiáltja: Hozzatok ide a zsványt, hadd kaparjam ki a szemét!

A zsványok nagyon megijedtek, és otthagyták a tanyájukat a rengeteg ennivalóval. A szamár, a kutya, a macska, a kakas jól éltek aztán, nem kellett szolgálniuk senkinek. Ettek-ittak, talán most is élnek, ha meg nem haltak.

magyar népmese

▶ Melyik állat miért indult vándorútra?

▶▶ Hogyan kergették el az állatok a zsványokat? Melyik állat hová feküdt?

▶▶▶ Mitől ijedt meg a zsvány?

Kiöregedett cirkuszi állatok

„A cirkuszi állatok éveken át sztárként lépnek nap mint nap a porondra, ezért megérdemlik, hogy életük utolsó éveiben is méltó és kellemes helyen éljenek” – nyilatkozta az Eötvös cirkusz igazgatója. A kiöregedett cirkuszi állatok vagy gondozóiknál maradnak halálukig, vagy állatkereteknek adományozzák őket. Ez azonban sokszor nem jelent megoldást, hiszen ezek az állatok más körülményekhez szoktak. Ezért alapítanak állatotthont számukra.

2. Melyik találós kérdés melyik állatot rejti? Fejtsd meg!

Milyen állat ez?
Azt várja, hogy legelésszen
tavasszal a friss zöld réten.
Friss tejecskét ad estére,
gazdasszonya örömére.

Kipi-kopi, kopogok,
hernyók után kutatok.
Fák törzsét kopogtatom,
ha beteg, meggyógyítom.
Ki vagyok?

Melyik ár füles?

Uralkodik mindenhol,
veszekedik akárhol.
Falun ébresztőóra,
városban jó vacsora.
Mi az?

Melyik disznó nem
volt soha malac?

Melyik ló tud szállni?

Melyik állat
kiabálja folyton
a saját nevét?

Tarka, de nem virág,
szárnya van, de nem madár,
álló napon a rét fölött száll.

Melyik kör négylábú?

Négy lába van,
lompos farka,
te is tudod,
ravasz fajta.
Mi az?

megoldások: tehén, harkály, samár, kakas, sündisző, holló, kakukk, pillangó, ökör, róka

OKTÓBER

Október 4. Az állatok világnapja

Ezen a napon Assisi Szent Ferencre, az állatok védőszentjére emlékezünk. Több legenda is szól arról, hogy Szent Ferenc beszélt az állatokhoz, madarakhoz, és ők engedelmeskedtek.

Kányádi Sándor

Fa az ágát földre hajtja

Fa az ágát földre hajtja,
kínálja magát az alma.
Sárgán nevet rád a körte,
lepottyan, ha nem nyúlsz érte.
Ásót, kapát fogj marokra:
leszáradt a krumpli bokra.
Ha nem ügyelsz, reggel, este,
dió koppan a fejedre.
Foszló kertjei az ősnek,
ökörnyálak kergetőznek.
Virradattól napnyugtáig
dombok hátán traktor mászik,
füstöt is vet, csoda-kéket,
s híz vagy három vetőgépet.

SZEPTEMBER

OKTÓBER

NOVEMBER

DECEMBER

JANUÁR

FEBRUÁR

MÁRCIUS

ÁPRILIS

MÁJUS

JÚNIUS

JÚLIUS

AUGUSZTUS

OKTÓBERI SZÜLETÉSNAPOSOK

Liszt Ferenc zeneszerző, zongoraművész
Bálint Ágnes író, szerkesztő, dramaturg
Bari Károly cigány származású magyar költő
Pablo Picasso spanyol festő, képzőművész
Rippl-Rónai József magyar festő, grafikus

OKTÓBER

Tudod-e?

SZÍNES LEVELEK

A levelek nem minden évben ugyanakkor színeződnek és hullanak le, hiszen az időjárás minden évben más és más. Ilyenkor október vége – november eleje tájékán a legszebb az őszi táj. A növények levele sokféle árnyalatban pompázik ősszel. Figyeld meg a természetben!

Sárgára színeződik:

Pirosra színeződik:

Mi az ökörnyál?

Furcsa jelenség az ökörnyál: a levegőben lengedező, szálldosó gyöngyházfényű, vékony fonal. Úgy keletkezik, hogy a fiatal pók a mirigyeiből hosszú fonalat választ ki. A pók erre felkapaszkodik, és a fonal segítségével nagyobb távolságra is el tud repülni.

Időjárás

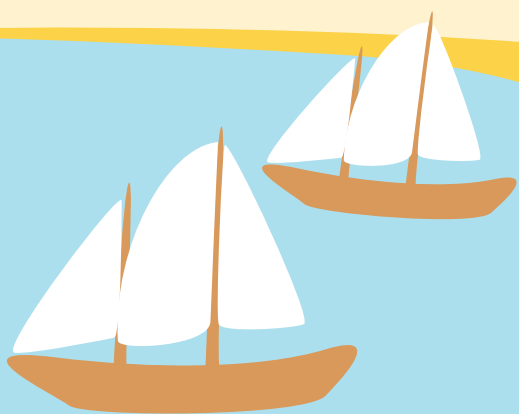
Október 26-a régen időjárásjelző nap volt: a Dömötör-napi hideg szélből kemény telet jósoltak. Dömötör juhászt táncoltat – tartja a szólás. A hideg idő beálltával a pásztoroknak be kellett terelniük a szabadon legeltetett állatokat. Ilyenkor a juhászok vezetőinek, a számadó juhászoknak számot kellett adniuk a rájuk bízott állatokról. Akinél a számolás után hiány mutatkozott, azt derekasan megleckéztették, azaz jól elverték, „megtáncoltatták”.

Október 6.

Október 6-a az aradi vértanúk emléknapja. Ezen a napon végezték ki azt a 13 honvédtábornokot, akik a szabadságért harcoló magyar csapatok parancsnokai voltak. Ők irányították hősiesen a katonákat a harcok idején a túlerővel szemben. A halálos ítéletük volt a győztesek bosszúja a vesztesek fölött az 1848–49-es szabadságharc leverését követően.

Forradalom
ezerkilencszáz-
ötvenhatban

Volt egyszer Magyarországon egy forradalom. Többször is volt Magyarországon forradalom, de ez 1956-ban volt. A Forradalomról tudni kell, hogy hangos. Szép és veszélyes. Bátor. Vakmerő. Akkor is szép, ha néhány forradalmár csúf dolgokat cselekszik. A magyarok az ezerkilencszázötvenhatos forradalom alatt labda alakú lyukat vágtak a zászlójuk közepébe, hogy át tudjanak kukucskálni abba a világba, ahol a Szabadság lakik. Na, és látták a szabadságot odaát? Bizony látták!

Így nézett ki:

A Forradalom előtt [...] Magyarországon a Szabadságot sokszor elnászpángolták. Kiforgatták a zsebeit. Elorozták a szép ruháját. Munkaruhát, rabruhát öltöttek rá. Uniformisba bújtatták. Az októberi forradalom alatt a magyarok, köztük persze a kislány is, aki szerette a rózsát, sokszor kikukucskáltak a lyukas zászlón, és látták, milyen boldog a Szabadság. Mert mit csinált?

Például fodrásznál volt! Dauerolt, besütötte a tincseit. Tánciskolában billegett. Rétestésztát gyúrt a konyhában. Szerette a biciklijét. Vitorlázott. Hasalva gombfocizott a parkettán. Fület nyírt a kertjében. Kutyust sétáltatott. Nyaralt. Síelt. Szedret szedett. Színházban tapsolt. Olvasott. Kalapácsolt. Sírt gondozott. Sétálgatott. Hát hiszen szabadságon volt!

Darvasi László: A 3 emeletes mesekönyv – részlet

Kacor király

A macskát háziállatként és meseszereplőként is ismerheted. Most bővítheted tudásodat! A valóságos macskákról a mesék után olvashatsz érdekességeket. No de mit tanulhatsz a mesék macskahősétől? Azt dönts el te magad a mese elolvasása után!

1. Szerinted mely szavak, szókapcsolatok jellemzik a macskákat? Válaszd ki a felsoroltak közül!

kíváncsi

hűséges

bátor

jó házőrző

lusta

kényelmes

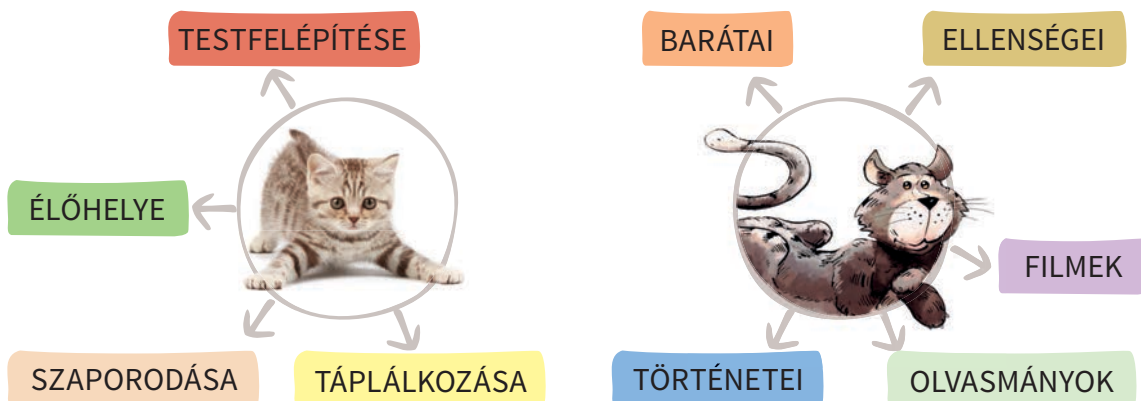
éjszakai állat

hízelkedő

háziállat

2. Gyűjtsetek adatokat a két gondolattérképhez a füzetetekbe külön-külön csoportokban!

- a) Kiselőadás formájában adjátok elő, amit a valóságos macskáról és a kitalált macskaszereplőről összegyűjtöttetek!

- b) Készíts gondolattérképet egy mesebeli macskáról a füzetedbe! Mondd el összefüggően!

3. Mit jelentenek az alábbi közmondások? Beszéljétek meg!

A szerencse forgandó.

Sötétben minden macska fekete.

A macska is tejjel álmodik.

Aki mer, az nyer.

Bolond, aki mindent elhisz, és bolond, aki semmit nem hisz el.

Kacor király

(1. rész)

Volt egyszer egy szegény özvegyasszony, s annak volt egy macskája. Ez a macska olyan **kajtár**¹, olyan falánk volt, hogy minden fazékba, minden lábasha beleütötte az orrát. A szegény asszony megelégette a macska kajtárságát, s egyszer, mikor a macska a tejeslábast egészen kiürítette, fogta a seprűt, jól megverte, s mondta neki:

– Kitakarodj a házamból, fel is út, le is út, többet ide be ne tedd a lábadat!

No, szegény macska mehetett világgá. Elindult nagy búsán, kiment a faluból, **bódorgott**² erre-arra, mindenfelé, aztán egy hídhöz ért, ott leült, s dorombolt magában nagy búsán. Amint ott üldögélne, látja, hogy ott üldögél egy róka is. Szépen odasettenkedik, s elkezdi a róka farkával játszani. Megijed a róka, visszafordul, nézi a macskát, nem tudja elgondolni, mi az isten teremtese lehet, ilyen állatot még nem látott. Visszahőköl egy kicsit, de vissza a macska is, mert még ő sem látott rókát világon való életében. Mind a kettő megijedt a másiktól.

No, hanem mégis a róka szólalt meg először. Kérde a macskától nagy szepegeve:

– Ki légyen az úr?

„Ahá! – gondolja magában a macska.

– Úgy látszik, fél tőlem.”

Mindjárt nekibátorodott, s mondotta is nagy büszkén:

– Mit, hát te nem ismeresz engem? Tudd meg, hogy én Kacor király vagyok. Nincs az az állat, aki ne félne éntőlem.

– Ejnye, ejnye – mondotta a róka –, igazán szégyellem, hogy még a híredet sem hallottam.

▶ Miért kergette el az asszony a macskát?

▶▶ Mi történt a macskával?

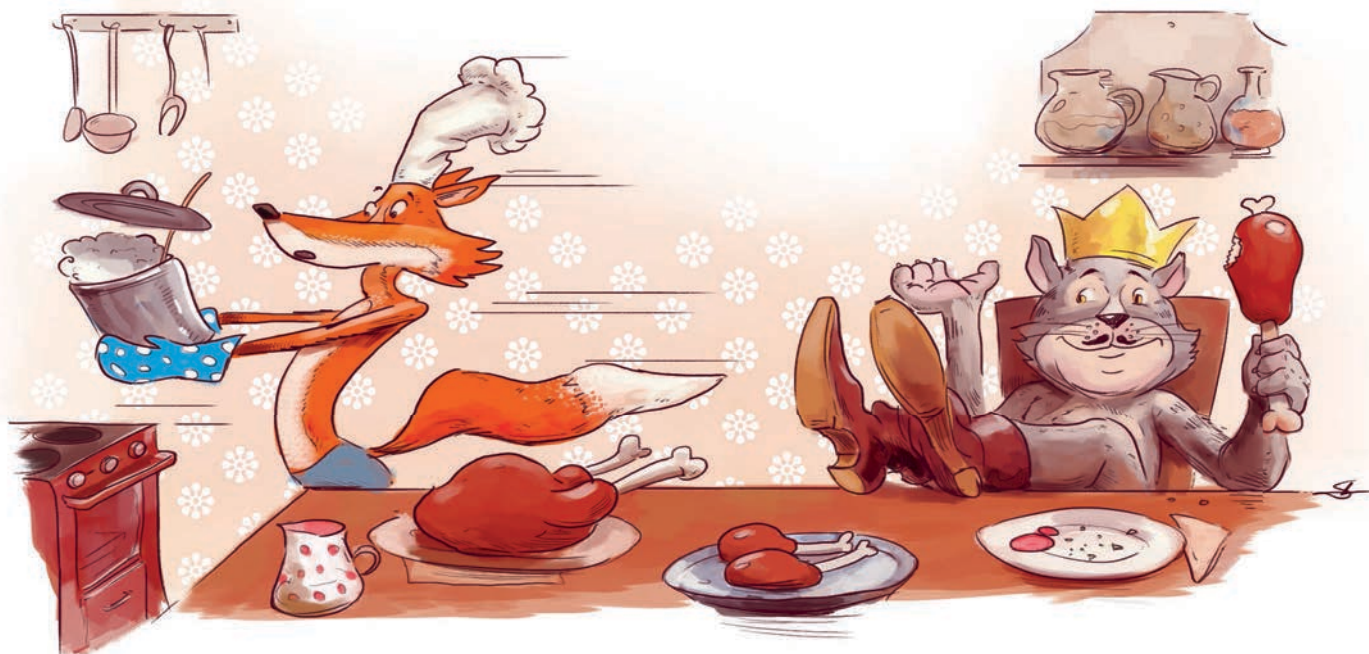
▶▶▶ Milyenek ismertétek meg a mesében szereplő macskát?

1 kajtár: falánk, torkos, nyalánk

2 bódorgott: cél nélkül járkált, ment ide-oda; kószált, csavargott, csatangolt, kóborolt

Kacor király

(2. rész)

Egyszeribe meghívta nagy tisztelettel Kacor királyt: legyen szerencséje, látogassa meg az ő szegény házánál, lesz tyúkhús, récehús, lúd-hús vacsorára, s minden, ami kitelik tőle.

– Jól van – mondotta Kacor király –, hát elmegyek veled.

Elmennek a róka házába, de bezzeg a róka sürgött-forgott, felvetette a konyhát, süttött mindenféle pompás pecsenyét, kínálta Kacor királyt:

– Egyék felséged, egyék, ne éhezzenek, mint otthon.

Mikor aztán az ebédnek vége volt, ágyat vetett Kacor királynak, puha ágyat, s Kacor király meghagyta, hogy csend legyen a háznál, nehogy valaki megháborítsa az ő nyugodalmában. Kiment a róka a háza elé, ott járt fel s alá, vigyázott, nehogy valaki bemenjen, de még a háza felé se közelítsen.

Egyszer jön arra egy nyúl, s a róka már messziről rákiáltott:

– Szaladj innét, te szerencsétlen, nem tudod, hogy nálam alszik Kacor király? Ha felébreszted, vége az életednek!

Hiszen egyéb sem kellett a nyúlnak, uccu neki, szaladt árkon-bokron által, mintha szemét vették volna.

Amint szaladt, szembejő vele egy medve, s kérdi:

– Hát te hova szaladsz, talán bizony a kopók kergetnek?

– Jaj, ne is kérdezze, medve bátyámuram! A róka koma háza előtt jöttem el, s azt mondta róka koma, hogy szaladjak, mert Kacor király van nála szálláson, s ha felébresztem, vége az életemnek.

– Hm, hm – mondja a medve –, na hallod-e, öcsém, sok országot s világot bejártam, de Kacor királynak még a színét sem láttam, de még a hírét sem hallottam. No, csak azért is meglátogatom róka komát, hadd lám, ki az a Kacor király!

Elmegy a medve róka komához, s hát róka koma még mindig ott járkel a háza előtt, s amint meglátja a medvét, kiált neki:

– Jaj, lelkem medve komám, ne jöjjön erre, mert ha Kacor királyt felébreszti, vége az életének, vége az enyimnek is!

De bezzeg megijedt a medve is, megfordult, s futott keresztül az erdőn, mintha szemét vették volna, meg sem állott, míg a nyulat utol nem érte. Hát mire odaért, ott voltak a nyúl körül mindenféle állatok, szárnyasok és szárnyatlanok. A nyúl beszélt nekik Kacor királyról, s az állatok rémüldöztek.

– Jaj, Istenem, mi lesz velünk, ha Kacor király felébred, s elindul az erdőben?!

Volt ott mindenféle állat: farkas, szarvas, őz, varjú, sas, holló, s mind szörnyen meg voltak ijedve, nem tudták, hogy mit csináljanak. Azt mondta egyszer a nyúl:

– Mondok én valamit. Álljunk össze, ahányan vagyunk, csináljunk nagy vacsorát, s hívjuk meg Kacor királyt; ha róka komához eljött vacsorára, eljön mihozzánk is.

– Biz az jó lesz – mondotta a varjú –, én, ha megbíztok bennem, elmegyek róka komához, s meghívom Kacor király öfelségét.

▶ Szerinted miért viselkedett így a róka?

▶▶ Miért akarta meglátogatni a medve a rókát?

▶▶▶ Mi okozta a riadalmat, félelmet az állatok körében?

▶▶▶▶ Mit tervelték ki az állatok?

4.

Meséld el az eddig történeteket! Segítenek a kártyák.

Kacor király

(3. rész)

Bezzeg hogy megbízták, hogyne bízták volna, hadd menjen a varjú. Elmegy a varjú róka komához, köszön illendőképpen, mondja, hogy mi jóban jár.

– Jól van – mondja róka koma –, mindjárt bemegyek, megnézem, hogy felébredt-e, s elémondom a kívánságokat.

Bemegy róka koma, s hát éppen akkor dörzsöli a szemét Kacor király, nagyokat nyújtózkodik, hogy ropog belé a csontja.

– No, mi hír, barátom? – kérdi Kacor király.

– Felséges királyom – mondja róka koma –, itt van egy varjú. Minden rendű és rangbéli állatok küldték ide, hogy meghívják felségedet vacsorára.

Kacor király megpödörte bajuszát, s mondta róka komának:

– Jól van, mehetsz. Mondd a varjúnak, hogy elmegyek.

Visszarepül a varjú nagy örömmel a többi állathoz, s jelenti Kacor király üzenetét. Hej, uram teremtőm, egyszeribe nagy tüzet raknak az erdő közepén! A medve hozott ökörhúst, a farkas lóhúst, a sas mindenféle apró madarat; a nyúl felcsapott szakácsnének, forgatta a nyársat, sütötte a drága pecsenyét; a többiek körülállták a tüzet, úgy várták

▶▶ Kacor király őfelségét.

Közben Kacor király is nekikészülődött, jó hegyesre kipödörte a bajuszát, s elindult róka komával a vendégségbe. Elejükbe jött a varjú, s úgy mutatta az utat, de a világ minden kincséért sem mert volna leszállni a földre, hanem repült egyik fa tetejéről a másikra, s úgy károgtá:

– Erre, erre!

Egyszer meglátják Kacor királyt, amint jó róka komával. Hát, uram teremtőm, ahány állat ott volt, mindannyinak inába szállt a bátorsága!

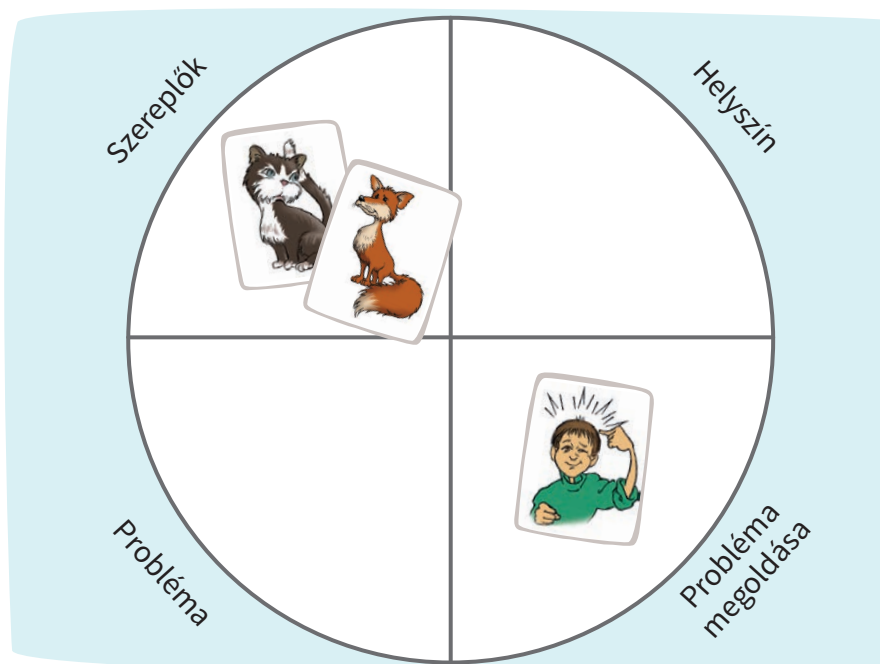
– Jaj, jaj – kiabált a nyúl –, ott jó Kacor király, még felszúr a bajuzára!
– Szaladjon, ki merre tud! – kiáltott a medve, s azzal nekiiramodtak, szaladtak, ahányan voltak, annyifelé.

Hogyha azok a bolond állatok el nem szaladtak volna, az én mesém is tovább tartott volna.

magyar népmese

- ▶ Szerinted elmegy Kacor király a vacsorára? Válaszodat indokold!
- ▶▶ Milyen finomságokkal várták Kacor királyt az állatok?
- ▶▶▶ Hogyan folytatódna a mese, ha nem ijedtek volna meg az állatok a macskától?

5. Gondold végig újra a mesét, és egészítsd ki szóban a vázlatkört!

A Pincérfrakk utcai cicák

Hét ijesztő, rémséges macska tartja rettegésben a Pincérfrakk utca lakóit. Hallottál már a félelmetes Mörrenmorcogi Micóról? Nem? Ez nem mehet így tovább!

1. Milyen történeteket olvastál a macskákról? Elevenítsd fel!

2. Olvassátok el a hirdetéseket! Melyiket ki írhatta?

Otthonos lyukacs-
kát keresek népes
családom részére.
Jelige: Cincogiek.

Óriás velős csont-
mat marhaszeletre
cserélem.
Jelige: Ebsont.

Holdfényes házte-
tőn működő zene-
kar énekest keres!
Jelige: Miákoljunk
együtt!

3. Olvasd el a mese címét! Nézd meg a képeket! Szerinted miről fog szólni a következő mese?

4. Olvasd el a **Merre van a Pincérfrakk utca?** című részt a meséből! Majd oldd meg a feladatokat!

a) Keressétek meg a Pincérfrakk utcát az olvasmány alapján!

b) Hogyan lehet eljutni egyik helyről a másikra? Adjatok egymásnak feladatokat, keressetek érdekes helyszíneket! Párban dolgozzatok!

A Pincérfrakk utcai cicák

(1. rész)

Merre van a Pincérfrakk utca?

Van egy semmi csöpp utca Budán, a Pincérfrakk utca. Nekiszalad egy csúcsos hegynek, a másik felén pedig lehömpörödik, és eltűnik a Bujj-behamari erdőben. Nem mondhatnám, hogy valami széles utca, az autóbusz is csak két részletben fér el rajta; a Pincérfrakk utca 1/b kapuján mindig kiballag tizenkét fűrészkes manó, és hosszában elfűrészelik az aranyszínű autóbuszokat – mivelhogy ott aranybuszok járnak –, aztán nagyot kiáltanak: „Mehe!” – s a két fél autóbusz egymás mögött vág neki a meredeknek.

Hanem másról nevezetes a Pincérfrakk utca!

Ha a Cincérfark utca felől mész, hármat se számolsz, egy magos kőfal előtt találod magad. Jó öreg kőfal az, tetején átfolyik a **repkény**¹. A fal mögött elhagyott ház (ajtaján ki-be röpködnek a fecskék, meg tavasztól új tavaszig a szél; udvarán vadon nő a kapor és a bojtorján, a jázmin és az orgona); a kerek kút vizében olyan öreg békák élnek, hogy szemüveg nélkül a víztükörre szitáló holdfényt se látják. A fák sejtelmesen suhognak: bizonyos, hogy elátkozott királylányok, akik egy szép napon majd megrázzák magukat, és lobogó hajú szőke lányok lesznek. Leszállnak értük a kormány mellől az elfűrészelt autóbuszok sofőrei, a tejesember elejti ámultában a tündöklő teli tejesüvegeit, a pékinas bámultában a kiflis kosarát, és Dániel, az öreg csízszelídítő is visszafiatalodik ötven évet, hogy megkérje a legszőkébbik kezét.

Kik laknak a tetőn?

Ugyan kik laknak abban az elhagyott házban? Azaz a ház nyaktörő tetején. Hét macska: a Pincérfrakk utca rémei, akiket a környéken csak így emlegetnek a békés budaiak, a Bujj-behamari erdőn csiperkegombára vadászók:

HÉTRETTEGETES

- ▶ Miért kell elfűrészelni az autóbuszokat?
- ▶▶ Milyenek ismerted meg a történet helyszínét?
- ▶▶▶ Kik laknak az elhagyott házban? Milyenek ők?

¹ repkény: fák törzsét, házfalakat gyakran teljesen beborító kúszónövény

A Pincérfrakk utcai cicák

(2. rész)

Pedig senkit nem bántanak. Ember- és kutyakerülő macskák, sőt cicák ők, azért is vonultak a magos kőfal mögé, ahol senki fia nem háborgatja őket.

Hacsak!!!

Hacsak nem azért rettenetesek, mert éjszakánként néha a kelleténél hangosabban énekelnek a tetőn, és énekükben a macskák örökös diadalmát zengik. Valahogy ilyenformán:

Héjjha, hajj, héjjha!
Kutyák, ti csacskák!
Ha elbóklásztok,
ha kornyikáltok,
utcán mászkáltok,
ha elcsászskáltok,
bután bocollásztok,
ha nem vigyáztok:
jönnek a macskák!
Akkor jaj lesz neketek:
porba hull a fejetek!

Persze, ez a **neketek** nem valami tökéletes csattanó a diadalmi énekben, ebben a macskahimnuszban, de hát egy macska se született **Goethe**² vagy **Vas István**³; különben is ennél nagyobb hibákat sózogatnak a környékeliek a HÉTRETTENETES nyakába. Főleg a Cincérfark utcai kutyák ebben a főcsahosok.

De most lássuk a macskákat, a kutyákról majd később!

Hétrettenetesék

A főmacskáról először!

A hét Pincérfrakk utcai rém közt ő az egyetlen, akinek névjegye van; egyszer elveszített egy darabot, arról olvasta le Dániel, az öreg csízszelídítő a nevét:

Ebből tudták meg a környékeliek, hogy kit tiszteljenek a főmacskában.

Mörrenmorcogi
Micó

2 Goethe: [göte] világhírű német költő, író

3 Vas István: magyar költő, író

Ez itt a százfelé álló bajusza:

Így villog az a két nagy sárga szeme:

Ezek az apró, tűhegy-fogai!
A fűrészes manóknak se élesebb az
aranybuszt szétnyiszáló fűrészükhöz!

Ezek a kutyakeserítő körmei:

Ez pedig a hosszan kígyózó farka:

ÉS ILYEN TELJES NAGYSÁGÁBAN Ő MAGA:

Csoda-e hát, hogy félték tőle?
Hogy aki meglátta, elállt a szava a nagy ijedelemtől.
Hát még a hangja!
Ha azt is rajzolni lehetne!!!
Az lenne még kutyándis dolog,
ha illő ideemlegetni bármilyen kutyát!
Amikor nekiereszti, ezt-azt énekelgetve!
Például ezt a gügye dalocskát:

Ejhaj, dolmányom!
Hol van a pipadohányom?
Akárhon is, nem bánom,
holnapig megtalálom!

Ezt az együgyű dalocskát különösen kedveli. Egyébként igen jámbor lélek lakozik benne: a Füles és a Magyar Nemzet régi olvasója, és sokat látni, amint a tetőn elhasalva repülőprospektusokat böngésztet. ◀◀

- ▶ **Miért kapták a Hétrettenetes nevet a macskák?**
- ▶▶ **Milyen valójában Mörrenmorcogi Micó? Mesélj róla a képek alapján!**

A Pincérfrakk utcai cicák

(3. rész)

„Ha én egyszer a FRAKKAVION gépén utazhatnék!” – sóhajtozik Mörrenmorcogi Micó, és elnéz messze, a felhők fölé. Ebből is látható, hogy haragosfekete szőre ellenére álmodozásra született.

De az egyik öccse is, akinek Bilkeygorzó a neve.

Ő állandóan nősülni akar, éjjel-nappal házassági hirdetésekön törí a fejét. Amint kigondol egy mondatot, megy Mörrenmorcogi Micóhoz, és nyaggatni kezdi:

– Te Micó! Jó ez?

És már olvassa is fennhangon:

– Jó házból való budai macska nősülne; hozományra fütyülök, azaz nyávogok. Kalandorok kíméljenek!

– Nem jó – mondja Mörrenmorcogi Micó. – Túlságosan prózai, nincs benne semmi líra. Kérd meg Rafael öcsédet, hogy fogalmazza meg helyetted, az ő költői lelke mégis más. Ha ő rímbe szedi, az mégis más.

– Igaz. Az mégis más – bólint Bilkeygorzó –, Rafaelnak van valami költői vénája vagy micsodája.

Azzal megy Rafaelhoz, költői lelkületű öccséhez.

Rafael csak ránéz oldalvást a hirdetésre, nyújtózik egyet, s már mondja is a hirdetést frissen költött versben:

Jó házból való úri macs-
ka szerint az élet kraccs
egy gyöngéd cicahitves nélkül,
tehát... hümm... azt tűzte ki célül:
vár a tetőn egy cicalányra,
ki vele házasságra állna!

– Mi az, hogy **célül**? – okvetetlenkedik Bilkeygorzó.

– Az egy mesteri cím – sértődik meg Rafael. – Te ehhez nem értesz azzal a prózai eszeddel. Ez költői szabadság!

– Igaz, igaz – dünnyög Bilkeygorzó. – Ehhez nem sokat értek, mivel én csak egy prózai tarka macska vagyok.

▶ És várja a választ a hirdetésre, de soha senki nem jelentkezik.

A negyedik Pincérfrakk utcai rém még jámborabb lélek. Az ő neve Lédiell, ami már messziről elárulja, hogy viselője cicalány. Még hozzá teljesen fehér cica, a világ legeslegszelídebb fehér cicája.

Rafael, a költői lelkületű cicatestvér ezt a dalocskát írta róla.

Lédiell,
Lédiell!
Tiedhez hasonló bundát,
ilyen patyolatfehéret
senki cica nem visel.

Lédiell,
Lédiell!
Egy csöpp hiba van tebenned:
hogy nem szeretsz karmolászni,
körmeidben nem hiszel.

Lédiell,
Lédiell!
Pincérfrakk utcai szépség!
Nem fér ehhez semmi kétség,
ebben szentül bízni kell!

Hohó!

Ilyen dalocskát Rafaelon kívül macska még nem költött. Rafaelnak is csak azért sikerült, mert olyan igen nagyon szereti Lédiellt. Amikor a fehér cicalány a repkényes kőfal tetején sétál, mindig követi Rafael, nehogy lebukfencezzen a magasból, de ugyanígy van vele mindegyik Pincérfrakk utcai macska.

Lédiellnek ez igencsak jólesik.

Lédiellt még Mörrenmorcogi Micó is folyton kényezteti:

Mit kívánsz, húgocskám?
Rókamáját?
Medveháját?
Adok én,
csak tátsd a szádat!

Lédiell csak a fejét rázza.

▶ Milyen hirdetésekkel ad fel Micó öccse?

▶▶ Ki a negyedik macska? Milyennek képzeled el?

– Mit adhatnék neked, húgocskám? Csak szólj, ha valami kell! A jó öreg Mörrenmorcogi Micónak semmi nem drága, ha neked adhat valamit – suttog-buttog a fülébe atyaian, s mindig hosszan bámul utána a háztetőn.

Hátravan még az ötödik, hatodik, hetedik rém:

Háj!

Iháj!

Miháj!

Mindhárman faluról fölszármazott macskák: Háj Pizskéndről, Iháj Pus-kándról, Miháj Vencsel-lőről állt Mörrenmorcogi Micó szolgálatába.

▶▶ Ők a testőrei.

Mint afféle zsoldosok, kicsit valóban vadak, de soha nem ok nélkül, csak

ha a Cincérfark utcai kutyák kezdenek kalamolni a kapu körül – de hát a testőrök dolga a védelem. Ilyenkor Háj, Iháj és Miháj csak összenéz, azzal odasétálnak a kapuhoz, és a foguk közül kiszólnak a kémlelőnyíláson:

– Héj! Mi kéne, ha vóna? Mit helytelenkednek itt **megest**⁴ a Cincérfark utcai kutyák?

Azok akkor már eszük nélkül iszkolnak a Bujjbeharnari erdőig. Be a fák közé! A holdsugárban fehérülő sziklákat is magukra húznák dunyhának, nehogy meglássák őket a Pincérfrakk utcai macskák.

De azok ugyan nem loholnak utánuk.

▶▶▶ Tehát: ez a díszes kompánia tartja rettegésben a Pincérfrakk utcát. Csoda-e, hogy a nevük HÉTRETTENETES?

Kormos István – részlet

▶ Szerinted miért kényezteti mindenki Lédiellt?

▶▶ Milyennek képzeled Mörrenmorcogi Micó testőreit?

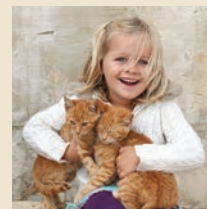
▶▶▶ Valóban rettenetes a Pincérfrakk utcai társaság?

⁴ megest: megint, újra

Kismacskák, nagymacskák

A macskák nagyon jól tudnak alkalmazkodni a környezetükhöz, a világ szinte minden pontján találkozhatasz velük. A macskafélék családjába tartozik sokféle rokon ragadozó, közöttük a nagymacskák is: az oroszlán, az ocelot, a párduc, a hiúz, a gepárd, a puma, a tigris és a jaguár is.

Az általunk macskának nevezett állat közvetlen őse a vadmacska. A házi macskának számtalan fajtája (bengáli, sziámi, perzsa stb.) és sokféle színváltozata létezik.

Egy kis macskatan

A természetben több mint százféle állat szerepel a macska étlapján, kisebb rágcsálók, madarak, gyíkok, skorpiók, de akár kígyók is.

A macskák száznál is többféle hangjel és testbeszéd segítségével kommunikálnak egymással. Idetartozik a nyávogás, dorombolás, fújás, morgás és a zsákmányállat hangját utánzó csiripelés.

A járásuk nagyon kifinomult. Hátsó lábukat pontosan a mellső lábuk nyomába helyezik el, így csökkentve a zajt és a látható nyomok számát.

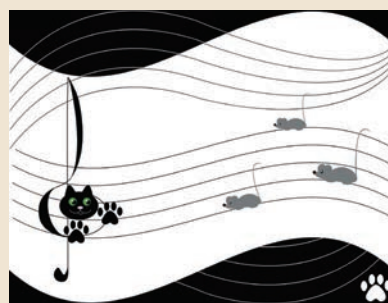
Nem szeretnek farkasszemet nézni, pislogással és szemük összehúzásával válaszolnak, ha véletlenül szembetalálkoznak valakivel.

Imádnak napozni. Utálják a vizet.

Mi a macskazene?

A macskák tavaszi éjszakákon elviselhetetlen nyávogásba, vernyogásba, nyivákolásba kezdenek, és ez zavarja az emberek éjjeli nyugalmát. Ezért hívják a másik bosszantására az ablaka alatt keltett zajt, zajongást és a fülsértően hamis zenét is macskazeneének.

Koncert macskáknak

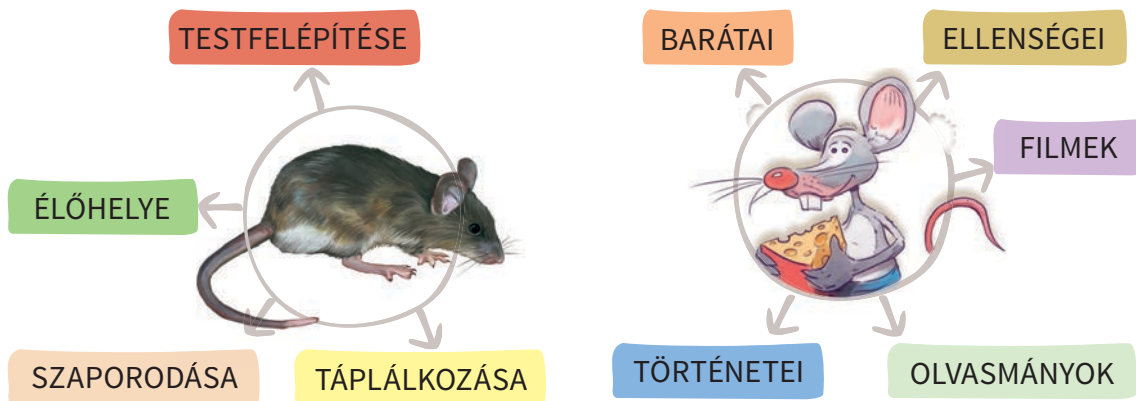
Különleges koncertet adtak Londonban macskák számára. Olyan hangszeret állítottak elő, amelynek hangjait ők hallják, mi viszont nem. A macska hallása ugyanis sokkal élesebb, mint az emberé.

Az egerek

A kicsi is lehet erős. A mindent megrágcsáló egerek a mesehősök segítői. Elrágják a kötelet, összegyűjtik az elveszett dolgokat, sőt még a tündérek hintáját is elhúzzák.

1. Miért kedvelik vagy nem kedvelik az emberek az egereket? Csoportokban érveljétek ellene vagy mellette!
2. Figyeld meg Az egerek című mese rajzait! Szerinted miről szólhat ez a mese? Párokban mondjátok el egymásnak!
3. Készítsetek csoportban gondolattérképet a minta alapján egy csomagolópapírra! Egészítsétek ki!

Az egerek

Volt egyszer valahol egy szegény ember. Annyi gyereke volt, mint csillag az égen, még annál is több eggyel. Már az egész világ a komája volt, mikor megint egy fia született, azt sem tudta, kit hívjon keresztapának. Ahogy elindult keresztapát keresni, találkozott egy rongyos koldussal, aki azt kérdezi tőle:

- Hová még, te szegény ember?
- Megyek a kisfiamnak keresztapát keresni.
- Ne menj tovább, leszek én a keresztapja – mondja a koldus.

A szegény ember nem bánta, mindjárt hazamentek. Mikor megvolt a keresztelő, a koldus belenyúlt a szűre ujjába, kivett egy nagy szeget, és

odaadta az embernek, hogy ha majd a fiú tizennyolc éves lesz, küldje ki az erdőbe a tisztásra, ott kopogtassa meg a földet, s az övé lehet, amit talál. Azzal elment. Telt-múlt az idő, a fiú tizennyolc éves lett. Egyszer a testvérei éppen arról beszélgettek, hogy melyik mit kapott a keresztapjától, s csúfolták a legkisebbiket, hogy ő semmit sem kapott.

Elkezdett sírni, s bement az édesapjához megkérdezni: igaz-e, hogy neki semmit sem adott a keresztapja?

– Dehogynem – feleli az apja –, itt van ez a szeg, eredj ki az erdőbe a tisztásra, kopogtasd meg a földet, s a tiéd lesz, amit találsz.

Kiment a fiú, megkopogtatta a földet, az mindjárt megnyílt, s egy szép palota állt előtte, a kapujában ott ült az öreg koldus. Azt mondja a fiúnak:

– Menj be a középső szobába, amit találsz, azt tedd el, azon fogsz feleséget szerezni.

A fiú bement, s egy **piculát**¹ talált a középső szoba padján. Zsebre tette, s kiment. Amint kilépett a kapun, a föld megint összecsucódott, s a fiú elindult világgá. Ment, mendegélt, egyszer egy folyóhoz ért. Megkeresi a hídját, hát épp ott állt egy öregasszony, aki a kötényéből kismacskákat dobált a vízbe, hogy menjenek isten hírével. Már csak egy kismacska volt a kezében, amikor a fiú odaért hozzá, s mondja az öregasszonynak:

– Édes néném, ne dobja vízbe már azt a kismacskát, inkább megveszem én!

Oda is adta neki a piculáért, a fiú meg a **bakójába**² tette, s azzal ment tovább. Ment, mendegélt, egyszer egy olyan városba ért, amelyiknek még a hírének sem hallotta. Bement, hát látja, hogy egy csapat ember tart egy szép palota felé, mindegyiknek seprű vagy vasvilla van a kezében. Nem állta meg, megkérdi az egyikőtől: miért mennek abba a szép palotába vasvillával és seprűvel?

– Gyere be – mondja az ember –, meglátod!

Bementek a kapun, meg sem állottak egy szép nagy szobáig. Nem volt abban semmi más, csak egy nagy asztal, körülötte székek, s az asztal szépen meg volt terítve.

Csupa arany és ezüst volt az asztalon, merthogy ez volt a király ebédlője. Nemsokára bejött a király a családjával, meg sok báróval, gróffal és herceggel.

1 piculát: kis értékű pénzermét, aprópénzt

2 bakójába: tarisznyájába

Asztalhoz ültek, akkor mindegyiknek a háta mögé állt egy vasvillás vagy seprűs ember. Behozták az első tál ételt. Egyszeriben tele lett az asztal egérrel. Hiába szurkálták őket a vasvillás emberek, nem ért az semmit, mert annyi özön egér talán ma már a világon sincs, amennyi ott nyüzsgött. Nem bírt ott tőlük senki egy falathoz sem jutni, hiába hoztak akármennyi ételt. A fiú csak nézte, nézte, egyszer aztán azt mondja a királynak:

– Felséges királyom, nem vasvilla kell ide. Ha engedelmet kapok, rögtön megszabadítom én a várost az egerektől!

– Ha megteszed, neked adom a lányomat és a fele országomat! – mondja a király.

A fiú sem volt rest, az asztalra dobta a macskát, hát amennyi egér volt, annyifelé szaladt.

Azután kényelmesen megebédelhettek, de már akkor a fiú is ott ült az asztalnál a királykisasszony mellett. Ez volt a kézfogó. Másnap hazament a fiú, hozott magával egy szekér macskát, hogy minden házba jusson.

Azután megtartották a lakodalmat, s még most is élnek, ha meg nem haltak.

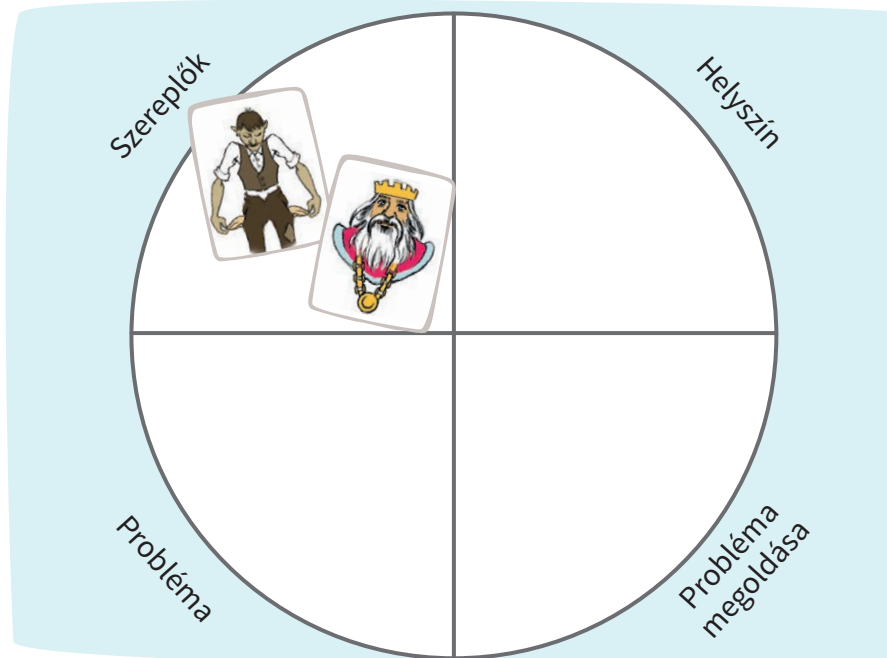
magyar népmese

4. Válaszolj a kérdésekre a mese alapján!

- Mi volt a szög szerepe a mesében? Párokban beszéljétek meg!
- Szerinted miért nem volt macska a királyi udvarban?
- Mennyi idő telhetett el a mese elejétől a végéig? Keresd a szövegben a választ!

5

Mi hiányzik a vázlatkörből? Válaszolj a mese alapján!

6.

Olvassátok el Kiss Benedek **Szegény ember szerencséje** című versét! Utána hasonlítsátok össze a verset a címével!

Fogtam három
pitypalattyot,
találtam két
fityfirittyet,
kaptam egy szép
kutykuruttyot.

Pitty! – elszálltak
a palattyok, –
fitty! – elvesztek
a firittyek, –
kutty! – megdőglött
a kurutty is.

7.

Vitassátok meg, hogy illik-e a **Szegény embert** még az **ág is húz-**za közmondás a versre!

A házi egér az emberlakta területeken mindenütt megtalálható. Kamrákban, pincékben, istállókban, pajtákban csoportosan él. A házi egér a társaival egyfajta családi közösséget alkot. A család egy uralkodó hímről, több nőstényről és a kölykökből áll. A betolakodó egereket a közösség elkergeti.

A macska és az egér

Aki egéruat nyer, az megszökik, elillan üldözői elől. Olyan gyorsan, ahogy az egér fut, amikor macskát lát. Szinte csak a farkincája villanását láthatjuk. A mesékben gyakran szerepel együtt a két ősi ellenfél: macska és egér.

1. Csoportban gyűjtsetek olyan meséket, amelyekben macska is, egér is szerepel!

A macska és az egér

Itt is volt, ott is volt, édesapámnak is volt, édesanyámnak is volt, nekem is volt, neked is volt, volt a világon egy macska. Ez a macska egyszer tejet evett egy tálból; odamegy egy kiséger, csak nyalogatja, csak nyalogatja a tál szélét. Mondja neki a macska:

– Ne bolondozz ám, egér pajtás, ne nyalakodjál, mert majd bekapom a farkincádat!

A kiséger nem hitte, csak nyalakodott, a macska bekapta a farkincáját. Rítt-sírt a kiséger, kérte a macskát, adja vissza neki a farkincáját, de az nem adta.

– Hozz nekem tejet a tehéntől, akkor visszaadom a farkincádat.

Elment az egér a tehénhez.

– Tehén, adj nekem tejet, tejet adom cicának, cica visszaadja farkincámat.

– Nem adok addig – mondja a tehén –, míg nekem a kaszástól szénát nem hozol.

Elment a kiséger a kaszáshoz.

– Kaszás, adj nekem szénát, szénát viszem tehénnek, tehén ad nekem tejet, tejet viszem cicának, cica visszaadja farkincámat.

– Nem adok addig, míg nekem a sütőtől kenyeret nem hozol.

Elment a kiséger a sütőhöz.

– Sütő, adj nekem kenyeret, kenyeret viszem kaszásnak, kaszás ad nekem füvet, füvet viszem tehénnek, tehén ad nekem tejet, tejet viszem cicának, cica visszaadja farkincámat.

– Nem adok addig – mondja a sütő –, míg nekem a disznótól szalonnát nem hozol.

Elment a kiséger a disznóhoz.

– Disznó, adj nekem szalonnát, szalonnát viszem sütőnek, sütő ad nekem kenyeret, kenyeret viszem kaszásnak, kaszás ad nekem füvet,

füvet viszem tehénnek, tehén ad nekem tejet, tejet viszem cicának, cica visszaadja farkincámat.

– Nem adok addig – mondja a disznó –, míg nekem a fától makkot nem hozol.

Elment a kiséger a fához. Amint ott nézeget fel keservesen, hogy mi módon kellene onnan makkot hozni le, hirtelen egy szem makk leesett, a kiségernek a fejére esett, úgy megütötte, hogy mindjárt megdöglött bele.

Ha a kiséger meg nem döglött volna, talán az én mesém is tovább tartott volna.

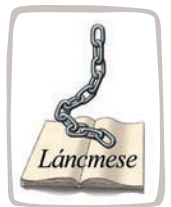
Arany László

2. Válaszolj a mese alapján!

- Mi volt az események elindítója?
- Miért nem kapta vissza az egér a farkincáját?
- Hogyan folytatódhatott volna a mese, ha nem esik a makk a kiséger fejére? Találjatok ki új befejezést! Párokban dolgozzatok!

3. A kiséger kérései láncszemenként kapcsolódnak össze. Olvasd el a **láncmese** meghatározását a könyv végi kislexikonban! Keress hasonló meséket!

Úgy dolgozik, mint a güzü

A güzü vagy güzüeger a házi egérhez hasonló, vele rokon állatka. Az „úgy dolgozik, mint a güzü” mondás egy jellegzetes szokása megfigyelésén alapszik. A güzük ősz elején öszszegyűlnek, és körülbelül 60 cm magas földkupacot emelnek, ide hordják téli eleségüket. A güzük hordás közben szédületes tempóban rohagnak.

Katt

A számítógépes egér egy kézi mutatóeszköz számítógépekhez. Az egér belsejében található érzékelő felismeri és továbbítja a számítógép felé az egér mozgását. Az egér mozgatásával és gombjainak lenyomásával különböző műveletek végezhetőek el. Az egér gombjainak lenyomását kattintásnak nevezik. Az egér név onnan ered, hogy az első, kábeljével együtt mozgatott eszköz egy hosszú farkú, fürgé egérre emlékeztette a használókat.

A kiséger

Feleségül mehet-e egy kiséger a Naphoz? Furcsa lenne, ha így történne, de ez még a mesében sem lehetséges. Hol a helyünk a világban? Saját magad megismerése segíthet abban, hogy megtudd!

1. Gyakorold a szavak olvasását! Mindegyik szóoszlopot egy levegővétellel olvasd!

szép	hatalmas	hosszú
szebb	hatalmasabb	hosszabb
legszebb	leghatalmasabb	leghosszabb
legeslegszebb	legesleghatalmasabb	legesleghosszabb

2. Beszéld meg a társaddal, mit látsz a képen! Mondjátok ki azokat a szavakat, amelyek biztosan nem a képhez kapcsolódnak!

menyegző

mennyezet

lagzi

lakodalom

laktanya

esküvő

házasságkötés

3. Mennyiben volt igaza annak, aki az esküvőt és annak rokon értelmű megfelelőit is kimondta? Miért? Vitassátok meg!

4. Ki kicsoda a családban? Magyarázzátok meg!

sógor

vő

anyós

após

sógornő

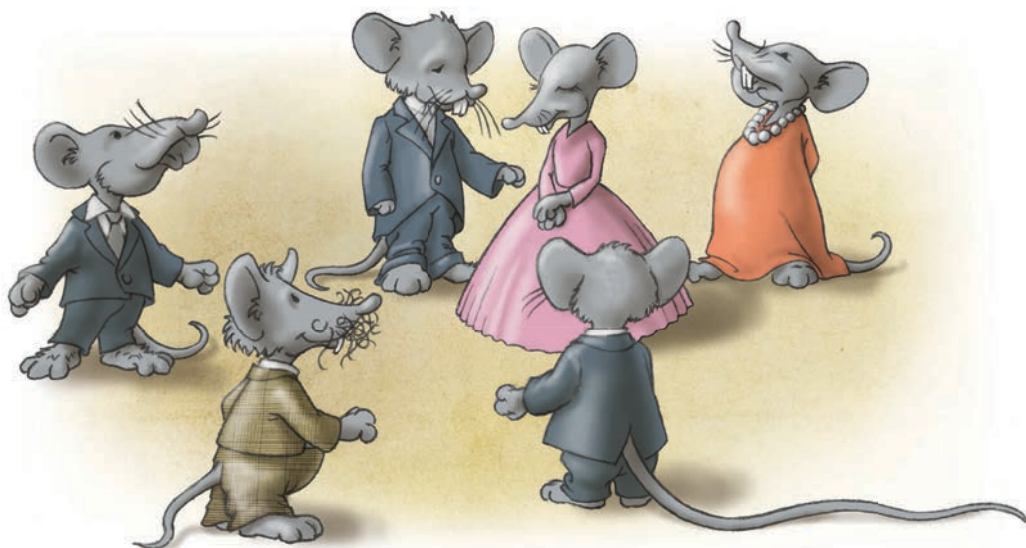
nász

nászasszony

meny

A kiséger

Egér asszonyságnak és Egér uramnak volt egy egér kislányuk. Ez az egér kislány nőtt, növekedett, és mindenfelé tudták már, hogy ő a világ legszebb kiségere. Oly szép volt, hogy Egér asszonyságnak mi jutott eszébe, mi nem: gondolta, férjet kerít neki. Egér uram is segített, de csak úgy, hogy bólogatott, meg a farkincáját csóválta, mert afféle férj-uram módjára a fejtörést és a döntést átengedte Egér asszonyságnak. Gondolt is ő az égvilágon mindenkire, aki a drágalátos kiséger leánykájának méltó férje lehetne; de mindegyiknek megvolt a maga hibája. Az egyiknek túlon túl hosszú volt a farka, a másiknak bozontos nagy volt a bajusza, a harmadiknak hiányzott a foga. Egyik sem volt arra érdemes, hogy ekkora magas kitüntetés érje.

Hosszú tündődés után Egér asszonyság és Egér uram gondolatai a Nap körül állapotokba kerültek. Alig várták, hogy jöjjön a hajnal; és mihelyt gurigás szekéren begördült, így szólították meg:

– Téged várunk, hatalmas Nap. Tudd meg, hogy van egy tündöklő szépségű leánygyermekünk: a legeslegszebb kiséger, amilyen valaha született. Csak te lehetnél méltó férje, mert te vagy a leghatalmasabb; igen szeretnénk, ha feleségül vennéd.

Hanem a Nap így válaszolt:

– Nem én vagyok a leghatalmasabb; a leghatalmasabb a Felleg, amely még engem is elhomályosít.

▶ Olvasd fel, hogyan szólították meg az egerek a Napot!

Ahogy ezt Egér asszonyság és Egér uram meghallották, nosza, útnak eredtek, hogy megkeressék a Felleget. Meg is találták. Hát épp sírdogált.

„Nem csoda, hiszen olyan egyedül van” – gondolták, és neki is elmondták ugyanazt, amit a Napnak.

– Nem én vagyok a leghatalmasabb – felelte a Felleg.
– A leghatalmasabb a Szél, amely engem is megkerget.

Egér asszonyság és Egér uram csak álmélkodott, és indultak ízibe, hogy megkeressék a Szelet. Ott találták az országúton, és ha nem is tudták utolérni, egy szempillantásra, ahogy lecsillapodott, a fülébe kiabálták:

– Hatalmas Szél! Tudod-e... – De a Szél a szavukba vágott:

– Tudok mindent. Csakhogy nem én vagyok a leghatalmasabb. Mert a leghatalmasabb az ott: a Fal, amely engem is feltartóztat.

Egér asszonyság és Egér uram körülbámulnak: hát ott a Fal, nem mesze. Odaszaladnak, szólnak hozzá, zöld mohás, roskatag, feketedett fal volt az már. Egér asszonyság és Egér uram szólítják, szólongatják torkuk szakadtából többször is; de csak nem hallja a Fal, olyan öreg volt már. Olyan süket. Nemhiába mondják, hogy süket falnak hasztalan beszél az ember. Valahára nagy nehezen csak meghallotta, és így szólt:

– Nem én vagyok a leghatalmasabb; a leghatalmasabb az egér, amely még rajtam keresztül is lyukat rág.

Egér asszonyság és Egér uram egymásra néztek: felkunkorították farkincájukat, kissé hátrasunyították fülecskéiket, és ráncba szaladó, fontoskodó képpel – uzsgyi!... Úgy eltűntek az országút árkán, hogy mielőtt látta volna valaki, már nem voltak sehol.

Egér asszonyság és Egér uram csakhamar hozzáadták a lányukat egy ifjú egérhez, és a lakodalom napján Egér asszonyság is, Egér uram is szentül meg voltak győződve, hogy az ő vejüknél nincs hatalmasabb a világon.

▶▶ Meg is maradtak ebben a hitükben, s azontúl csupa boldogság volt az életük.

indian mese – Határ Győző fordítása

▶ Kikhez mentek el a szülők? Hogyan szólongatták a Falat? Játsszátok el csoportokban!

▶▶ Hogyan érezte magát a két kiséger, miután beszéltek a hatalmaságokkal?

5. Hogyan mondanád másképpen ezeket a kifejezéseket? Szóforgóban körbehaladva mondjátok el egymásnak!

Egyik sem volt arra érdemes.

Férjet kerít neki.

Te lehetnél méltó férje.

Útnak eredtek.

Engem is feltartóztat.

Szentül meg voltak győződve.

6. Játsszátok el a lánykérést! Minden kérő mutatkozzon be, és mondja el, miért ő a legalkalmasabb vőlegény! Mondja el azt is, milyen életet teremtene az egérlánynak!

7. Miért nem elégszik meg a szülői pár a mesében szereplő kérőkkel? Miért keresik a leghatalmasabbat?

8. Fogalmazzátok meg közösen a mese tanulságát! Használjátok az alábbi szavakat, kifejezéseket!

nagyravágó

túl sokat akar

magasra teszi a lécet

elszégyelli magát

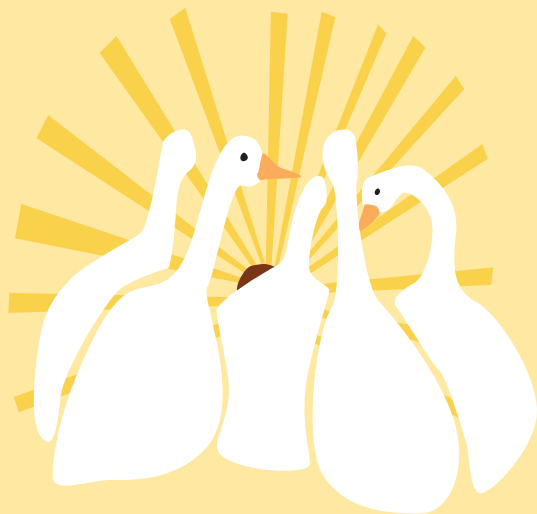
boldog

megelégedett

belátja az igazságot

9. Mondd el a mesét a kártyák segítségével! Mit gondolsz, miért fordulnak a kiséger szülei a Naphoz, a Felleghez, a Szélhez, a Falhoz? Miért őket tartják a leghatalmasabbnak?

November 11. Szent Márton ünnepe

A legenda szerint Márton nem akart püspök lenni, ezért elbújt a libák óljában. Azonban hangos gágogásukkal elárulták rejtekhelyét. Innen a Szent Márton lúdja elnevezés. Ezen a napon hagyomány volt libahúst fogyasztani, mert úgy tartották, aki ilyenkor libát nem eszik, egész évben éhezni fog.

Egy másik legenda szerint Márton egy napon koldussal találkozott. Megszánva a didergő embert, köpenyét kardjával kettévágta, és felét a koldusra terítette. Másnap ugyanazon az úton Krisztus jött Mártonnal szemben, vállán az előző nap kettévágott köpeny. Márton püspököt gyakran ábrázolják a vállán átdobott fél köpennyel e történet alapján.

SZEPTEMBER

OKTÓBER

NOVEMBER

DECEMBER

JANUÁR

FEBRUÁR

MÁRCIUS

ÁPRILIS

MÁJUS

JÚNIUS

JÚLIUS

AUGUSZTUS

NOVEMBERI SZÜLETÉSNAPOSOK

Wilhelm Hauff német meseíró
Carlo Collodi a Pinokkió meseregény írója
Heim Pál magyar orvos, gyermekgyógyász
Erkel Ferenc zeneszerző, zongoraművész

Krizantém

A kínaiak és a japánok nagyon régóta krizantémmal ünneplik az őszi beköszöntét. A nálunk 300 éve honos, szirmait ősszel bontó és jó fagyűrő virág a kertek és a temetők díszé még október végén, november elején is.

Halottak napján (november 2.) a keresztény emberek halott szeretteikre emlékeznek, meglátogatják és rendbe teszik elhunyt hozzátartozóik sírját, virágot visznek, és gyertyákat, mécseseket gyújtanak.

Rigó Béla

Emlékeztető

Mi látogattunk, de senki se látott.

A temetőbe vittünk ki virágot.

Kik idejöttek egyszer, egy napon,

Ki voltak írva sok-sok kőlapon.

Elmondtad, Nagyí, mi élők vagyunk,

De közülünk egyenként itt hagyunk

Valakit mindig...

– Akkor elfogyunk?

– Dehogyan fogyunk! Van annál több eszünk.

Te is velünk vagy. Még többen leszünk.

– Jó, de velünk, csak mivelünk mi lesz?

Nekem nagyon kell, muszáj tudni ezt!

– Muszáj? Kisöreg, ezt honnan veszed?

– Te mi leszel, ha én apuka leszek?

– Dédi.

– Azután?

– Ükmama. Talán...

Vagy nem is leszek már egyáltalán.

– Nem igaz! Akkor majd csontváz leszel.

Te mondtad, Nagyí, semmi sem vesz el,

Te mondtad, jön majd ásó és kapa,

És akkor már én leszek dédapa,

Aztán ükapa... sorban így tovább.

Én is föld leszek. Te leszel virág.

NOVEMBER 30.

Szent András napjához számos népszokásunk kötődik. A Mezőségben a lányok kimentek az udvarra, és a kötényükbe csillagokat szedtek. Miközben szemükkel válogatták a csillagokat, az alatt tízszer visszafelé számoltak 10-től 1-ig, de közben vigyáztak, ne hogy ugyanazt a csillagot kétszer is kiválasszák. Ezután be kellett szaladni a házba, a csillagokat az ágyba önteni, hogy aztán megálmodják, ki lesz a vőlegény.

A palóc lányok ezen a napon almát dugtak az eresz alá, amelyet Borbála napján a másik felére fordítottak, majd magukkal vitték az éjfélel misére. Úgy tartották, ha közben valaki megszólítja őket, akkor annak a fia vagy rokona lesz a férjük.

Rumini

Rumini bátor, szentelen kisegér. Szeret kártyázni, falatozni, lustálkodni, és mindig vannak jó ötletei. Akármerre jár, bajba keveredik. Egy egész könyvsorozat szól a kalandjairól. Most az első kötetet fogunk megismerkedni.

1. Nézd meg a könyvborítókat! Milyen helyszíneket, szereplőket tudsz elképzelni a regényekben?

(A Pagony Kiadó hozzájárulásával.)

2. Olvasd el a sorozat első kötetének ajánlóját!

Hallottatok már Pelevárról? Ott található a világ legnagyobb kikötője és a híres bazár. Sehol máshol nem lehet zsugorító meg növesztő port kapni; van itt láthatatlanná tevő kalap, látószelence, a régi pajzsokról, késekről, fegyverekről, kincsesládákról és csodakenőcsökről nem is beszélve. A Szélkirálynő nevű hajó éppen Pelevárba tart, fedélzetén két mindenre elszánt hajósinassal, a két jó baráttal, Ruminivel és Balikóval. Az út hosszú és veszélyes, a Szélkirálynő egyik veszélyből a másikba sodródik. Miért félelmetes hírű a Ragacs-tenger? Hogy lehet átkelni a rettegett Sárkány-szoroson? Mit rejt a lakatlan sziget, ahol vízért szállnak partra? És hová tűnt Rumini?

3. Beszélgetsetek csoportban arról, milyen lehet a Ragacs-tenger, a Sárkány-szoros és a lakatlan sziget!

4. Szerinted mely szavak fordulnak elő a regényben? Miért?

mobiltelefon

vihar

kalóz

iskola

villamos

vitórlás

kinckeresés

varázslat

foci

arany

autópálya

tengeri szörny

rejtély

macska

sárkány

térkép

5. Mi mindent lehet kapni a pelevári bazárban? Mondd el, te mire használnád ezeket a tárgyakat!

6. A Ruminiben főként rágcsálók és kitalált lények szerepelnek. Milyen rágcsálókat ismertek? Csoportmunkában soroljatok fel minél többet! Melyik csoport gyűjtötte a legtöbbet?

7. Pelevár lakói a pelék. Olvasd el, milyen egy igazi pele!

A pelét ritkán lehet látni, mert éjszakai rágcsáló. Főleg lombhullató erdőkben, ligetekben él. Magvakkal, rügyekkel, gyümölcsökkel táplálkozik, de a mókushoz hasonlóan nem veti meg a virágokat, rovarokat, tojást, sőt a madárfiókat sem. Testhossza a farkával együtt 12–16 cm, testtömege 14–40 gramm. Októbertől áprilisig téli álmot alszik. Téli fészke faodúban, gyökerek közt, üregekben lehet. Éles, magas, szaggatott hangot ad. Legnagyobb ellensége a bagoly, a róka és a menyét.

Mogyorós pele

- Készíts a füzetedbe rajzos jegyzetet az olvasottakról!
- Képzeld el, hogy az állatkertben dolgozol! Mutasd be a pelét az odalátogató gyerekeknek! Mesélj a szokásairól!

8. A Rumini-sorozatban nem szerepel macska. Berg Judit, a regény írója egyszer azt mondta, hogy a macska az egyetlen állat, amivel Rumini soha nem fog találkozni. Mit gondolsz, miért?

9. Szerinted mire kell figyelnie az írónak, ha izgalmas, meglepő könyvet szeretne írni?

A Hétágú Szigony

Rizsát és bandáját ismeri egész Egérváros. Útjukat betört ablakok, feldőntött kukák, összefirkált falak jelzik. Ha felbukkannak a piacon, az árusok rémülten takarják le a portékájukat, de még a kikötői sirályok is vijjogva menekülnek, ha meglátják a mindenre elszánt egércsapatot. A városi pandúrok régóta próbálják nyakon csípni őket, de Rizsáéknak eddig még mindig sikerült eliszkolniuk. Ismerik a város összes rejtekhelyét.

Most is éppen portyára készülődnek. Rizsa, a mindenre elszánt, izmos bandavezér új ötlettel állt elő.

– Elnézünk a Hétágú Szigonyhoz. Volt a múltkor egy kis összetűzésem a kocsmárossal. Hát most majd elhozunk tőle valamit, amit nagy becsben tart.

A banda tagjai lelkesen füttyögtek, kurjongattak. Rizsa mindig izgalmas gaztetteket eszelt ki.

Egy kőhalom mögül szakadt nadrágos, csíkos pulóveres kiséger leleselkedett. Izgatottan hallgatta Rizsa szavait, és mikor a banda befordult a következő sarkon, utánuk eredt. Útközben beletúrt a nadrágjába, hátha talál benne valami rágcsálnivalót, de csalódottan vette tudomásul, hogy a zsebe szokás szerint üres.

– Ha Rizsa bevenne a bandába, biztos mindig lenne mit ennem – gondolta ábrándosan. (...)

A banda közben befordult a mólóhoz vezető keskeny utcácskába. Itt állt ugyanis a Hétágú Szigony nevezetű kocsmá, Rizsáék mai úti célja. A vastag tölgyfa ajtó fölött vörösre festett, hétágú szigony lógott rozsdás vasláncra erősítve. Rizsa színpadias mozdulattal a szigonyra mutatott.

– Na, mit szóltok?

– Nem piskóta! – bólogatott elismerően Nudli.

– Tudom, hogy nem piskóta, te ütődött. Azért vagyunk itt. Kinek van valami ötlete?

A bandatagok a lábujjukat bámulták. Senki sem mert Rizsára nézni. A hátuk mögött azonban hirtelen megszólalt a kiséger, aki eddig észrevétlenül követte őket:

– Ide kéne hozni azt a kis kocsit, ami a bazársor szélén áll! Az ajtó elé állítjuk. Tele van szalmával, senki sem hallja meg, ha erre zuhan rá a szigony. (...)

A banda megélnkült. Ketten az utca két sarkára álltak őrködni, Zikó és a kölyök elrohant a kézikocsiért. Bumbu a többieket irányította.

Rizsák terve nem vált be, mert a szigony egyszer csak leszakadt. A hatalmas csörrenésre előrontott a kocsmáros, és nyakon csípte az ajtóhoz legközelebb álló Ruminit. Rizsa és a társai elmenekültek. A kocsmáros már éppen a pandúrokat hívta volna, amikor kilépett bentről Bojtos Benedek, a Szélkirálynő kapitánya. Mancsát Rumi-
ni vállára téve kijelentette, hogy a kiséger az ő hajósinasa. Aztán elkészönt a többiektől, és a csodálkozó Ruminivel együtt elindult a kikötőbe.

– Köszönöm a segítséget, uram – mondta óvatosan a kiséger, és megpróbált kicsusszanni a kapitány szorításából. De Bojtos Benedek nem eresztette.

– Sokszor láttalak már a kikötőben – szólalt meg végül. Hangja szigorú volt, de a szeme barátságosan nézett. – Okos, ügyes kölyöknek látszol. Ne akarj azokhoz a semmirekellőkhöz tartozni! Te többre viheted!

– Ugyan, senki sem áll szóba egy magamfajta csavargóval! (...) – fakadt ki a kiséger. – Ők legalább bevesznek maguk közé.

– Most is cserbenhagytak – ingatta a fejét a kapitány. – Nem akarsz tanulni, dolgozni inkább? Ha kitanulsz egy szakmát, lesz munkád, nem kell enivalót lopkodnod.

– És ki fog engem taníttatni? Nincs senkim a világon – rázta a fejét mérgesen a kiséger.

– Teszek veled egy próbát én magam – mondta a kapitány. – (...) Eljöhetsz hozzám hajósinasnak a Szélkirálynőre. Előre szólok, hogy sok a munka, és a szolgálat nehéz. De ha becsületesen dolgozol, a végén még tengerész is lehet belőled. És a hajón igazi barátokra találhatsz.

A kiséger eltátotta a száját. Nem is remélte, hogy ekkora szerencse éri.

– Kezet rá! – kiáltott boldogan a kiséger.

A kapitány a mancsát nyújtotta. A kölyök bátran megragadta, és keményen megszorította.

– Örvendek, fiam – mondta a kapitány. – Isten hozott közöttünk. Már csak a nevedet szeretném tudni.

– Rumi – húzta ki magát büszkén a kiséger.

1. Válaszolj a kérdésekre, oldd meg a feladatokat!

- Miért félnek Egérváros lakói Rizsáéktól? Milyen bűnöket követtek el?
- Szerinted miért akart Rumini éppen ehhez a bandához csatlakozni? Hogy alakulna az élete, ha Rizsa bevinné a bandába?
- Tervezz plakátot Rizsáék kézre kerítésére! Használd az alábbi szavakat: **jutalom, arany, nyomravezető, különös ismeretűjel!**
- Jellemezd a szereplőket Kálmán Anna fekete-fehér rajzai alapján!
- Szerinted a kapitány miért védte meg az ismeretlen egérfiút?
- Jellemezd a kapitányt! Milyen külső és belső tulajdonságai vannak?
- Vajon mi jár Rumini fejében, amikor először felszáll a hajóra? Mitől fél? Miben bízik? Mire vágyik?

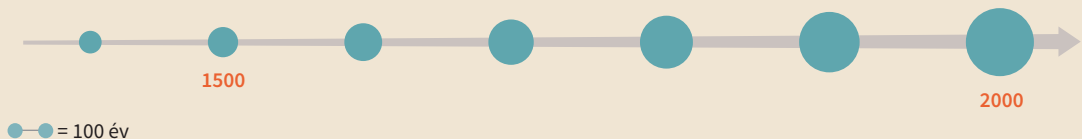
2. Képzeld el egy sosem látott szigetet!

Nevezd el, és rajzold le a füzetedbe! Meséj róla! Hogy néz ki, milyen növények borítják? Mutasd be lakóit, szokásaikat, ételeiket, fegyvereiket!

Vitorlás hajó

A vitorlás hajók készítése nagyon régi időkre nyúlik vissza. Az egyik híres vitorlás Kolumbusz hajója, a Santa Maria [szánta mária] volt, amellyel 1492-ben felfedezték Amerikát.

Az Orom-sziget kincse

Az Orom-sziget felé közeledve Rumini félrevonta Balikót. Suttogva mesélte el, milyen ajándékot kapott a Batka-szigeten Pillétől és Komlótól.

– Szerinted tényleg ott lapul a kincs a szigeten? – meresztette nagyra a szemét Balikó.

– Persze. Nem is akárhol. A térkép szerint a sziget északi csücskén van egy barlang. Annak a harmadik termében rejtették el az aranyat.

– Honnan tudod, hogy arany van ott?

– Pille mondta. A kalózok rabolták valahol, és ide dugták. Lehet, hogy drágakövek is vannak közte – tette hozzá ábrándozva. – Képzeld, mi mindent tudnánk ebből a bazárban vásárolni!

– Nálad van a térkép?

– Igen. Gyere a raktárba, megmutatom!

– Mért nem itt?

– Bármikor erre jöhet valaki. Nem örülnék, ha kitudódna a dolog.

A két barát a raktár ajtajában körülkémlt. Mindenki a fedélzeten volt elfoglalva, nem járt arra senki. Besurrantak. Rumini lámpát gyújtott, és kiterítette a térképet egy hordóra. Ujjával mutatta Balikónak, hol a forrás, merre vezet az északi csücsökbe az ösvény, és hol a barlang bejárata.

– Látod, ez a piros „x” pedig a kincs helyét jelöli. (...)

Balikó sóhajtott.

– A kapitány nem fog minket leengedni a hajóról.

– Nem baj. Kész tervem van – mondta Rumini. – Valószínűleg kikötünk a sziget keleti oldalán még sötétedés előtt, de csak reggel fogunk partra szállni vízért. Éjszaka lesurranunk a hajóról, kiássuk a kincset. Hajnalban visszaosonunk, reggel pedig már a többiekkel együtt mehetünk vizet venni.

– De... – kezdte Balikó, ám Rumini a szavába vágott.

– Ne aggódj! (...) Mire felkel a nap, bőven visszaérünk.

– Ne csináld, Rumini! Túl kockázatos ez az éjszakai kincskeresés.

Rumini elkedvetlenedett.

– Na, jó – gondolta magában –, akkor majd megyek egyedül. Legalább nem kell hallgatnom Balikó nyavalygását.

1. Miért akarta Rumini titokban tartani a térképet?

2. Miért nem akart Balikó Ruminivel éjszaka kincset keresni? Gyűjts érveket és ellenérveket: miért érdemes a hajón maradni, miért érdemes elhagyni azt!

Félszemű Morti

A patkánykalózok néhány óra alatt végeztek a rakodással. Mindent úgy rendeztek el, ahogy Káró megparancsolta. Először átvezették a napfényben vaksin hunyorgó ürgematrózokat a kereskedőhajóra. Mindenki kapott egy szelet kenyeret, egy pohár vizet, aztán bezárták őket az alsó raktárba. (...)

Ezután minden kalóz átöltözött. A mocskos fekete ingeket, vörös kabátokat kék-fehér csíkos matrózruhára cserélték, a kapitány ibolyaszín bársonykabátja helyett zöld posztózekét húzott. Káró még a fülében csillogó aranykarikákat is kiszedte. (...) Amikor mindennel elkészültek, felvonták a horgonyt, és a Kalmár útnak indult Pelevár felé.

Rumini jól sejtette, az Aranyvadászt egy titkos öbölben hagyták, amelyik olyan közel esett a sárkány tanyájához, hogy még a legvakmerőbb járőr sem merészkedett arra. Nem is ismerte más, csak az a maroknyi kalóz, aki most a Kalmáron feszített frissen vasalt ingében. A Kalmár nagyobb testű, lomhább hajó volt, mint a támadásnál és menekülésnél is fürge Aranyvadász. (...)

Majdnem egy teljes napig tartott az út. (...) Kora délután feltűntek Pelevár partjai, és négy óra körül már a kikötőben állt a Kalmár. (...) A kalózkapitány jól ismerte a bazárbeli árusokat, kereskedőket, így néhány óra alatt sikerült nagy haszonnal túladnia a rablott teán, kávé, selymen, bársonyon és szárított gyümölcsön.

Késő délután a kalózkapitány Káró és Lutri társaságában megindult a bazár legsötétebb sikátorába, hogy felkeresse Félszemű Mortit, a rabszolga-kereskedőt. A sikátor mélyén benyitottak egy sötét kis boltba, amelyben keleti szőnyeget, rézüstöt, kalitkákat és mindenféle csecsebecsét árultak. Senki sem sejtette, hogy a bolt alatt húzódó tágas, föld alatti termekben rendezte be a félelmetes hírű Félszemű Morti titkos boltját, ahol rabszolgákat árult.

– Miben segíthetek, uraim? – sietett eléjük egy tagbaszakadt, izmos patkánylegény.

– Mortit keressük – felelte kurtán a kapitány.

– Rossz helyen járnak, uraim. Nincs itt semmiféle Morti – felelte az árus, és a kijárat felé tessékelte az álruhás kalózokat.

– Ostoba, nem ismersz meg? – dörrent rá a kapitány olyan rettenetes hangon, hogy a legény egy lépést hátrált. – Láva Leó vagyok.

– Ez esetben kérhetném a jelszót? – kérdezte a legény.

– „Egy üst ezüst” – hadarta Káró.

– Elnézésüket kérem, uraim – hajtotta meg magát a legény. – Annyi a járőr mostanában, hogy nem lehetünk elég óvatosak. Máris hívom Mortit!

Azzal eltűnt egy falra akasztott függöny mögött. Fél percet sem kellett várniuk, és már is belépett az üzletbe Morti. Alacsony, sunyi képű patkány volt. Fél szemén fekete kötést viselt.

– Á, jó, hogy újra látom, Láva kapitány – mosolygott nyájasan. (...)

– Árut hoztam – felelte a kalózvezér.

– Remek, remek – simogatta állát Morti. – Megint pockok? Esetleg egerek?

– Tizenhét ürge és egy egér. (...)

– Tudja, kapitány, mostanában nem viszik az ürgéket.

– Nem hiszek én neked! Amikor egeret hozok, éppen arra nincs kereslet. Ha pockot szerzek, arról panaszkodsz, hogy pont a pockok nem kellene senkinek. Így akarod lejjebb vinni az árat. De engem nem csapsz be! Mondd meg, mennyit adsz a szállítmányért!

– Százötven aranyat.

– Hahaha – nevetett a kapitány. – Viccelsz?

– Százötven aragnál nem ér többet az egész.

– Gyerünk, Káró! – intett a kapitány. – Úgy látom, Morti szórakozik velünk. Átme gyünk Csámpás Gegéhez! Ő simán megad kétszáz aranyat is az áruért.

– Álljon meg, kapitány! – szólt utánuk a félszemű. – Megadok érte százhatvan aranyat, de csak azért, mert maga a legjobb kuncsaftom.

– Kétszáz arany – nézett vissza Láva kapitány.

– Százhetven – mondta Morti.

– Százkilencven, vagy nincs üzlet.

– Száznolcvan. Ez az utolsó ajánlatom.

– Száznolcvanöt, de az egeret nem adom! – mondta a kapitány dühösen.

– Legyen száznolcvanöt – egyezett bele sóhajtva Morti –, de az egérrel együtt!

– Áll az alku.

Kezet ráztak, és megegyeztek, hogy éjjel tizenegykor, pont, amikor a bazári őrseget leváltják, a kalózok elhozzák a rabokat.

Berg Judit: Rumi – részletek

1. ➤ Hogyan próbálják a kalózok rászedni a pelevári őrseget?

2. ➤ Milyenek ismerted meg Félszemű Mortit?

Mióta haragszik a kutya...?

Kutya-macska barátság... Mesék, rajzfilmek történetének szolgál alapjául a köztük dúló harc. Vajon miért van ez az ősi ellentét közöttük?

1. Miért ellensége a kutya a macskának? Csoportokban gyűjtsetek válaszokat!
2. Olvasd el Weöres Sándor **Bodri** című versét! Mondogasd hangosan a verset! Próbáld egy-egy versszakot egy levegővétellel elmondani!

Bodri kutya sétál,
füle-farka szétáll,
itatója kicsi kút,
etetője mély tál.

Kőkerítés szélénél
tarka macska üldögél,
észreveszi a kutyát,
megmássza a szilvafát.

Mióta haragszik a kutya a macskára?

Egyszer a kutyák nagy lakomát csaptak. Bodri kutya föltette a fehér sapkát, felkötötte a fehér kötényt, és azt mondta:

– Én vagyok a szakács.

Fazékba rakta a sok csontot. Lábasba a tésztát. Aztán odahívta a Sajót:

– Gyere ide, kóstolgasd az ételeket. Ha már jó lesz, mondjad.

Kóstolgatta Sajó. Megkóstolta a galuskát is. Egyszerre csak azt mondja:

– Ejnye, komám, nincsen ezen tejfel. Így nem lesz jó.

▶ Keresi a Bodri a kamrában a tejfelt, de egy kanálnyi se volt.

Hamar menjen el valaki a boltba! Csakhogy ki menjen? Meglátja a lovat. Odaszalad hozzá:

– Szaladj el hamar, ló pajtás a boltba tejfelért, nem tudunk főzni.

– Nem szaladhatok, kutya pajtás, itt a gazdám, indulunk szántani.

Szalad a Bodri kutya tovább, meglátja a tehenet:

– Fuss el hamar, tehén pajtás, ide a boltba egy kis tejfelért, nem tudunk főzni.

– Nem futhatok, kutya pajtás, már várnak otthon. Meg akarnak fejni.

Szalad a Bodri kutya tovább. Meglátja a macskát a mezőn.

– Hova, hova, macska pajtás?

– Megyek egerészni.

– Ne menj egerészni, macska pajtás, inkább szaladj el a boltba tejfelért. Amint ballag, nagyon csiklandozza a tejfel az orrát. Aznap még egy árva egeret sem fogott és nagyon éhes volt.

– Nem bánom, kutya pajtás, elszaladok érte.

Szalad a cica a boltba. Kimérik neki a tejfelt. Ballag vele vissza. Gondolta:

– Nyalogatok egy kicsit a tejfelből. Ezt csak nem veszik észre.

Nyalogatott egy kicsit, aztán ment tovább.

Megint gondolta:

– Nyalogatok én még egy kicsikét. Marad a kutyáknak még elég.

Avval megint nyalogatott egy kicsit. És addig-addig nyalogatta, míg utoljára alig maradt belőle. Akkorra már közel volt a kutyákhoz. Szégyellte magát a macska, hogy csak ilyen kevés tejfelt visz haza, így gondolkodott:

– Ezt már csak nem adhatom oda. Inkább megeszem teljesen.

És megette. Vége volt a tejfelnek!

A kutyák már messziről meglátták. Tudták a Bodritól, hogy csak a macskára kell várniuk, és tálaltak a sok ebnek. Szaladtak hát eléje mind:

– Hozza a macska a tejfelt! Hozza a macska a tejfelt!

– Dehogyan hozom! – mondotta a macska. – Nem adott a boltos.

Az agár ott áll a macskával szemben. Meglátta, hogy tejeles a bajusza a macskának. Ezt kiáltotta:

– Hazudik! Hazudik! Megette a tejfelünket! Üssük! Hajrá!

No hiszen, több se kellett a kutyáknak! Elkezdtek kergeti a macskát, az meg hirtelen fölugrott egy fára, és onnan nyávogott le a kutyákra.

Gárdonyi Géza nyomán

▶ Mi hiányzott a készülő ételből?

▶▶ Kiktől kért segítséget Bodri?

▶▶▶ Sikerrel járt-e a cica?

▶▶▶▶ Mivel mentette magát a macska?

Félreértett jelzések

Egy barátságos, jól nevelt kutya, ha idegennel találkozik, azonnal csóválni kezdi a farkát. Ez nála az üdvözlés, a barátságos közeledés jele. Viszont ha a macska csapkod a farkával, az a vadászat okozta izgalom, türelmetlenség jele. Ezért fúj minden macska dühösen egy farkát csóváló kutyára.

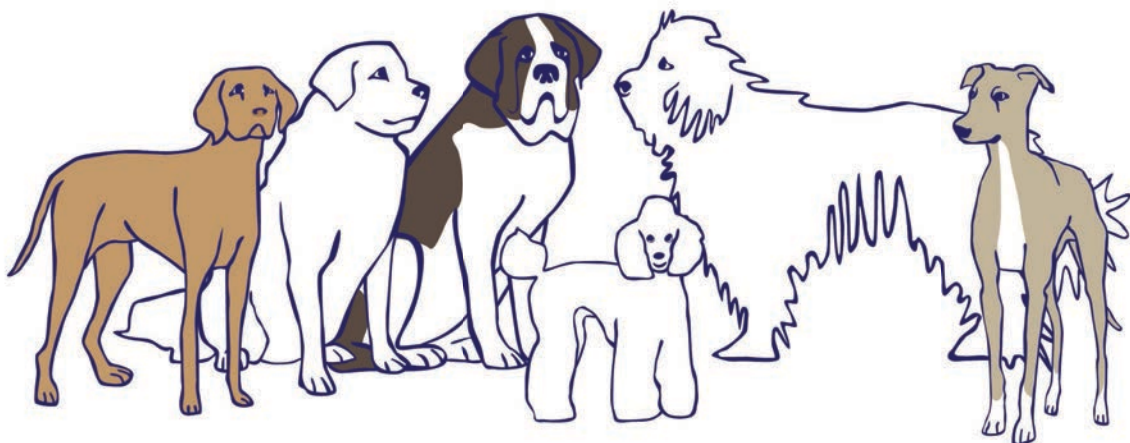

Jancsika kutya akar lenni

Házat őriz, nyájat terel, embereket ment a hó alól, vízből, égő házból. Az ember legrégebbi társa és segítőtje. Azt hiszed, alszik, közben éberrel figyel és vigyáz rád.

1. Szeretnél-e kutya lenni? Ha kutyává változhatnál, milyen fajta szeretnél lenni? Csoportokban beszélgetetek erről!

Jancsika kutya akar lenni

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember s egy szegény asszony. S azoknak volt egy fiacskájuk, Jancsika.

Reggel, mikor felkeltek, azt mondja az ember a feleségének:

– Na, édes feleségem, ma elmegyek kapálni. Délben hozd ki az ebédet, mert nem jövök haza.

Megszólalt Jancsika:

– Édesapám, én is elmegyek!

– Gyere, fiam, gyere!

Az apja csinált neki egy kisebb kapát, s elindultak kapálni. Velük ment a Bodri kutya is. Mikor odaértek a mezőre, egy nagy fűzfa alá lepakoltak, s a Bodri kutya befeküdt a fa alá.

Kapált a szegény ember, kapált. Rettentően sütött a nap, meleg volt, s kapált Jancsika is. Egyre oda-odasandított a fa alá, s nagyokat sóhajtott:

– Édesapám, én úgy szeretnék kutya lenni! Milyen jó a kutyának ott a fa alatt, heverészik az árnyékban. Nekem meg kapálni kell.

– Jól van, fiam, szaladj, hajtsd el a fa alól a kutyát, s feküdj be te a helyére.

Nem mondatta ezt magának kétszer Jancsika. Odament, a fűzfa alól elkergette a kutyát, s ő befeküdt a fa alá.

Egyszer csak harangoztak délre. Jött az édesanyja a délebéddel. Már messziről kiabálta Jancsika:

– Anyóka, mi az ebéd?

– Kusti! – mordult rá az apja. – A kutyák nem szoktak beszélni.

Jancsika meg se mert mozdulni. Odaért az aszszony, látja, hogy itt valami nincsen rendben. Kitöltötte az urának az ebédet, s az ember evett jóízűen. Jancsika oda-odapislantott, mondta is egyszer vagy kétszer:

– Anyóka, én is éhes vagyok.

De az apja rákiabált:

– Kusti! A kutyák nem beszélnek. A kutyák csontot kapnak!

Bableves volt hússal, jóllakott a szegény ember, s aztán a szegény aszszony, hogy az ember ne vegye észre, Jancsikának is adott a bablevesből. Mikor megebédeltek, Jancsika megfogadta, hogy többet nem akar kutya lenni, hanem inkább segít az apjának a kapálásban. Kapálgattak estig, s este szépen hazaballagtak, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

székely népmese

2. Válaszolj a népmese alapján!

- Miért ment a földekre a szegény ember és a fia?
- Szerinted miért engedte meg Jancsikának az édesapja, hogy munka helyett a kutya helyére feküdjön?
- Mit gondolsz, anyóka miért adott Jancsikának titokban ebédet?

3. Arcjátékkal és mozdulatokkal játsszátok el!

Rettentően sütött a nap, meleg volt.

Egyre oda-odasandított a fa alá.

Meg se mert mozdulni.

4. Csoportokban játsszátok el a mese végét, amikor Jancsika megfogadja, hogy ezentúl segít a kapálásban!

A vén kutya

Van olyan mese, amelyben nem mondhatjuk egyik szereplőre sem biztosan azt, hogy jó vagy rossz, igaza van, vagy nincs. Ebben a mesében vajon milyenek a szereplők? Döntsétek el olvasás után!

1. Olvasd el a mese címét, figyeld meg az illusztrációt! Mit gondolsz, miről fogsz olvasni? Beszéljétek meg csoportokban!

A vén kutya

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy ember, ennek az embernek volt egy kutyája. A kutya már nagyon öreg volt, nem bírta harapni, csak ugatni. Egyszer az ember kint áll a ház előtt a feleségével, s azt mondja neki:

– Én ezt a kutyát agyonütöm, nem bírja már a húst rágni.

- ▶ A felesége könyörgött, ne tegye, de az ember nem állt rá, csak amellett volt, hogy agyonüti. A kutya ezt meghallotta, nagyon szomorú lett.

Kiment az erdőbe a farkashoz, elpanaszolta neki, mit mondott a gazdája. Azt feleli a farkas:

– Ne búsulj semmit, majd segítek én a bajodon. Hanem mit adsz?

A kutya odaigérté neki a gazdája bárányát, megegyeztek. Azt mondja a farkas:

– Majd ha a gazdád kijön a feleségével, és kihozzák a kisgyereket is, leteszik a bokorba, te fekédj a bokor másik felére, én felveszem a gyereket, elszaladok veled, te meg gyere utánam. Leteszem az út közben, te meg hozd vissza az erdő szélére. Azután majd nem lesz bántódásod!

- ▶▶ Úgy is tettek. Mikor a gazda kihozta a kisgyereket, a farkas ellopta, az apja meg az anyja nagyon sírt utána. Egyszer csak látják ám, hogy hozza a kutya a gyereket.

Hazahívták aztán a kedves jószágot, mindjárt jól is tartották. Főztek neki kását kolbásszal, kihoztak egy párnát meg egy dunnát, jó helyet csináltak neki.

Jó dolga volt most már, azt gondolta, semmi baj nincs. Hát jön ám egyszer a farkas a bárányért! Hát a kutya ugat-e? Ugat ám! Annyira ugatott, hogy a farkas elszaladt, amint szaladt, azt kiabálta:

– Megállj, gyere csak ki még egyszer az erdőbe, majd meglakolsz akkor!

A kutya nem is mert egyedül kimenni, nem talált mást, csak egy háromlábú sánta macskát, vele ment ki. Már messziről látta a farkas meg a vaddisznó, hogy jönnek, nem tudták sehogy sem eltalálni, hogy mi az, amit a kutya hoz. Azt gondolták, egy nagy követ gurít, s egy karddal – a macska farkával – meg hadonász összevissza. Nagyon féltek, a vaddisznó egy bokor alá bújt, a farkas meg egy fára mászott fel. Mikor a kutya meg a háromlábú macska odaért, nem talált senkit. Egyszer meglátja a macska, hogy a vaddisznó az orrával mozgatja a bokor alsó levelét, a macska odaugrott, nagyon beleragaszkodott, mert azt gondolta, hogy egér. A vaddisznó sivalkodott:

– Aú, aú! **Ahol**¹ a bűnös a fán! Én nem bántottam senkit!

Akkor a vaddisznó elszaladt, vissza se nézett többet, a kutya meg a macska felnézett a fára, meglátták a farkast, a farkas meg elszégyellte magát, s összebarátkozott velük. Még most is élnek, ha meg nem haltak.

magyar népmese

▶ Miért akarta az ember agyonütni a kutyáját?

- Mi erről a véleményed?
- Mit gondolsz, hogyan folytatódik a mese?

▶▶ Miért segít a farkas a kutyának?

- Jó ötletnek tartod a farkas tervét? Indokold a véleményedet!
- Mit gondolsz, mi történik ezután? Indokold az elképzelésedet!

▶▶▶ Hogyan viselkedett az ember? Hogyan a farkas és a kutya? Vitassátok meg!

- Kinek köszönhette a kutya, hogy újra jó dolga lett?
- Miért ugatta meg a farkast a kutya?
- Miért szégyellte el magát a farkas?

1 ahol: ott

A prérifarkas bíraskodása

A mesékben a jó mindig elnyeri jutalmát. Jótett helyébe jót várj! Vajon minden meseszereplő így gondolja? Elnyeri-e méltó büntetését, aki a jóért rosszal fizet?

1. Mondd egy levegővétellel a négy szópárt! Alkoss mindegyikkel mondatot!

igaz – hazug

igazság – hazugság

hamis – fizet

hamisság – fizetség

A prérifarkas bíraskodása

Az történt egyszer, hogy a csörgőkígyó egy nagy kő alá szorult, meg sem tudott mozdulni. Éppen arra sétált a kacsza. A kígyó segítségül hívta:

- Kacsza testvérem! Kérlek, taszítsd arrébb a követ, hogy kiszabaduljak.
- Nagyon szívesen – s azzal a kacsza nekirugaszkodott.

A csörgőkígyó, alighogy kiszabadult, máris hangot változtatott:

- Már olyan sokáig feküdtem itt a kő alatt, hogy nagyon megéheztem.

Most bekaplak.

Hirtelen a kacsára csavarodott, és már bele akart marni. A kacsza alig kapott levegőt, de rimánkodni kezdett:

- Igazán nem lenne igazságos, ha most felfalnál.

- Hogyhogy nem lenne igazságos?

- Jót tettem veled! Inkább meg kellene hálálnod.

- Hát nem tudod, hogy a jótettet mindig rosszal viszonzozzák?

- Nem. Ezt most hallottam először. Keressünk bírót vitánk eldöntésére.

Ezzel felkerekedtek. A kígyó állandóan az előtte totyogó kacsza nyomában kúszott. Kis idő múlva egy vén, girhes öszvérrel találkoztak. A kacsza elmesélte az öszvérnek, hogy s miként járt, mire az így vélekedett:

- A csörgőkígyónak igaza van. Jótett helyébe mindig csak rosszat várj. Egy életen át szolgáltam a gazdámat. Ha kaptam enni, ha nem, dolgoztam. Hidegben-melegben, esőben-aszályban csak dolgoztam és dolgoztam. S mi lett a fizetség? Most, hogy megöregedtem, elgyengültem, a gazdám elkergetett. Éhezem. Gonoszul elbánt velem.

– Egy bíró véleménye nem elég, meg kell még egyet kérdeznünk – mondta a kacsá.

– Hát nem bánom, de mástól sem fogsz egyéb választ kapni – szolt a csörgőkígyó, és továbbsietett.

Nemsokára egy sovány ökörrrel találkoztak. Minden bordája kilátszott, csontjai jóformán átszúrták a bőrét.

– Itt van hát egy nyugodt, tapasztalt bíró. Kérdezd meg tőle! – mondta a kígyó.

A kacsá előadta kérdését az ökörnek, s az így válaszolt:

– Mi a saját tapasztalatunk alapján szoktunk ítélni. Nézd az én esetemet. Éveken át húztam az ekét, aztán a szekeret és a szánt, amelyen vizet hordtunk. A gazdám csak dolgoztatott és dolgoztatott. Sokszor nagyon-nagyon fáradt voltam, de mindig vontam az igát, ha parancsolt. És most? Nincs erőm. Lábam már a saját súlyom alatt is remeg. Az istállóból kizavartak. Igaz, amit a kígyó állít: ebben a világban a jót rosszal viszonyozzák!

– Ezek a bírúk elfogultak. Én a bölcs prérifarkas ítéletét fogadom el. Éppen felénk tart – mondta a kacsá a közeledő prérifarkásra mutatva.

– Jó. Halljuk hát a bölcsék bölcsének vélekedését.

Amikor a prérifarkas meghallotta, hogy miről van szó, megvakarta a füle tövét, és így szolt:

– Mielőtt nyilatkozhatnék, a teljes tényállást kell megismernem. Meg kell tehát nézmem, hogy a csörgőkígyó hol és miként feküdt a kő alá beszorulva, mielőtt a kacsá kimentette.

Mindhárman elmentek arra a helyre.

– Engedd, hogy úgy tegyem rád a követ, ahogy az rajtad volt – mondta a prérifarkas.

A kígyó egyetértően csörgött. A prérifarkas erre a hátára görgette a nagy követ.

– Így volt rajtad?

– Éppen így – válaszolt a kígyó.

– Akkor hát maradj is így. Ha szerinted a jót rosszal viszonyozzák ezen a világon, most a te gonoszságod hozzon jó szerencsét a kacsára.

észak-amerikai indián népmese

2. Egyetértesz a prérifarkas bíraskodásával? Indokold meg!

3. Beszéljétek meg csoportokban, hogyan kellett volna bánniuk az embereknek az öszvérrel és az ökörrrel!

Frakk, a macskák réme

Egy kis kertés házban lakik Irma néni és Károly bácsi, két elkényeztetett macskájukkal. Ide érkezik meg Frakk, a kutya, aki azonnal megkezdi a macskák nevelését, és így lesz belőle Frakk, a macskák réme.

1. Mutasd be a következő kifejezéseket beszéd nélkül, csak arcjátékkal és mozdulatokkal!

Tiéd az elsőbbség!
Nono, Frakk, nono!
Gyertek, cicuskáim!

2. Hányszor tudod egy levegővétellel elmondani?

májás hurka
túrós palacsinta
tepertős pogácsa

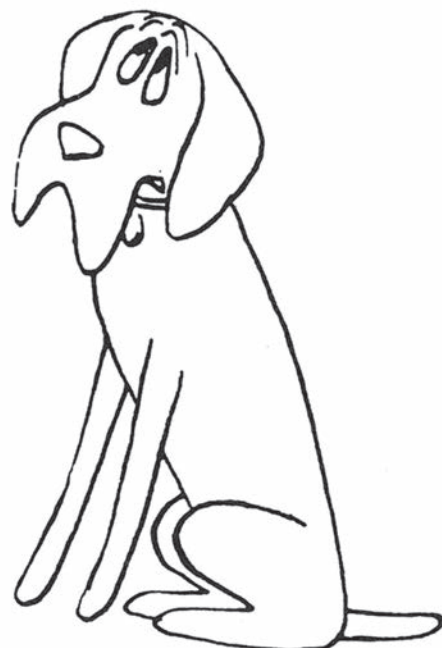
3. Nézd meg Várnai György rajzait! Következtess a történetre!

Frakk, a macskák réme

Irma néni sütött-főzött: májas hurka, túrós palacsinta, tepertős pogácsa és más jó falatok illata töltötte be az egész házat. Frakk kedvenc ételeinek illata. És ez nem volt véletlen. Irma néni már kitapasztalta, hogy egy jóllakott, elégedett kutya sohasem olyan goromba, mint egy éhes, rosszkedvű.

Frakk égne emelt orral állt a konyhajtóban. Szemét lehunyta, úgy szívta be a fölséges szagokat. Károly bácsi, aki fát hozott a konyhára, nem is állhatta szó nélkül:

– Látom már, a gazdasszony mindent megtesz, hogy elhódítson tőlem. De tudod-e, Frakk, hogy ezeknek a jó falatoknak ára van?

Frakk röstelkedve sütötte le a szemét. Tudta ő, hogyne tudta volna. De most magyarázza meg Károly bácsinak, hogy neki voltaképpen semmi kifogása az ellen, ha a macskák lejönnek a padlásról? Végre lesz egy kis élet, egy kis elevenség!

– Akármit is hoz a jövő, Frakk – szólalt meg Károly bácsi némi gondolkodás után –, azt soha ne engeddd, hogy a macskák elfoglalják a karosszékemet! Ki nem állhatom, ha macskaszőr tapad a nadrágomra!

Frakk felugrott, és hevesen képen nyalta

Károly bácsit. Azután berohant a kony-

hába, és majdnem feldöntötte

Irma nénit a pogácsás tepsivel

együtt. Azt sem tudta, hová

legyen jókedvében. Jön-

nek a macskák, és őt

ezért elhalmozzák

finom falatokkal!

Jönnek a macs-

kák, és ha bele

akarnak ülni

Károly bácsi ka-

rosszékébe, ak-

kor neki szabad

lesz rájuk ri-

vallnia, hiszen

maga Károly bácsi kérte föl őt erre! Hol van még egy kutyának ilyen

gyöngyélete? Melyik kutyának gondoskodnak ennyi gonddal a bete-

vő falatjáról, a mindennapi szórakozásáról? Csak jönnének már azok

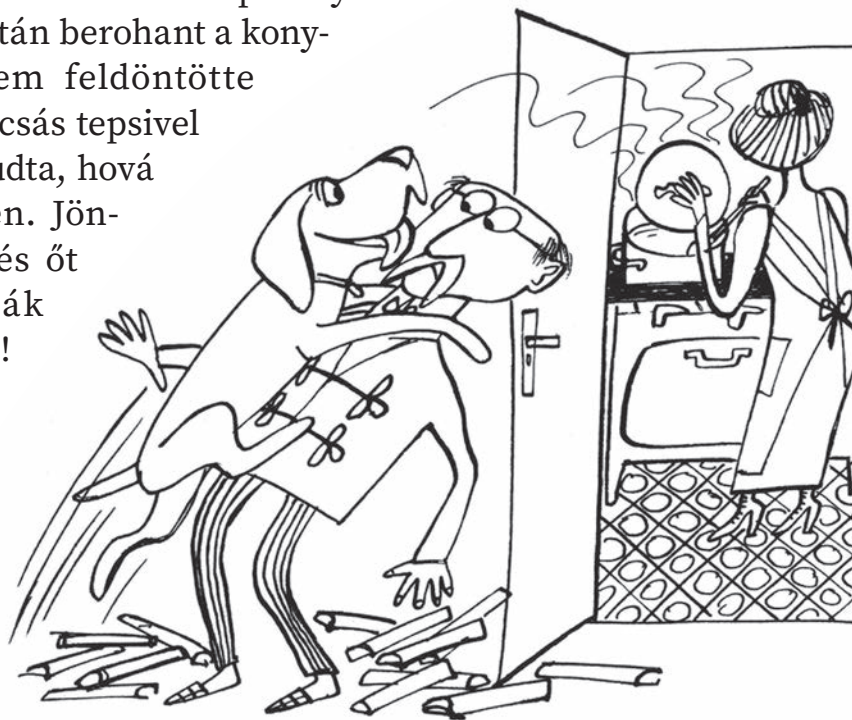
a macskák!

Sajnos Frakknak egészen ebéd utánig kellett várnia. Először kénytelen volt teleenni magát májas hurkával és túrós palacsintával. Mikor már mozdulni is alig bírt a jóllakottságtól, Irma néni elérkezettnek látta az időt ahhoz, hogy Lukrécia és Szerénke lejöjjenek a padlásról.

– Gyertek, cicuskáim! – hívta őket nyájas szóval, szeretettel. – Gyertek le a jó meleg konyhába, eleget dideregtetek odafent a huzatos padláson!

Lukrécia és Szerénke már reggel óta várta a hívást. Azóta szépítgették magukat, mosakodtak, fésülködtek, bajuszkájukat hullámosra pödörték. Mikor Irma néni hangját meghallották, egymásra néztek.

– Parancsolj, drágám! – mondta Lukrécia, előzékenyen maga elé engedve Szerénkét a padláslépcsőn.

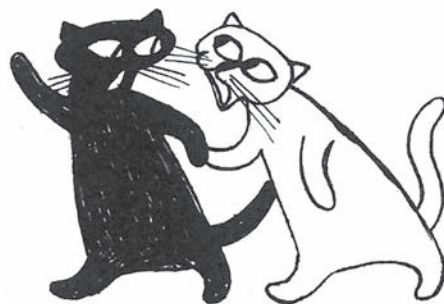

– Ó, menj csak előre, kedvesem! – fuvolázta Szerénke végtelenül udvariasan.

– Csak utánad, drágám!

– Tiéd az elsőbbség!

Így udvariaskodtak, mindenáron azt akarva, hogy a másik legyen az, aki előbb találkozik Frakkal. Végül is addig kerülgették egymást a keskeny lépcsőfokon, míg le nem estek. Tükörfényes bundájuk csupa por lett. Szégyenszemre így kellett a konyhába beállítaniuk.

Mikor Frakk meglátta a két macskát, eltátotta a száját. Irma néni gyorsan beletömött egy túrós palacsintát, és így szólt:

– A jó kis kutya nem bántja a cicuskákat. Szegény cicuskák fáznak, és szeretnének megmelegedni.

Azzal mindjárt az ölébe is vette a két macskát, és simogatni kezdte őket.

Frakk gyorsan lenyelte a palacsintát, és odarohant Irma nénihez.

– Nono, Frakk, nono! – szólt rá Károly bácsi figyelmeztető hangon.

Frakk megtorpant. Szoborrá merevedve nézte a macskákat.

– Márványba lehetne mintázni! – mondta Károly bácsi elragadtatással. – Pont úgy áll most, mint mikor vadat érez az erdőben. Ki lehetne faragni márványból!

„Bárcsak máris márvánnyá változna!” – gondolta magában Lukrécia, rosszindulatú pillantásokkal méregetve a mozdulatlan kutyát. „Ha rám ugrik, orron karmolom!”

Szerencsére Frakk tudott olvasni Lukrécia tekintetéből. Miután egy darabig farkasszemet néztek, megfordult, és odament Károly bácsihoz. Gondolkozott egy darabig, hogy az ölébe üljön-e, de félt, hogy Károly bácsi térdén nem esnék elég kényelmes ülés. Így hát csak a fejét fektette az ölébe, simogatásra várón. Károly bácsi meg is simogatta.

– Okos kutya vagy, Frakk! – mondta gyengéden. – Nagyon okos kutya vagy!

Bálint Ágnes: Frakk, a macskák réme – részlet

4. Válaszolj a mese alapján!

- Mi volt a macskák célja az udvarias viselkedéssel?
- Miért tartja Károly bácsi okos kutyának Frakkot?

Házi illemszabályok

Édes gyerekem, köszönj szépen!

Köszönj a papának, a mamának, a nagypapának, a nagymamának, a testvéreidnek, az unoka-testvéreidnek, a nagynéniknek, a nagybácsiknak, a tanító néniknek, a tanító bácsiknak, a szomszéd néniknek, a szomszéd bácsiknak, és ne felejts el köszönni a szomszéd néni nagypapájának, a nagypapa szomszéd nénijének, a nagybácsi tanító nénijének, a tanító néni nagybácsijának, a nagynéni nagynénijének, a nagybácsi nagybácsijának.

Asztali illedelem

Édes gyermekem, nem vagy macska. Se kutya, se krokodil, se veréb. Se malac, se kukac. Meg kell tanulnod ember módjára enni, ahogy szokás. Nem lefetyelve, falánkolva, csipegetve, se csámcsogva, nyámmogva, turkálva. Az asztalnál szépen ülve, késsel-villával enni, pohárból inni. Könnyebb a körtekukacnak! De hát te ember vagy, édes gyermekem.

Ne ronts az asztalhoz, ne lökdösődj, ne ordítsd, hogy Éhes vagyok! Én kérek előbb! Várd meg, amíg leültetnek, és a tányérodba leves kerül.

A levessel pedig vigyázz! Ne billegtesd a tányért, ne öntsd az öledbe az egészet, ne csapd bele a kanalat, ne keverd, ne kavard, ne szürcsöld, ne hörpöld, fújd meg óvatosan, ha forró, kanalazd lassan.

Azt mondom, vigyázz a levessel, édes gyermekem.

A játék illeme

Elég! Most béküljtek ki, édes gyermekem!

Elég a veszekedésből, elég a verekedésből.

A papa is veszekedett, mikor gyerek volt és a mama is, és a papa papája is és a mama mamája is, és még a papa papájának a papája is és a mama mamájának a mamája is. Azok a régi-régi gyerekek is sírtak, kiabáltak, verekedtek és veszekedtek, és olyankor mindnek azt mondta a régi-régi mamája: Ne bánts a másikat, békülj ki vele! Ez a legnehezebb, de tanuld meg szépen. Édes gyermekem, légy jó.

És ezt mondom neked én is.

Bojti

A kutya az ember legjobb barátja, leghűségesebb társa sok ezer éve. A legkiválóbb segítőtársunk az állatok között. Őrzik a házat, terelik a nyáját, a vad nyomát követik, mentésekben segídeknek. A munkakutyák keményen dolgoznak. Hogy mit kérnek mindezért cserébe? Szeretetet, törődést, semmi mást.

1. Ismersz-e kutyákról szóló könyveket, filmeket? Csoportokban gyűjtsetek minél többet!

2. Miről tudósítanak az alábbi jelek? Láttál már hasonlókat?

3. Értelmezd az alábbi mondatokat! Válaszd ki a képek közül azt, amelyik a mondatok értelmének megfelel!

Világosbarna szőre van, a bal füle és az egyik tappanca fekete. Nagyon okos, sötét szemei vannak.

Bojti

Egy délután egy kisfiú jött be a szüleivel. Egyenesen az ő ketrecéhez mentek.

– Ez lenne az. Még fiatal, de gyorsan tanul – mondta a gondozó.

A kisfiú izgatottan nyúlt be a ketreche, finoman megsimogatta Bojtit, megtapintotta az arcát. Friss mezőillata volt a kezének, Bojti megnyalta.

– Juj! – nevetett fel a kisfiú, és gyorsan elkapta a kezét. – Hogy néz ki, anya?

– Világosbarna szőre van, a bal füle és az egyik tappanca fekete. Nagyon okos, sötét szemei vannak.

– Jó lesz. Nagyon jó lesz – mosolyodott el a kisfiú.

Bojtinak nem volt nehéz megszoknia a finom ételeket meg az otthon melegét, de annál nehezebb volt megszoknia az állandó szolgálatot. Ahogy Kisgazdi szólította, azonnal ott termett, minden mozdulatára figyelt, ha a ház egyik pontjából a másikba akart eljutni, mindig óvatosan kíséerte. Csak akkor volt egy kis nyugta, ha a hám lekerült róla. Nehezebb volt a vakvezetők élete, mint azt gondolta.

Egy éjszaka szokásos helyén, Kisgazdi ágyának lábánál aludt, amikor éles kiáltásra riadt fel. Bojti felkapta a fejét, és figyelt. A kisfiú nyöszörögve sírni kezdett, és forgolódott az ágyában. Bojti felállt, közelebb ment, majd hirtelen, nem is tudva, miért, felugrott az ágyra, és odakucorodott Kisgazdi mellé. A kisfiú lassan elhallgatott, átölelte a nyakát, beletemette arcát a bundájába, majd egy pillanat múlva ismét békésen aludt. Bojti azonban nem tudott aludni. Különös érzés kerítette hatalmába, valami bizsergett a szíve táján: megszeretett egy embert.

Kisgazdi iskolába is járt, ahová lassan már kettesben is elengedték őket. A városban közlekedni nem volt gyerekjáték. Bojtinak meg kellett tanulnia, hogy csak ott szabad átkelni az úton, ahová fehér csíkok vannak festve, és hogy csak akkor szabad elindulni, ha mások is elindulnak. Az utcasaroknál mindig ki kell menni a járda legszélére, hogy Kisgazdi meg ne üsse magát, az embereket lassan kell kikerülni, mert különben Kisgazdi megijed a hirtelen mozdulattól.

Bojti már jól tudta, hol fognak megállni egy fagyira, vagy hol eteti Kisgazdi a galambokat (ilyenkor volt a legnehezebb megállnia Bojtinak, hogy a szemtelen kis jószágok közé ne rontson). Néha összefutottak Nokedlivel és az öreg hölgygel, akit vezetett. A néninek mindig volt egy-két jó szava Kisgazdihoz, meg egy barátságos buksisimogatása Bojti számára.

Győri Katalin: Bojti – részlet

4. Mit kell tudnia egy vakvezető kutyának? Csoportokban gyűjtések össze az olvasottak alapján!

Juhászkytók nemzetközi terelőversenye

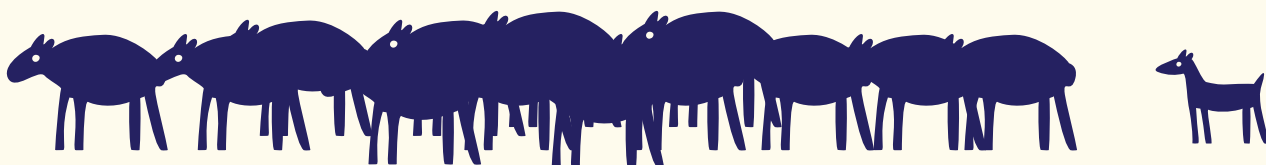
Tudósítónk jelenti Hollandiából

A juhászkytók már sok éve összefogtak, és minden évben megrendezik hagyományos terelőversenyüket és seregszemléjüket. Az idén a világ számos tájáról érkeztek terelőkytók.

Eljött a skót juhász, a német juhász, az ausztrál juhászkytók, a lengyel hegyi juhász, valamint a belga, a holland, a kaukázusi (közép-ázsiai) és a portugál juhász is. A pireneusi juhász magaslati náthára, a komondor családi okokra hivatkozva mondta le a versenyt. A terelést immár

második alkalommal a közép-ázsiai juhász nyerte nagy fölénnyel. A kaukázusi eb zseniálisan terelte a rábízott állatokat, a minőségre, a biztonságra és a szépségre (az esztétikai kivitelezésre) is a legmagasabb pontszámot kapta.

Az ügyességi számokban nagy küzdelem volt a sok remekül felkészült juhászkytók között. A torna első helyét végül kis különbséggel a közép-ázsiai juhászkytók nyerte. Az ezüstöt a skót juhász, a bronzot a belga juhász vihette haza.

Te hogyan segíthetsz?

A vakvezető kutyák a látássérült emberek életét könnyítik meg, miközben társukká, igazi barátjukká válnak. Ezek az állatok felelősségteljes munkát végeznek, így sok mindenről le kell mondaniuk annak érdekében, hogy megfelelő segítői legyenek gazdájuknak. Ha látássérült emberrel találkozol, aki vakvezető kutyával közeledik, a következőkkel segítheted a közlekedését:

- ne simogasd, ne szólítsd vagy ijeszd meg a kutyát, mert az elvonhatja figyelmét a feladatáról;
- mindig a kutyával ellentétes oldalon segíts a közlekedésben a gyalogátkelőhelynél;
- mivel a kutya a többi ember mozgását figyeli, szóban segítsd az áthaladást;
- a buszmegállóban szóban jelezd, hogy melyik busz érkezik, és hagyd, hogy a kutya előremenjen, és így legyen segítségére gazdájának.

Bemutatkozik két kutyafajta

A hungarikum szó csak a magyarokra jellemző állatot vagy növényt, terményt, terméket, művet, alkotást takar. A kutyák között hungarikumnak számít többek között a komondor és a magyar vizsla.

A **komondor** ősi pásztorkutyánk. Valaha juhokat tereltek vele. A komondor kitűnő őrzőkutya. Nagy testű és roppant erős testalkatú, ha ez földig érő fehér bundájától nem is látszik. Háta széles, tömör, izmos, és farkas legyen a talpán, amelyik szembe mer szállni vele.

A **magyar vizsla** közepes testű, nagy, lelógó fülű vadászkutya. A vizsla a lelőtt vadat hihetetlen ügyességgel képes megkeresni (innen a neve: vizslató, azaz néző, kereső, kutató, szimatoló kutya, vagyis vizsla). A kisebb testű elejtett vadakat, például a fácánt, a nyulat a gazdájához oda is viszi. Kitűnő a szaglása, és nagyon okos. Nyugodt, jóindulatú, de érzékeny, a durva bánásmódot nehezen viseli. A szerető gazdának viszont a csillogokat is lehozná az égről.

HUMOR

Ugró kutya

Ubul el akar adni egy kutyát Töhötömnek.

– Nagyon ügyes kutya – bizonykodik Ubul –, akkorát ugrik, mint a Gellért-hegy.

Töhötöm megveszi a kutyát, de másnap már panaszkodik:

- Becsaptál, Ubul, ez a kutya egyáltalán nem ugrik.
- Miért? A Gellért-hegy ugrik?

Kutya bácsi olvasni tanít

A legújabb kutatások szerint a kutyák felelősségteljes viselkedésre taníthatják a kisgyerekeket, sőt olvasási képességeik fejlesztésében is segíthetnek. A kutatási eredmények szerint észrevehetően javultak az

olvasási képességeik azoknak a második kisgyermeknek, akik a nyáron hangosan felolvastak kutyájuknak. Sőt, nemcsak az olvasási képességeik, de az olvasáshoz való hozzáállásuk is pozitív irányba változott.

Az állatorvos válaszol

Kedves Rottweiler úr!

Semmi oka nincsen az aggodalomra. Nyugodtan választhatja ezt a gazdit. Az Ön gazdája egyáltalán nem agresszív, inkább csendes, nyugodt és könnyen kezelhető, feltéve, hogy megfelelő neveltetésben részesül, és tiszteletben tartják személyét. Kezes bányaként viselkedik, ha hozzáértéssel bánnak vele. Neveléséhez azonban gyengédségre és rengeteg szeretetre van szükség. Nem pusztán igényli a jó bánásmódot, de a durvaságra bizony agresszióval reagál, a kegyetlenség pedig túlságosan félénkké vagy túlzottan meghunyászkodóvá is teheti.

Csoóri Sándor

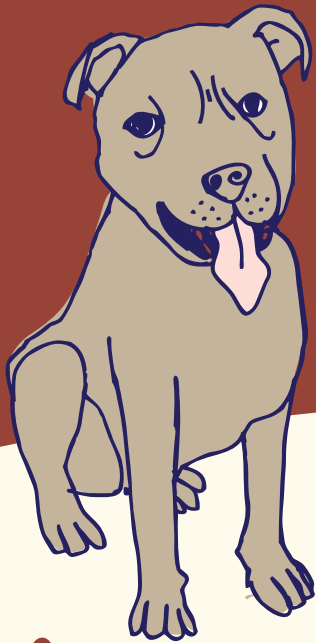
Csodakutya

Ha hiszitek,
ha nem is,
volt egy kutyám
nekem is,
piros volt az orra,
lapulevél nagy füle
lelógott a porba.

Csoda egy kutya volt:
holdsugáron
lovagolt,
s csillagfejű csikókat
terelt udvaromba.

Csodálkoztok?
Elhiszem.
Nem láthatta
senki sem.
Fénykép sincsen róla.
Én is csak egyszer láttam,
úgy álmodtam róla.

Csukás István

Ma házat csináltam a kutyámnak

Ma házat csináltam a kutyámnak, pozdorjalapból az oldalát, tetejét ócska gumimatracból, de azért nagyon szép lett, szellős, nyári kutyaház, [...]

s szóltam imígyen, borostyán szemébe nézve: „Ez a te házad; bár csak kutya vagy, neked is jár egy hely a világon, ahol otthon érezheted magad, nem vagy farkas, vad és szabad, de erről te nem tehetsz, ezt már őseid elintézték a nevedben, abban élj méltón, ami maradt, s próbáld kicsikarni a boldogságot!

Ijjas Tamás

Ahogy a kutyaház ölel

Bebújok Morzsi házába, kiskutyám már nem él, a kutya-mennyországban kergeti a macskákat, de csakis a pákosztosokat, mert a kutya-mennyország a rossz cicák pokla, ahogy a macska-mennyország a rossz egereké. Anyu úgysem hiszi, hogy itt vagyok ebben a jó kutyaszagban, pedig ezt hagyta itt nekem Morzsi, ezt a meleg bundaszagot, meg a csontokat, amiket elásott, de sosem kapart elő újra. Anyu úgyis azt hiszi, hogy megint átmásztam megsimogatni Pali bácsi tacsiját, azt hiszi, nekem a kutya hiányzik, nem pedig a Morzsi. Majd egyszer megsúgom neki, olyan ez, mintha megölelne, és sohase engedne el, ezért szeretek itt a kutyaházban lenni.

A róka mint pásztor

Nem jó kecskére káposztát bízni – tartja a népi bölcsesség. Vajon rókára kecskét bízni jó döntés?

1. Mondjátok el Gryllus Vilmos **A vadász és a róka** című versét ritmizálva! Figyeljétek meg az ismétlődő sorokat! Hallgassátok meg a dalt a szerző előadásában!

Kár volt múltkor libát lopni,
kiscsirkékkel táncot ropni!
Vadász, vadász, lopakodj,
róka, róka, futamodj!
(...)

Ettél volna inkább répát,
vagy a mezőn margarétát!
Vadász, vadász, lopakodj,
róka, róka, futamodj!

2. Sok mesében olvastatok már a rókáról. Milyenek ismertétek meg? Készítsetek csoportban tulajdonságtérképet róla!

A róka mint pásztor

Egy asszony pásztort akart fogadni, és se a falujában, se a közeli tanyaikon nem talált alkalmas embert. Elindult hát az erdőn keresztül, hogy talán a hegyeken túl, a szomszéd **járásban**¹ akad olyan, akire **jószágát**² rábízhatja. Ahogy megy, mendegél, szembejön vele a medve, és tudakolja:

- Hová, merre, jóasszony?
- Pásztort akarok fogadni – feleli az asszony.
- Nem fogadnál meg engem pásztornak? – kérdi a medve.

– Mért ne, ha jól tudsz hívogatni, csalogatni, hogy az állatok, ha elkószáltak, messziről is meghallják, megismerjék a hangodat, és visszatérjenek hozzád.

- Tudok én úgy, hogy jobban nem kell. Brumm-bruuuummm!
- Nem, nem, már megbocsáss, de talán mégis inkább más pásztort keresek – mentegetőzött az asszony, és továbbment.

Odább a farkassal találkozott, annak is elmondta, mi dologban jár, az is ajánlkozott, hogy elszegődik hozzá pásztornak, és megmutatja, milyen szépen tud ő hívogatni, csalogatni.

1 járásban: több települést magában foglaló területen, amit lovon be lehetett járni

2 jószágát: háziállatait

Elordította magát:

– Huuuú! Huhhhuhhhú!

Az asszony majdhogy hanyatt nem vágódott ijedtében, nem is fogadta meg pásztornak a csúf hangú ordast. Továbbment.

Utoljára a róka koma akadt az útjába, és mikor hallotta, hogy pásztort keres, azt mondta neki, hogy hét országot bejárhat, nálánál különb pásztort akkor se talál, fogadja meg őt.

– Miért ne? – felelte az asszony, annál is inkább, mert nagyon elfáradt már a sok járkálásban.

– De hadd hallom, hogy tudsz hívogatni, csalogatni!

– Így ni! – mondja a róka, és előveszi a legszebb, legvékonyabb hangját:

– Dill-dall-holla-rió!

Megegyeztek. A róka kihajtotta a rétre a három kecskét, három birkát meg a három tehenet; és reggelire megette a kecskéket, ebédre a birkákat, vacsorára a teheneket.

Este beállított az asszony udvarára egyes-egymaga. Az persze mindjárt azt kérdezte, hol vannak az állatok, de a koma felkészült a kérdésre, és így felelt:

– Jó helyen, ahol semmi baj nem érheti őket, ne aggódj miattuk.

Az asszony éppen vaját **köpült**³, letette a **köpülőt**⁴, és kisietett a kapu elé, hívogatni kezdte az állatait, nézelődött, futkosott erre-arra, hogy talán csak elmaradtak, idegen nekik a pásztor, de bizony hírük-nyomuk se volt sehhol.

Mire visszament a konyhába, a róka a tejfelt is befalta.

No, ami sok, az sok – ha mégoly **jámbor**⁵ természetű volt is az asszony, erre megharagudott, seprút fogott a hamis pásztorra, aztán ujjával kikaparta, ami kevés tejfel a köpülőben maradt, és utána hajította, úgyhogy egy kis csomó a farka végére tapadt. Azóta fehér a róka farka hegye.

magyar népmese

- ▶ Miért nem fogadta fel az asszony a medvét pásztornak?
- ▶▶ Miért nem felelt meg pásztornak a farkas sem?
- ▶▶▶ Miért fogadta fel az asszony a rókát pásztornak? Jó döntés volt-e?
- ▶▶▶▶ Hogyan büntette meg az asszony a hamis pásztort?

3 köpült: tejfölből vagy tejszínből vaját készített

4 köpülőt: vaj készítésére való edényt

5 jámbor: békés, szelíd

A csókai csóka

Emlékeztek még La Fontaine [lá fonten] A róka és a holló című meséjére? A ravasz róka becsapja a hiszékeny hollót. A hiú holló, hogy bemutassa énektudását, kitérít a csőrét. Így lesz a sajt a rókáé. A csóka talán okosabb?

1. Mondogassátok a nyelvtörőt! Próbáljátok fokozni a tempót!

Csóré csiga csalán csúcsán cselleng,
csalán csúcsát csipegetve fent leng,
de a csalán nem tűri,
csóré csiga csupasz csápját megcsípi.

2. Nézd végig a szöveget! Olvasd el a címet! Szerinted verset vagy mesét fogunk olvasni? Válaszodat indokold!

A csókai csóka

Csókai csókának
Mi jutott eszébe?
Föl szeretett volna
Öltözni fehérbe.
Unta szegény jámbor,
Hogy ő télen-nyáron
Örökkön-örökké
Feketébe járjon.

Ahogy így tűnődik
Ághegyen a csóka,
Arra ballag éppen
Csalavér, a róka.
Attól kér tanácsot,
Mit kellene tenni,
Hófehér galambbá
Hogy kellene lenni.

„Nincsen annál könnyebb –
Neveti a róka –
Fürödj meg a hóban,
Te fekete csóka!

Olyan fehér galamb
Lesz rögtön belőled,
Hogy magam sem tudom,
Mit higgyek felőled.”

Nagyeszű rókának
Szót fogad a csóka,
Nagy vígan leugrik
Az ágról a hóba.
Az orra hegye se
Látszik ki belőle,
Kérdi is a rókát,
Mit hisz most felőle?

„Azt hiszem, galamb vagy” –
Csípte meg a róka,
S csapott nagy **ozsonnát**¹
Belőle a hóba.
Róka csípte csóka,
Csóka csípte róka –
Így lett fehér galamb
A csókai csóka.

Móra Ferenc

3. Miért vers és miért mese az olvasmány? Érveljetek mellette és ellene!

A csóka

A csóka varjúféle madár. Feje búbja fekete, a nyakán, tarkóján és a hasán szürkés színű a tollazata. Fészket odvas fába, üregekbe rakja. Tojása kékeszöld, barnán szeplőzött. Általában öt tojást rak. Eleven mozgású, gyors röptű, hangos madár. Kiáltása messziről hallható. Kisebb csapatokban él. A varjagnál kisebb.

Többnyire a földön talált rovarokkal, kukacokkal, bábokkal, pajorokkal táplálkozik. Fogságban szelídíthető, ragaszkodik a házhoz, a gazdájához. Szeret fürödni, vízben lubickolni. Innen ered a régi mondás: „Hiába fürdik a csóka, nem lesz fehér hattyú soha!”

1 ozsonnát: uzsonnát

SZEPTEMBER

OKTÓBER

NOVEMBER

DECEMBER

JANUÁR

FEBRUÁR

MÁRCIUS

ÁPRILIS

MÁJUS

JÚNIUS

JÚLIUS

AUGUSZTUS

December 6. Szent Miklós napja

Miklós magas rangú pap: püspök volt. Jó cselekedeteiért avatták szentté, például mert segített a szegényeken. Mindezt titokban tette, mert nem akart kérkedni, dicsekedni vele.

Miklós piros színű püspöki palástot és süveget viselt. Ezért piros a Mikulás ruhája, aki ma is megajándékozza titokban a gyerekeket.

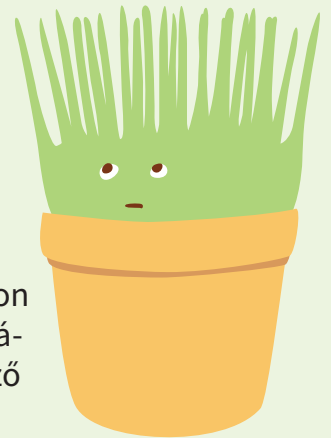

December 4.: Borbála napja

December 6.: Mikulás napja

December 13.: Luca napja

Borbála és Luca napjához is számos szokás és babona kapcsolódik. Ezekben a napokban búzát csíráztattak, amely karácsonyra kizöldülve a következő év termésére jóslt.

Hogyan vedd el a lucabúzát?

Ha nincs otthon búza, bioboltban, mezőgazdasági boltban is kapható. Nem kell sok, 1-2 maréknyi elegendő. A búzát 12 órára be kell áztatni, hogy könnyebben kicsírázzon. A legegyszerűbb, ha éjszakára beteszed egy vízzel teli tálba, és másnap veted el. Keress bármilyen cserepet, edényt, akár tejfölszöveget, lyukaszd ki egy kicsit az alját, hogy a felesleges víz el tudjon folyni. Tegyél földet az edénybe, majd szórd bele a búzát. Locsold meg, majd tedd napos, meleg helyre. Locsold mindennap és figyeld, ahogyan nő! Ha átlátszó cserépbe vetetted, akkor megfigyelheted, hogyan fejlődnek a gyökerek! Ha karácsonyra szép sűrű lesz a búzád, akkor jövőre jó termésre számíthatsz!

DECEMBER

Advent

Az advent szó jelentése eljövétel. A szó az Úr eljövetelére, vagyis Jézus születésének ünnepére utal. Ez a karácsonyra való felkészülés, várakozás időszaka. Négy hétig tart, a december 25-e előtti negyedik vasárnapkal kezdődik. Az advent első napjától vízkeresztig terjedő időszakban tiltották a zajos népünnepélyeket, lakodalmakat.

Ilyenkor szokás koszorút készíteni, négy gyertyával, amelyek az advent négy hetét jelképezik. Minden vasárnap egy-egy újabb gyertyát gyújtanak meg a koszorún.

Más országok Télapói

A régi legenda és szokás szerint Magyarországon a Mikulás hozza a gyerekeknek az ajándékokat, főleg édességet. A Mikulás szó a Miklós szlovák megfelelője. A Mikulás a neve napján, azaz Miklós-napon, december 6-án érkezik meg titokban. A kipucolt cipőkbe, csizmácskába vagy az ablakba rejti a finomságokat. De mi történik a távolabbi országokban?

A Föld sok táján létezik egy jóságos öregapó, aki ajándékot hoz a gyerekeknek. Amerikában, Ausztráliában és Angliában később, karácsony napján érkezik a Mikulás. Ő hozza a karácsonyi ajándékokat, játékokat a jó gyerekeknek. Az amerikai gyerekek Santa Clausnak [szanta klóz], az angol gyerekek Father Christmasnek [fáder kriszmösz], vagyis Karácsony apónak mondják. A magyar Mikuláshoz nagyon hasonló a megjelenése.

Az orosz gyerekeknek a Télapó (az ő nyelvükön: Gyed Maróz) hozza az ajándékokat. A Télapó még a karácsonynál is később, újév napján érkezik meg hozzájuk. Kucsmát visel, nincs szemüvege, és nagyon hosszú szakállá van. A palástja is gyakran kék.

A magyar gyerekek felváltva használják a Mikulás és a Télapó szavakat. Mindkét szó helyes és elterjedt nálunk már a múlt század eleje óta.

A három nyúl

Hogyan tarthat rettegésben három nyuszi egy egész erdőt? Eddig inkább azt gondoltuk róluk, hogy félénkek. Vagy mégsem? Többet ésszel, mint erővel!

1. Játsszatok csoportban fülbesúgósat!

Az első játékos találjon ki 5-6 mondatos történetet. Ezután súgja az egyik társa fülébe, aki tovább súgja a következőnek, és így tovább. Az utolsó játékos mondja el hangosan, mit hallott. Ezt hasonlítsátok össze az eredeti szöveggel! Mi változott meg?

2. Mit tudtok a nyúlról? Egészítsétek ki a gondolattérképet!

A három nyúl

Egyszer régen, nagyon régen,
zúgó erdő közelében,
három nyulak összegyűltek,
selyemfűre települtek,
ottan se ültek sokáig,
talán csak egy fél óráig,
amikor felkerekedtek,
hogy már végre hazamennek,
egy szarka felettük szállott
s felkiáltott: „Mit csináltok?
Mit csináltok, három nyulak?
Úgy ültök ott, mint az urak!”

– Úgy, úgy bizony, mint az urak! –
felelték a három nyulak.
– Ezután már urak leszünk,
ebédre rókahúst eszünk!
Nem fogjuk az időt lopni,
most indulunk rókafogni!...

Csacsi szarka, nem elhitte?
Repült is már, a hírt vitte,
s buta róka is elhitte.
De hát hogyne hitte volna,
akármilyen ravasz róka,
mert a szarka így kiáltott:

„Egy **jegenye**¹ fölött szállok,
mikor lenézek a földre,
három nyulak ülnek körbe.
Összebújva tanácskoznak...
Jaj, mekkora nyulak voltak!
Jaj, mekkora fejük, szájuk,
a medve egér hozzájuk!
Hát még miről beszélgettek?
Hogy eztán csak rókát esznek...

Ennek a fele se móka!
Szedte is lábát a róka.
Futott ki az erdőszélre,
csak mielőbb odaérne!

Hát amint ott futott, szaladt,
szembe vele farkas haladt:
– Szaladj te is, komám, farkas,
jaj, mit láttam, ide hallgass!
Az erdő közepén jártam,
most is borsódzik a hátam,
sosem láttam ilyen szörnyet,
– ottan ültek három szörnyek!

1 jegenye: magasra növény, karcsú, sudár nyárfaféle, jegenyefa

Három nyúl volt, és akkora,
fél méter is volt egy foga!
Hát még miről beszélgettek?
Hogy eztán csak farkast esznek...

No hiszen egyéb se kellett,
a farkas is futni kezdett,
a rókával versenyt futott,
majdnem az orrára bukott!
Addig futott, amíg szembe
nem jött vele egy nagy medve;
a medve így szólongatta:
„Hova szaladsz, farkas koma?”

– Medve komám, ne is kérdjed,
szaladj, ha kedves az élted!
Erdő közepiben jártam,
jaj, mit láttam,
jaj, mit láttam!
Három nyulak ottan ültek,
éppen ebédre készültek.
Akkora volt foguk, szájuk,
kisegérke vagy hozzájuk!
Hát még miről beszélgettek?
Hogy eztán csak medvét esznek!

Egyébre se volt már kedve,
szaladni kezdett a medve.
Elöl róka, hátul medve,
közben a farkas lihegve.
Így szaladtak erdőszélre,
szomszéd erdő közepébe.
Szaporán szedték a lábuk,
szellő se érjen utánuk...

Amíg futottak lihegve,
egy vadász jött velük szembe.
Nézi is őket nevetve:
együtt szalad róka, medve...

„No hiszen, csak ne nevedél,
vigyázz, nehogy bajba essél!
Szaladj inkább te is erre!”
– kiáltott rája a medve.

„Az erdőben három szörnyek,
puska sem öli meg őket.
Három nyulak, de akkorák,
nem láttam még ilyen csodát!”

Szedte lábát a vadász is,
eldobta a puskáját is.
Ijedtében megfogadta,
most az egyszer érjen haza,
csak ne falják föl a szörnyek,
sohase vadászik többet...

Ezalatt a nyusziházban,
fűszálakból vetett ágyban
három nyuszi aludt szépen,
összebújva békességben...

Zelk Zoltán

3. Milyen állatok szerepelnek a mesében?

4. Az erdő mely részein fordulnak meg a szereplők?

5. Korábban is olvastál már verses formában írt mesét, vagyis verses mesét. Melyik volt az?

A nyúl

Nyulakkal a világon szinte mindenütt találkozhatunk. Testfelépítésük a gyors helyváltoztatáshoz alkalmazkodott. A tapsifüles rágcsálónak hosszú hátsó lába és szőrös talpa van, hogy ne csússzon el futás közben. A lába párnácskáin át tud izzadni, valamint a fülével szabályozza a testhőmérsékletét. Ha jól érzi magát, nagyokat ugrik a levegőben. Hosszú, mozgatható fülével nagyon jól hall. Nagy szemeivel éjjel is jól lát. Nagyon jó az emlékezőtehetsége.

A nyúl mint tolmács

Az állatmesék is tartalmaznak csodát: természetes, hogy a szereplők értik egymás „beszédét”. De mi van, ha mégsem? A kiváló meseíró, Lázár Ervin eljátszott ezzel a gondolattal...

1. Olvassátok el párban a mondatokat! Mutassátok be, mit jelentenek! Alkossatok velük történeteket! Játsszátok el!

Fölkapta a fejét.

Megrántotta a vállát.

Rázta a fejét.

Földerült az arca.

Lapogatták egymás lapockáját.

Ráncolta a homlokát.

2. Beszéljétek meg, mit jelentenek a következő mondások!

Zöld ágra vergődik.

Bámul, mint borjú az új kapura.

A nyúl mint tolmács

A tisztás szélén egy kerek képű Úritök vigyorgott. Nagyon tehetséges volt ebben a műfajban. Istenien tudott vigyorogni. Persze ez nem túlságosan lényeges. Mivelhogy a tisztáson éppen a Kecske reggelizett. Ő sem túl lényeges, de róla akarok mesélni.

A mese kezdetén, tehát most, egy időben a nem túl lényeges Úritök mesteri vigyorgásával, a Kecske azt mondta:

– Mek-mek.

Nos, ha tudnék kecskéül, ezen nyomban mondanám is, mit jelentett ez a mek-mek. A bökkenő az, hogy nem tudok kecskéül. Így hát jelenthette azt is, hogy: „Hej, de jó ez a friss réti **csenkesz**!”, de azt is, hogy: „Mindig csak ez a vacak réti csenkesz! Unom.” Ez azonban most már sohasem derül ki, már csak azért se, mert az erdőből kilépett a Ló, megállt a tisztás szélén, és jó hangosan azt mondta:

▶ – Nyihaha.

1 csenkesz: változatos alakú réti fű

A Kecske fölkapta a fejét, egy darabig bámult a Lóra, mint borjú az új kapura. Aztán olyan nemtudomformán széttárta a két első lábát, jelezvén, hogy ebből a nyihahából egy kukkot sem ért.

– Mek-mek – mondta, majd kis gondolkozás után még hozzátette –, mek.

A Ló megrántotta a vállát, egyúttal a fejét is rázta, s azt mondta:

– Nyihaha.

Ami jelenthette azt is, hogy „nem értem”, de esetleg azt is, hogy „jó napot”. Nem tudom. Sajnos nem tudok lóul. Nagyobb baj, hogy a Kecske sem tudott. Közelebb léptek egymáshoz.

– Nyihaha, nyihaha – magyarázta a Ló.

– Mek-mek – próbálkozott a Kecske. Jó lassan, tagoltan mondta, hátha így megérti a Ló.

De nem értette.

A Kecske búsan vakarta a feje búbját, a Ló meg minden erejét összeszedve gondolkozott. Ettől még a szokásosnál is jobban kétfelé állt a füle. Aztán felderült a képe. Rájött, hogy tud egy kicsit számárul.

– I-ó, i-ó – mondta. A kiejtése nem volt ugyan tökéletes, de aki tud számárul, azért megértheti.

A Kecske azonban számárul sem tudott. De ha már a Ló idegen nyelven beszélt, ő sem akart szégyenben maradni, megszólalt birkául, azaz ahogy az előkelőbbek mondják: juhul.

– Beee – mondta.

A Ló rázta a fejét. Nem tudott birkául.

▶ Jellemezd az állatokat, növényeket a szöveg és a kép alapján!

▶▶ Hogyan próbálta megérteni egymást a Kecske és a Ló?

Már-már úgy tűnt, sohasem vergődnek zöld ágra. Ekkor az Úritök észrevette a Nyulat, és kiáltozni kezdett neki. Úritökül. Erre az időre még a vigyorgást is abbahagyta.

A Nyúl, tekintve, hogy a legműveltebb állatok közé tartozott az erdőben (lám, úritökül is tudott), azon nyomban megértette, miről van szó, és méltóságteljes léptekkel közelebb jött. Legszívesebben futott volna, de hát ilyen nagy tudású állathoz, ugye, nem illik az ugrifüles futkározás.

– Na, csak mondjátok – mondta –, szerencsére én minden nyelven beszélek.

▶ Ebbe a mondatba kicsit belepirult, mert az az igazság, hogy őzül éppen hogy csak makogott valamit, és sárgarigóul meg pacsirtául nem tudott egy kukkot sem.

De azért rendes kis állat volt, legalább elpirult, ha hazudott.

A Ló meg a Kecske nagyon megörült neki.

– Nyihaha – mondta a Ló.

– Mik-mek? Mik-mek? – kérdezte izgatottan a Nyulat a Kecske.

– Azt mondja, hogy mek-mek – tolmácsolta a Nyúl.

A Kecske arca földerült, és boldogan mondta:

– Mek-mek, mek-mek.

– Nyiha? Nyiha? – kérdezte most a Ló.

A Nyúl fordított.

– Azt mondja a Kecske, hogy nyihaha – világosította fel a Lovat.

A Ló meg a Kecske összenevettek, és barátságosan lapogatták egymás lapockáját. Ezt a Kecske unta meg előbb. Karon fogta a Lovat, odaballagtak az Úritökhöz, és megették.

▶▶ „Vajon jól fordítottam?” – tűnődött a Nyúl, és a homlokát ráncolta.

Lázár Ervin: A Hétfejű tündér – részlet

▶ **Miért hazudott a nyúl?**

▶▶ **Hogyan értette a Ló és a Kecske a Nyúl fordítását?**

3. Válaszolj a kérdésekre a szöveg alapján!

- Ki meséli el a történetet?
- Szerinted jó tolmács volt a Nyúl? Indokold válaszodat!
- Mit gondolsz, okozott-e már galibát a tisztáson élőknek a Nyúl tolmácsolása?
- Készítetek csoportban tulajdonságtérképet a Nyúlról!
- Játsszátok el a Kecse, a Ló és a Nyúl beszélgetését! Fordítsátok le, mit mondhattak!
- Miben különbözik ez az állatmese az eddig olvasottaktól?

4. Olvasd el a francia verses mese részletének kétféle magyar fordítását! Hasonlítsd össze a két versszakot!

Bosszantja a tücsök kalandja,
Nem is adott magot a hangya. –
De ezt kérdezte végre tőle:
„Mit tettél a meleg időbe?”
„Éjjel-nappal munkába voltam,
Fűnek-fának folyton daloltam.” –
„Daloltál? rendbe van, komám,
Akkor ma táncolj, szaporán.” –

La Fontaine: A tücsök és a hangya
– fordította Kosztolányi Dezső

„Mit csináltam? Kérem szépen,
muzsikáltam – szólt szerényen
Tücsök mester. – Aki kérte,
nótát húztam a fülébe!”
„Nótát húztál, ebugatta?
No hát akkor – szólt a Hangya –
járd el hozzá most a táncot!
Jó mulatságot kívánok.”

La Fontaine: A tücsök és a hangya
– fordította Rónay György

Milyen egy jó tolmács?

Anyanyelvi szinten ismeri azt a nyelvet, amelyről és amelyre fordít. Magabiztos. Jó az emlékezőtehetsége. Meg tudja osztani a figyelmét, vagyis több dologra is képes egyszerre odafigyelni. Jól viseli, hogy nem ő van a figyelem középpontjában. Könnyen át tudja érezni mások problémáit. Nagyon okos. Bírja a folyamatos, egyhangú munkát is.

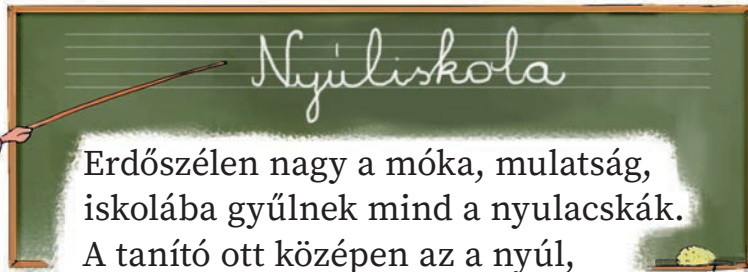

Nyúliskola

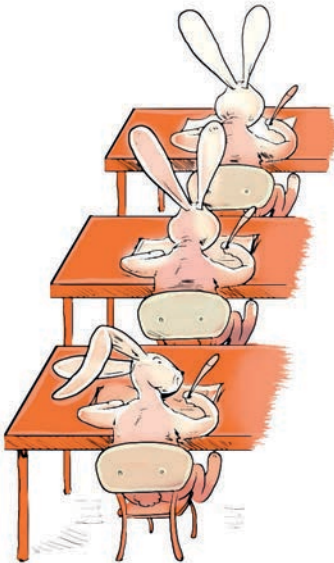
Az állatok egy része jól tanítható. Akinek van kutyája, tudja, hogy a kutyaiskolában nagyon hasznos ismeretekre tehet szert az eb és a gazdi egyaránt. Delfinekről, cirkuszi idomított állatokról már biztosan hallottatok. Na de nyulakról?

1. Mondogassátok egyre gyorsabban Szabó T. Anna nyelvtörögetőjét!

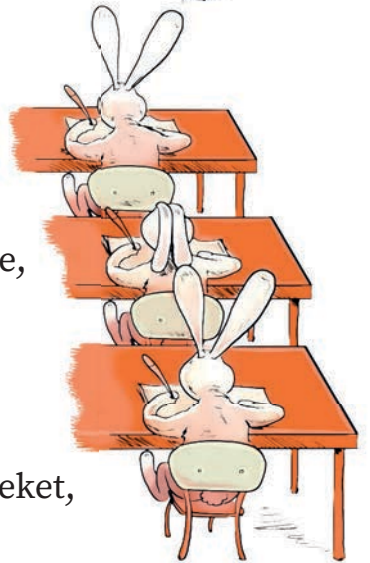
Icipici fakatica,
facipőbe' cicafoci –
ha a cicafoci pici,
vajon milyen icipici
az a fakaticafoci?

Erdőszélen nagy a móka, multság,
iskolába gyűlnek mind a nyulacsókák.
A tanító ott közepén az a nyúl,
kinek füle leghosszabbnak bizonyul.
Kezdi az oktatást egy fej káposztával,
Hallgatják is tátott szájjal.

– Az egymást tapasztó
táposztó
levelek képezte káposzta
letépett
levelein belül tapasztalt betétet,
mely a kopasztott káposzta törzse,
úgy hívják, hogy torzsa.
Ha most a torzsára
sorjába
visszatapasztjuk
a letépett táposztó káposztaleveleket,
a tapasztalt rendben,
akkor szakasztott, helyesen
fejesen
szerkesztett káposztát képeztünk.

Ez a lecke! Megértettük? – kérdezte a nyúltanár.
Bólogattak a nebulók, hisz mindegyik unta már.
– Akkor rögtön feleltetek! –
Lapult a sok tapsifül,
füllentettek, dehogy értik, és ez most mindjárt kisül!

– Nos felelj, te Nyuszi Gyuszi! Állj két lábra, s vázold hát,
mi történik, ha ízekre bontasz egy fej káposztát?
– Jóllakok! – felelte elképesztő képzetten
a kis káposzta-kopasztó ebugatta,
de a tanár megbuktatta.

Romhányi József

2. Válaszolj a kérdésekre a vers alapján!

- Mit tanít a nyúltanár a diákoknak?
- Miért bukott meg Nyuszi Gyuszi?
- Játsszátok el csoportban némán a verset!

3. Tanulj meg a versből két szakaszt!

Patkánysuli

A patkány nagyon okos kis rágcsáló, könnyen tanítható. A patkány képes megtanulni, hogy egyik helyről a másikra átvigyen egy labdát, sőt azt is, hogy bonyolult feladatokkal tűzdelt pályákat végigjárjon.

Medvék minden mennyiségben

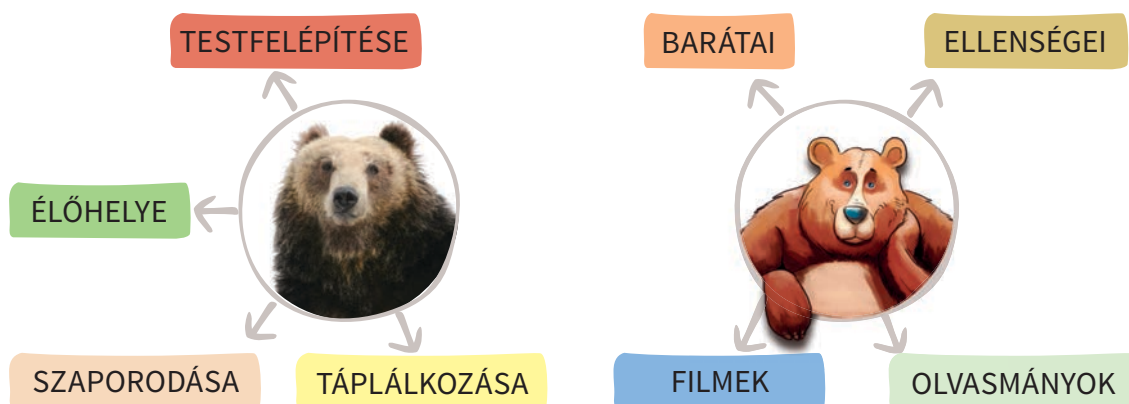
„Jó, ha van egy medvéd,
Az legalább megvéd.
Ne rontsd el a kedvét,
Mert olyankor megtép.
(Vagy biciklin meglép.)”

Müller Péter Sziámi

1. Neked is van játék medvéd? Hozd be, és rendezetek mackókiállítást! Készíthettek hozzá feliratokat, plakátot.

2. Gyűjtsetek adatokat a két gondolattérképhez szóban!

a) Beszéljete a térképek információiról kerek, egész, összefüggő mondatokban!

3. Melyik nem medve a négy közül, holott macinak is becézzük? Nézz utána a könyvtárban vagy az interneten!

4. Próbáljátok ki, milyen lehet medvének lenni! Társaitoknak mutassátok be, hogyan mozognak, és mit csinálnak a medvék!

5. Miről beszélgethetnek a mackóitok? Játsszátok el!

Ez, az

Két házimedve beszélget:

- A gomb helyett van pótgomb,
- A komp helyett van pótcomp,

S ha elfogyott a kompót,
Az asztalt megrakom pót-
Kompóttal. Ez megoldódott.

De csak mert volt pótcompótid!

A medvék hirdetnek:

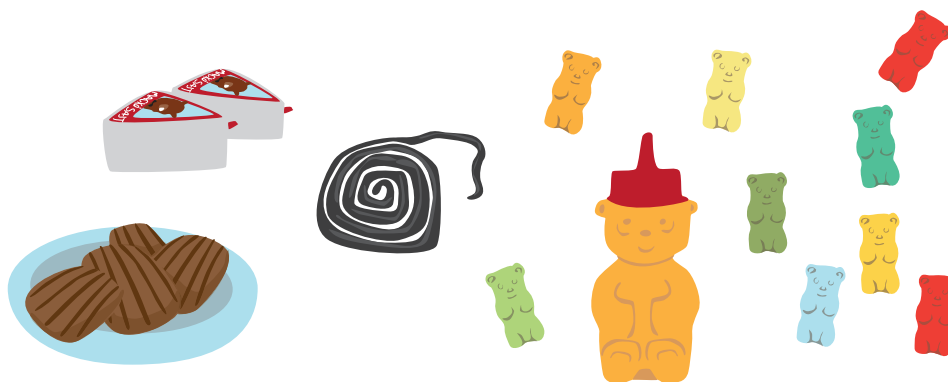
- A pohárban nem **pállna**¹ víz...
- HA PEZSEGNE BENNE MÁLNA-ÍZ!
- A vakolat se **mállna**²...
- HA FUTNA A FALADON A MÁLNA!
- Ám lám, ha a falakon a málna megáll...
- LEKVÁR LESZ MÁRA A TEGNAPI VÁR!

Tandori Dezső

6. Mit gondolsz, ez egy vers vagy kettő? Érveljtek ellene és mellette!

- Milyen a vers hangulata? Miért? Indokold meg!
- Mi az, hogy házimedve? Beszéljétek meg!
- Párokban játsszátok el a két házimedve beszélgetését!

7. Párokbán gyűjtsetek ehető medvéket és mackókat!

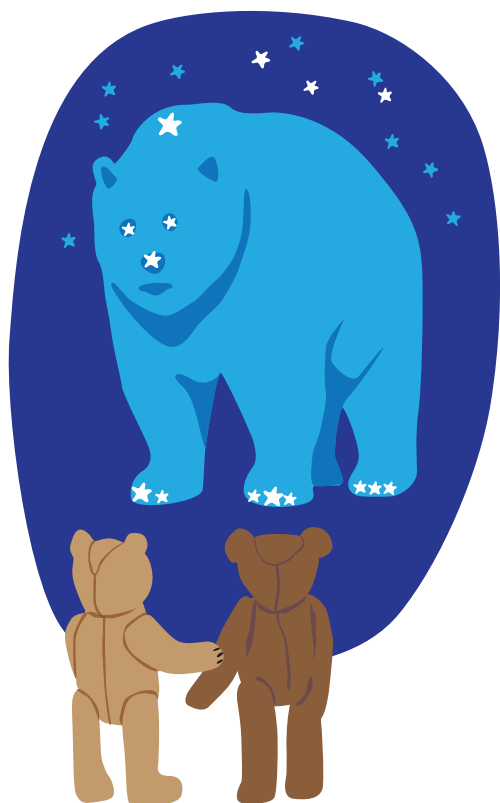

1 pállna: tönkremenne, fülledne, erjedne
2 mállna: lejönne, leperegne

A PRODUKCIÓ, avagy MEDVÉK MINDEN MENNYISÉGBEN

Megérkezett az üzenet,
Hogy filmezés lesz holnap;
Ki vállaljon hát főszerepet? –
Medvéink így tanakodnak.
Némelyikük szépítkezik,
Más akrobatáskodik éppen,
És így tovább... Ki tudja, melyik
Mit forgat a fejében?

De nem volt rá sok idejük!
Zendült a „Felvételhez!”
Mert időközben híre jött:
A dolog még éjszaka meglesz.

Hát félrehúzódnak a „többiek”
– Mert addig a KI-KICSODA eldőlt! –
És díszesen feszítenek
A leendő főszereplők.

Telik-múlik az éjszaka...
És egyszerre elő-
Bukkan egy felhő mögül a
Nagy Medve¹, a Rendező.

„Máci, nézd csak, micsoda kocsija van!
Hét-csillagos kerekű!”
És ámulnak mindannyian,
Cuppan sokféle „Hú!...”

„S ott mellette, az a **Kis Medve²**,
A Fővilágosítója!”
De a Nagy Medve maga mordul le,
A kismacikat megróva:

1 Nagy Medve: hét legfényesebb csillagáról Göncölsekérnek vagy Nagy Göncölnek is nevezett csillagkép

2 Kis Medve: Kis Göncölnek is nevezett csillagkép

„A majomparádé-embereket
Épp elég ideje nézem;
És csillagokat se keresek,
Van annyi, mint... az égen;
Hát ne gyerekeskedjeteK,
Vetkőzzetek vissza szépen,
Mert nekem itt Medvék kellenek,
De Minden Mennyiségben!”

Tandori Dezső

1. Válaszoljatok az alábbi kérdésekre a vers alapján!

- Mikor lesz a filmforgatás? Mit gondolsz, miért pont akkor?
- Hogyan készülődnek a medvék a filmezésre? Csoportokban játszátok el!
- Csoportokban készíttetek állóképet a rendező megjelenéséről!
- Milyen hangon beszél a Nagy Medve? Olvassátok föl!
- Magyarázd meg a vers címét!

2. Hallottatok már rapzenét [reppenét]? Tudtok rappelni [reppelni]? Olvassátok fel rap [rep] stílusban a verset!

Én vagyok a
barna medve,
félíg itten
megdermedve.

Baj, hogy nincsen
méz, se málna,
és nincs, aki
megsajnálna.

Pedig nekem
semmi bajom,
hogyha a talpamat
nyalom.

Hó van, s hideg,
de az nagyon,
mindjárt megfagy
minden tagom.

Fekete Vince: Medverapp
– részlet

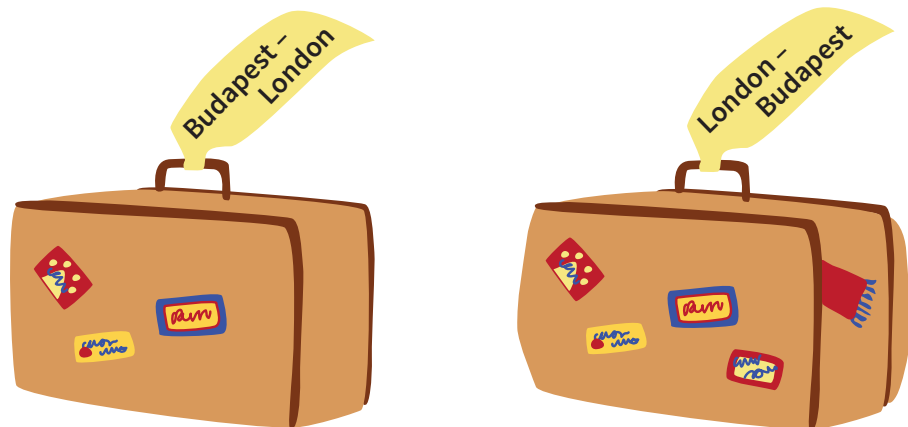
A londoni mackók

A plüssmackókat nem csak a gyerekek szeretik. A világ legnagyobb, németországi gyűjteménye közel 7000 darabból áll. Ennek legrégebbi darabja már 110 éves is elmúlt. A Teddy [tedi] mackó is pontosan ennyi ideje a gyerekek kedvence Amerikában és Angliában is.

1. Keresd meg a térképen Budapestet és Londont! Melyiket melyik országban találtad meg?

2. Párokban gyűjtsétek össze, milyen közlekedési eszközökkel juthatunk el Londonba! Tervezzétek meg az útvonalat!
3. Csoportokban gyűjtsétek össze, mit vinnétek magatokkal az útra, és mit hoznátok Londonból!

4. Szerinted miben különbözhet egy londoni mackó egy budapesti mackótól?

A londoni mackók

Kézen foglak, füttyülök a gondomra,
elmegyünk a repülővel Londonba.

Hogyha futunk, elérjük a repülőt,
veszünk gyorsan kettő jegyet, leülőt.

Megnézzük, hogy hol laknak az angyalok,
hogy a felhők közelről milyen nagyok.

Londonban majd esni fog és megázunk,
hazaérve angol teát teázunk.

Bemegyünk az áruházba mackóért,
elsuttogjuk, amit csak egy mackó ért.

Velünk jön majd a sok maci mind Pestre,
egyik a jobb, másik a bal zsebembe,

harmadik nagy táskából kukucskál,
A negyedik hol van? Te meg elbújtál?

Itt van, itt van, itt van ez a mackóka,
Kilátszik a paplan alól az orra!

Tóth Krisztina

5. Hányan utaztak Londonba? Szerinted kik lehetnek ők?
6. Csoportokban adjatok elő egy jelenetet a mackók teázásáról!
7. Mondogasd más-más tempóban a vers első négy sorát!

A mézevők

A medve, bár a neve mézevőt jelent, hatalmas termetű, félelmetes ragadozó. Amikor a bocsait védi, az emberre is veszélyes lehet. A medvét valaha vallásosan tisztelték, szent állatnak tekintették. Talán ezért szeretik a gyerekek is a játék mackókat?

Karácsony nyáron

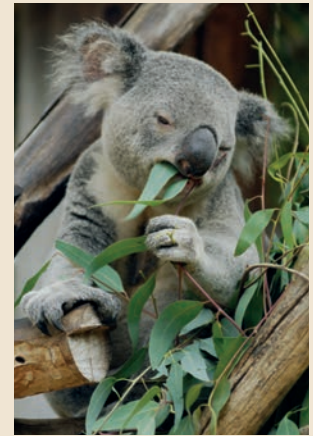
Azt már tudod, hogy a koalák nem a medvék családjába tartoznak. Most tovább bővítheted az ismereteidet róluk. Azt is megtudod majd, hogyan várják a gyerekek a karácsonyt a koalák földjén, a tőlünk távol eső országban és földrészen, a messzi Ausztráliában.

1. Olvasd el a koalákról szóló szöveget! Keress választ arra, hogy mi mindenben különböznek a medvéktől!

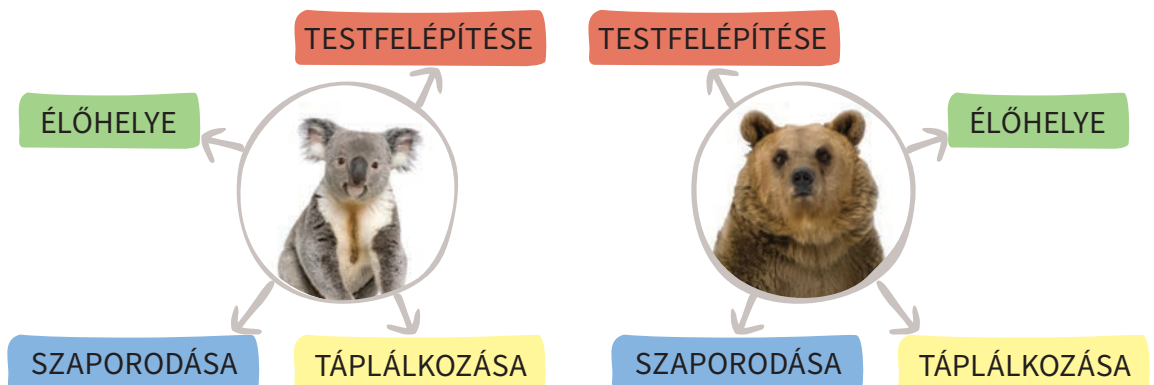
Az erszényes medve

A koala a Föld túlsó oldalán, Ausztráliában élő növényevő erszényes. A szó bennszülöttek nyelvén azt jelenti: nem ivó. A koalák a „koalamedve”, „koalamaci” megnevezéseket az első telepesektől kapták, akik ráadásra helyi medvefajnak gondolták a furcsa kis állatot, holott a koalák nem a medvék családjába tartoznak. Míg a medvék ragadozók, a koalák növényevők. Eukaliptuszfákon élnek, és szinte kizárólag az eukaliptusz leveleivel és rügyeivel táplálkoznak. Folyadékükségletüket is ezekből biztosítják, ezért „nem ivók”.

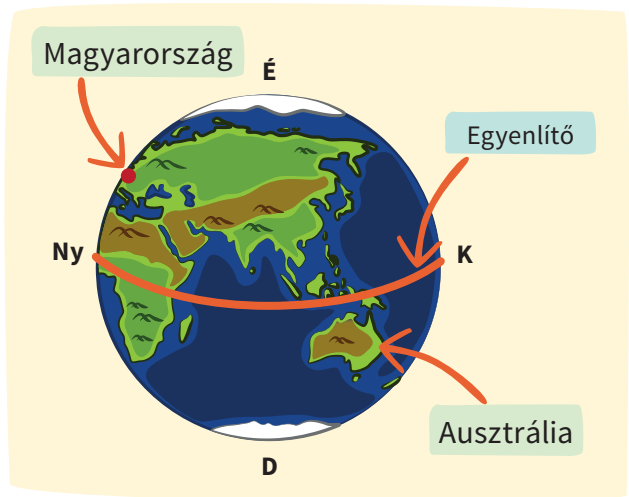
A kifejlett nőstény koala tömege kb. 5 kg, és évente egy utódot hoz a világra december és március között, amikor náluk, a déli félgömbön nyár van. A kis koala mindössze 2 cm-es, amikor még szőrtelenül, vakon és fül nélkül megszületik. Ezután a még nagyon fejletlen kis állat az anyja erszényében marad hat hónapig, ezalatt kizárólag anyatejjel táplálkozik.

2. Mit tudtál meg a koalákról a fenti szöveg és a kép alapján? Beszéld meg a társaddal! Bővítsd ki a gondolatterképeket a füzettedben!

3. Keresd meg a földgömbön, hol található Ausztrália és Magyarország! Nézd meg rajta a Földnek az ábrán felül található, északi és lent látható, déli részét is! Beszéljétek meg, milyen állatok élnek ezeken a helyeken!

4. Olvasd el a következő olvasmány címét! Nézd meg a képeket! Futtasd végig a szemed a szövegen! Miről fog szólni? Beszélj meg a társaddal!

Karácsony nyáron

Gondoltad volna, hogy az ausztrál gyerekek akár egy szál fürdőruhában is ünnepelhetik a karácsonyt, olyan meleg van decemberben? Pedig így van.

Mi, magyarok úgy szoktuk meg, hogy a téli hónapokban általában hideg van, a hőmérséklet tartósan fagypont alá is süllyedhet. Alig süt ki a Nap.

A felhőkből lehulló csapadék általában hó formájában esik, és hideg, metsző szél is fújhat.

Azt is tudjuk már, hogy télen csak az örökzöld növények levelei maradnak meg, mint például a fenyőféléké. A többi fa és bokor lehullajtja a leveleit. Az állatok egy része téli álmot alszik. A költöző madarak pedig melegebb éghajlatra repülnek. Sokszor ünnepelhetünk úgy, hogy havas a táj, vagyis fehér karácsonyunk van. De vajon miért van tikkasztó meleg ilyenkor Ausztráliában, és miért hűl le nálunk ennyire a levegő?

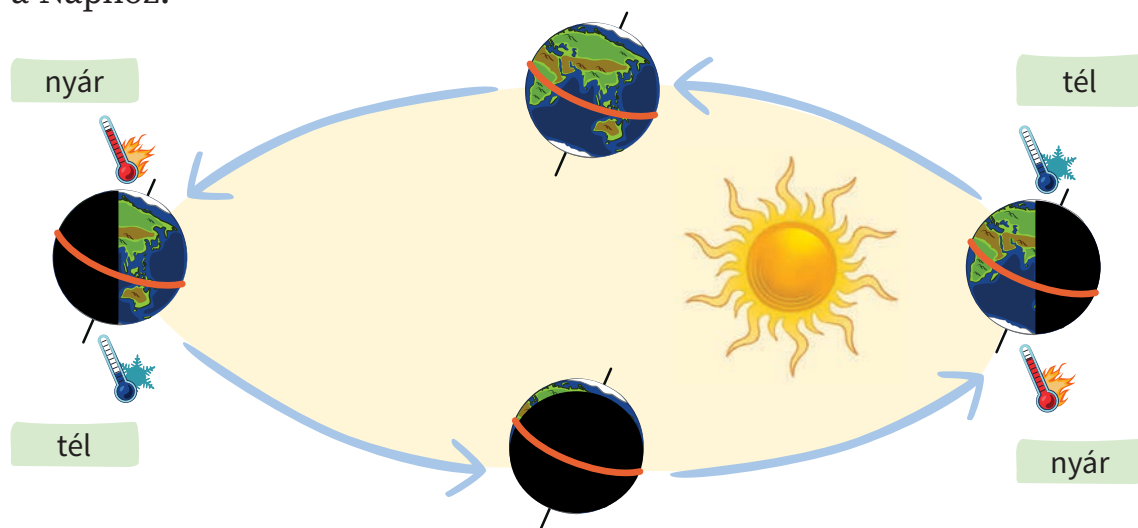
I.
Bevezetés

II.
Tárgyalás

▶ Az olvasott szöveg alapján mondd el, mi történik nálunk télen!

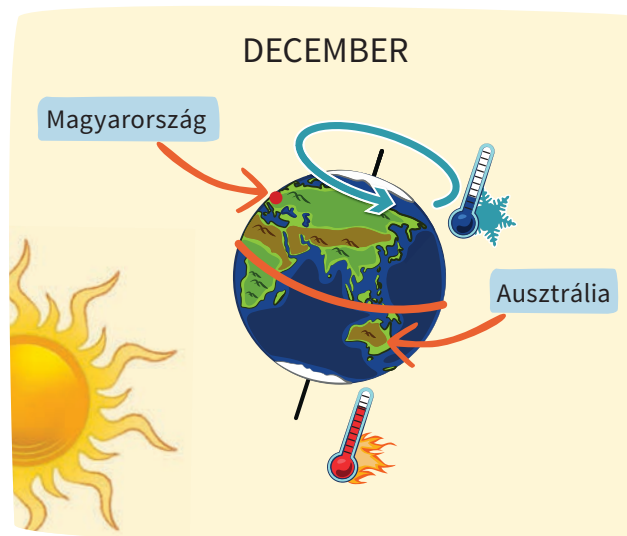
- Milyen az időjárás?
- A növények és állatok hogyan vészelik át a telet?

Az okot a Földet melegítő Napban kell keresnünk. A Föld egy év alatt kerüli meg a Napot. Gondolhatnánk, hogy nálunk télen a Naptól messzebb kerül a Föld, és ezért nem tudják a nap sugarai kellően felmelegíteni a levegőt. Pedig nem így van. A Föld télen van a legközelebb a Naphoz.

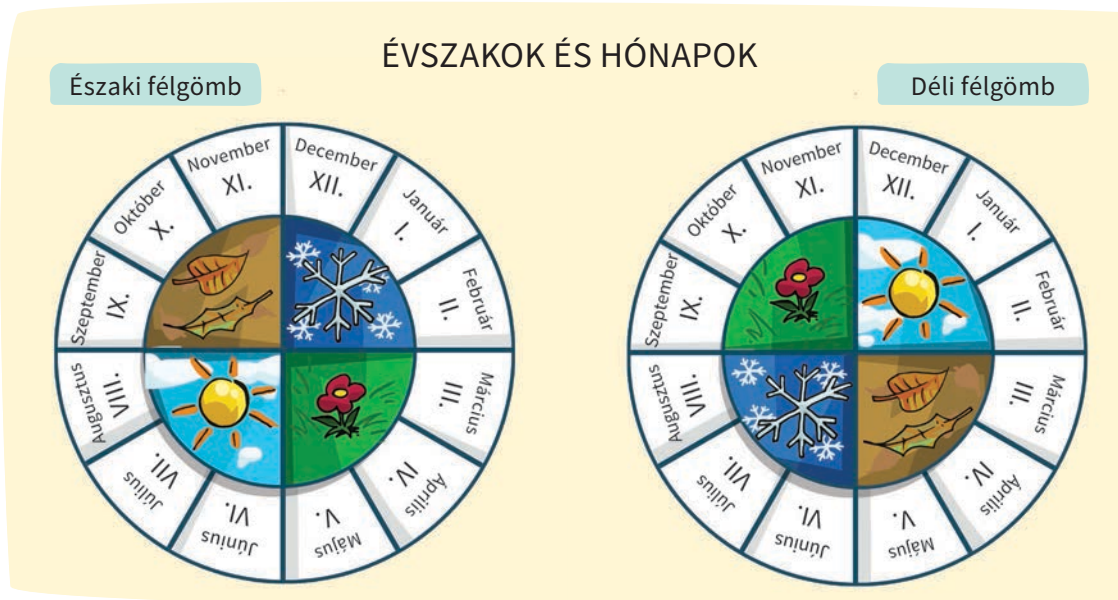
A Földnek az északi részét viszont, ahol mi is élünk, mégis kevesebb napsugár éri. Ennek az az oka, hogy a Föld majdnem gömbölyű, és nemcsak a Nap körül kering, hanem saját tengelye körül is forog, a Naphoz képest azonban kicsit ferden.

Így a Föld északi része télen mindig egyre kevesebbet és kevesebbet fordul a Nap irányába egy napon, vagyis 24 órán belül. És a Nap, ha megfigyeljük, nem is emelkedik olyan magasra az égbolton, mint nyáron szokott. Ezért van az, hogy télen rövidülnek a nappalok, és egyre hosszabbak lesznek az éjszakák. És ez az oka annak is, hogy egyre hűvösebbre, majd pedig nagyon hidegre fordul az időjárás is. A téli hónapok a Föld északi részén, így nálunk is, a december, a január és a február.

Érdekes, hogy a Föld másik felén, azaz a déli félgömbön ez a folyamat éppen fordítva van. Ott ilyenkor van tikkasztóan meleg nyár. Hogy miért? Mert ott ilyenkor éri a legtöbb napfény a Földet. Ha messze utaz-

nánk, mondjuk Ausztráliába vagy Dél-Amerikába télen, a repülőgép a legmelegebb és legpompásabb nyárba repítene bennünket. S mire nálunk, az északi földtekén nyár lesz, a déli félgömbön beköszönt a tél. A téli hónapok a Föld déli részén a június, a július és az augusztus.

Az északi és a déli félgömb találkozásánál, az Egyenlítőnél, a forró övezetben soha nincs tél. Földnek ez a része nagyon sokszor fordul a Nap felé, és ezért érheti ezt az övezetet, például Afrika jelentős részét a legtöbb napfény. Nagyon sok órán át süt a Nap egész évben. Karácsony

III.
Befejezés

táján is tikkasztó forróság van napközben. Az itt élő gyerekek nem is ismerik a hóesést. Ezeket a tájakat trópusi vidékeknek nevezzük. A trópusokon élő és az ausztrál gyerekek is kint sütkéreznek a napon, amikor jön a Télapó és eljön a karácsony is. De persze ugyanolyan izgalommal várják...

Kóródi Bence

- ▶ **Miért van meleg Ausztráliában, amikor nálunk hideg van? Magyarázd el a szöveg és az ábrák alapján a párodnak!**
- ▶▶ **Melyek a téli hónapok a Föld északi részén, és melyek a Föld déli részén? Figyeld meg a két ábrán a többi hónapot és évszakot is!**
- ▶▶▶ **Mondd el, hogy a Földnek melyik részét éri a legtöbb napsütés!**

MAGAZIN

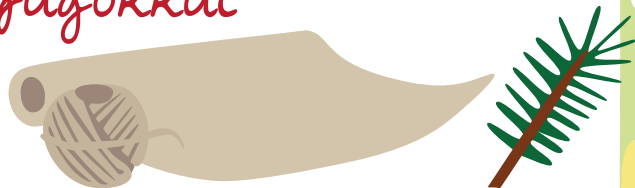
KARÁCSONY

Konyhadísz anyunak

Keress otthon szép, karcsú formájú üveget! Tölts bele kevés sárgaborsót, tetejére lenmagot, mákot, apró babszemeket! A sort egészen addig ismételheted, amíg az üveged teljesen meg nem telik. Zárd le az üveget, díszítsd színes zsinórral, szalaggal a tetejét!

Csomagolás természetes anyagokkal

A karácsonyi csomagoláson sok múlik. Egy saját készítésű ajándék megalkotása után a csomagolás is legyen ötletes, fantáziadús. Az ajándékot egyszerű csomagolópapírba csomagold, így te díszítheted tovább. Átkötheted vastag spárgával, színes kenderzsinórral vagy rafiával. Díszítheted a csomagot tobozzal, apró fenyőgallyal, szárított narancshéjjal, fahéjrúddal és csillagánizzsal.

Egyszerű, mutatós díszek

Vegyél egy narancsot, egy banánt és egy mandarint! Szeleteld fel vékonyra! Tegyél keskeny sütőpapírt a fűtőtest tetejére! Erre helyezd a gyümölcsszeleteket! Naponta fordítsd meg a szeleteket, amíg a meleg levegő szépen ki nem szárítja őket! Díszítésre is remek, de befőttesüvegbe helyezve igen mutatós ajándék is készülhet belőle.

A család tagjai becsomagolták ajándékaikat. Kitalálsz, melyik csomagba mit csomagoltak?

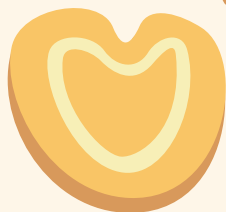
Segíts anyunak!

Mézeskalács

Hozzávalók

50 dkg liszt
25 dkg méz
10 dkg cukor
12,5 dkg margarin
1 tojás
1 kávéskanál szódaikarbóna
2,5 dkg kakaó
szegfűszeg, fahéj

A díszítéshez

1 tojásfehérje
10 dkg cukor, vagy különböző magok:
mandula, mogyoró, dió, mazsola

A mézet a cukorral felforraljuk, hozzáadjuk a margarint, megvárjuk, amíg kihűl. Ezután beletesszük a tojást, majd a lisztet, fűszereket, szódaikarbónát, és jól összedolgozzuk. Két órára a hűtőbe tesszük alufóliában, hogy ki ne száradjon. Kivéve a hűtőből kinyújtjuk, formákat vágunk belőle szaggatóval. Megsütjük közepesen meleg sütőben, amikor kivettük, díszítjük a cukormázzal. Száradni hagyjuk, egy nap múlva megpuhul.

Szilágyi Domokos

Karácsony

A puha hóban, csillagokban,
az ünnepi foszlós kalácson
láthatatlanul ott a jel,
hogy itt van újra a karácsony.

Mint szomjazónak a pohár víz,
úgy kell mindig e kis melegség,
hisz arra született az ember,
hogy szeressen és szeressék.

S hogy ne a hóban, csillagokban,
ne ünnepi foszlós kalácson,
ne díszített fákon, hanem
a szívekben legyen karácsony.

Fekete István

BETLEHEM

A konyhában ültünk a földön, és a tűzhely meleg fénye kiugrott néha meg-megsimogatván arcunkat. Hallgattunk, de magunkban megvallottuk, hogy a mű tökéletes, és nem is vettük le a szemünket róla. Tornyos volt, ajtaja volt, ablakai voltak, ahol lehetett tekinteni (egy krajcárért!), és ha bent meggyújtottuk a kisgyertyát, kivilágosodott az egész épület valami boldog, meleg világgal, mint a szívünk ablaka abban az időben.

Egyszóval: Betlehem volt.

A Szent Család kicsit oldalt állt előtérben a jászollal s a jászolban Jézuskával, aki mosolygott, és kövér kis kezét ökölbe szorította, ám bár mi akkor még nem gondoltunk arra, hogy ha ez a kéz egyszer kinyílik, mekkora ragyogás árad belőle a világra.

Ennél sokkal nagyobb gondjaink voltak. Elsősorban az, hogy Jézuska mezítelen maradjon-e, vagy takarjuk be.

– Megfázik! – mondta Bence Gábris, aki érzékeny lelkű fiú volt.

– Buta vagy – szólta Andók Pista –, aki Isten, az nem fázik.

– A Biblia azt mondja – szólalt meg végül Peszelka Péter, aki papnak készült –, hogy „édesanyja pólyába takarta és jászolba fektette...”

Ez döntött. A pólya természetesen nem lehetett akármilyen anyagból, ezért selyemből lett, a selyem pedig anyám télkabátja béléséből lett.

részlet

József Attila

BETLEHEMI KIRÁLYOK

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.

Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocska mondta – biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.

Menyhárt király a nevem.
Segíts, édes Istenem!

Istenfia, jónapot, jónapot!
Nem vagyunk mi vén papok.

Úgy hallottuk, megszületél,
szegények királya lettél.
Benéztünk hát kicsit hozzád,
Üdvösségünk, égi ország!

Gáspár volnék, afféle
földi király személye.

Adjonisten, Megváltó, Megváltó!
Jöttünk meleg országból.

Főtt kolbászunk mind elfogyott,
fényes csizmánk is megrogyott,
hoztunk aranyat hat marékkal,
tömjént egész vasfazékkal.

Én vagyok a Boldizsár,
aki szerecseny király.

Irul-pirul Mária, Mária,
boldogságos kis mama.

Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.
A sok pásztor mind muzsikál.
Meg is kéne szoptatni már.
Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!

ÓÉV · SZILVESZTER · ÚJÉV · ÚJ ÉV

A fenti cím szavait mind megtaláljátok magazinunk hasábjain. Írjátok meg nekünk a jelentésüket! A beküldők között ajándékot sorsolunk ki.

December 31., szilveszter!

Az év utolsó napja az egyetlen, amikor a kisebbeknek sem kötelező korán ágyba bújni, hanem éjfélig fennmaradhatnak. El lehet búcsúztatni az egész elmúlt évet, az óévet sok-sok játékkal, mókával, kacagással! Itt az ideje az újévi fogadalmaknak is!

Ti hogyan töltitek a szilvesztert? Mit fogsz másképp csinálni jövőre, mint idén?

Kányádi Sándor Ballag már

Ballag már az esztendő vissza-visszanézve, nyomában az öccse jó, vígan füttyörészve.

Beéri az öreget s válláról a terhet legényesen leveszi, pedig még csak gyermek.

Lépegetnek szótlánul s mikor éjfél eljő, férfiasan kezét fog Múlttal a Jövendő.

◆◆◆ Gondoltad volna?

...hogy népszokásból ered a szilveszteri trombitálás?

Az új év köszöntésével a zajkeltés manapság szinte együtt jár: papírtrombiták zajától hangos az utca szilveszter éjjelén. Nem is gondolnánk, hogy ennek az eredete is népszokással függ össze. Régen a legények lármával köszöntötték újév napjának kezdetén az új évet: ostorral, kereplővel, kolomppal járták az utcákat. A rossz szellemeket akarták elűzni ezzel. Újév napján (népies nevén kiskarácsony napján) szokás volt még házról házra járni és jókívánságokat mondani vagy énekelni, egészséget, jólétet, szerencsét kívánni. Ezt szerencsevarázslásnak tartották. Ezért cserébe a köszöntőket apró ajándék, például dió, alma illette meg. Tehát nemcsak nagykarácsonykor (karácsony napján), hanem kiskarácsonykor is megajándékozták egymást az emberek.

Regölés

A regölés a karácsonyi és újévi köszöntés népszokása. István napjától, azaz december 26-tól újévig, néhol január 6-ig, vízkeresztig regölnek, vagyis regöséneket énekelnek: a legények házról házra járva bőséget, boldogságot kívánnak a következő évre, cserébe ajándékokat kapnak.

REGÖSÉNEK

Szerencsés jó estét adjon Isten! Regösök vagyunk.

Amoda is keletkezik egy sebes patak,

Legeltetem juhaimat, csodaszarvas.

Csodaféle szarvasnak

Ezer ága-boga,

Ezer ága-bogán

Ezer misegyertya

Gyulladván gyulladjék.

Oltatván aludjék.

Ej regö-rejtem,

Regö-regö-regö-rejtem!

Itt is mondanának

Egy szép leányt,

Kinek neve volna,

Német Franciska volna,

Ej regö-rejtem,

Regö-regö-regö-rejtem!

Amoda is mondanának

Egy szép legényt,

Kinek neve volna:

Varga Mihály volna,

Ej, regö-rejtem,

Regö-regö-regö-rejtem!

Regöljük a gazdát,

Vele az asszonyát;

Ej regö-rejtem,

Regö-regö-regö-rejtem!

Sarokban a zacskó,

Tele van százassal;

Fele a gazdáé,

Fele a regösöké,

Ej, regö-rejtem,

Regö-regö-regö-rejtem!

magyar regösének,
Dömötör Tekla gyűjtése

A téli tücsök meséi

Ki hallott már téli tücsökről? Télen a tücsök alszik, álmodik, azt várja, hogy újra nyár legyen. Nyáron kellemes a napsütés, finom a friss fű illata, és nagyon jó a többi tücsökkel játszani. Csukás István *A téli tücsök meséi* című könyvében ezekről a nyári élményekről ír. Ebben a részben a délceg hőscincér történetét ismerhetjük meg.

1. Milyen érzés a szomorúság? Meséld el a padtársadnak, miért voltál legutóbb szomorú!
2. Milyen érzés a vidámság? Van ilyen történeted is? Meséld el!
3. Mi jut eszedbe a hőscincér szóról? Mondj négy-öt tulajdonságot, ami jellemezheti a hőscincért!
4. Hogy mondanád másképp: hengegő?
5. Játsszunk a betűkkel!

A betűjelek felismerése már nem okoz gondot senkinek az osztályban, hiszen jól megtanultatok olvasni. Mi jut eszedbe az **i** betűről? Valószínűleg olyan szavak, amelyek **i** betűvel kezdődnek. Ha nem tudnál olvasni, vajon akkor is ezek a szavak jutnának az eszedbe? Próbáld a betű formája alapján gondolni különböző dolgokra. Mire emlékeztet ez a forma?

i

Az írógép

Az írógépek nem is olyan régen, a számítógépek és a nyomtatók elterjedése előtt még elengedhetetlen eszközei voltak az irodáknak, hivataloknak. Az írógép billentyűzet segítségével működött. A billentyűzeten (ugyanúgy, mint a számítógépen) betűk és számok szerepeltek. A megfelelő betű vagy szám billentyűjét erősen lenyomva a kalapács ráütött a festékszalagra, és a tinta nyomot hagyott a befűzött papíron, ahogy a játéknymoda is működik. Híres íróink, Lázár Ervin és Janikovszky Éva is még írógépet használtak a mesék és történetek megírásához.

A téli tücsök meséi

(1. rész)

A téli tücsök szomorúan üldögélt az ablakpárkányon. Igazában nem is tudta, hogy mitől szomorú, úgy értem, hogy nem tudta volna pontosan megmondani, hogy mitől szomorú, csak szomorú volt, és nem volt semmihez kedve.

Még az írógépet is kikerülte, annyira szomorú volt, mikor felugrott az ablakpárkányra, még az írógép billentyűjét lenyomni sem volt kedve.

Ült szemben a fehér világgal, a behavazott háztetőkkel, ágakkal, villanydróttal, csak ült szemben, és nagyokat sóhajtozott.

Nem tudott beletörődni, hogy téli tücsök lett, magányos téli tücsök. Mikor már eleget sóhajtozott, törni kezdte a fejét, hogy mit csináljon.

– Mit csináljak, hogy ne legyek szomorú? Mit is csináljak?

Ám a fehér, behavazott világ nem válaszolt neki semmit, csak hullt a hó, és még fehérebb lett minden.

– Mégis lenyomok egy billentyűt! – határozta el magát a téli tücsök.

– Az is valami, ha ugrok egyet! Mint régen, mikor még egész nap ug-rándoztam.

És a téli tücsök odament az írógéphez, s lenyomott egy billentyűt.

A billentyű lenyomódott, a kar rácsapódott a fehér papírra. A fehér papíron egy újabb jel volt, a téli tücsök felmászott az írógépre, és meg-nézte.

i – Ez volt a fehér papíron.

A téli tücsök tünődött, töprengett, hogy mire is emlékezteti őt ez a fura jel a fehér papíron.

Mire is? Mire is?

S aztán felderült az arca, a szomorúsága elmúlt, mintha elfújták volna, mert eszébe jutott, hogy mire is emlékezteti a furcsa jel a fehér papíron.

Hát persze!

▶▶ A délceg hőscincérre, mikor a fejére esett a makk!

Az egész úgy kezdődött, hogy a délceg hőscincér egyszer csak megjelent a szigeten.

Senki se tudta, hogy miként került oda, egyszer csak ott állt a szigeten, megpödörte hatalmas bajsát, és fennhéjázva ezt mondta:

– Na! Szép kis sziget, mondhatom! Csupa gyáva nyúl meg gyáva egér meg gyáva tücsök! A többről nem is beszélve!

A gyáva nyulak, a gyáva egerek, a gyáva tücsök meg a többiek, akikről nem is érdemes beszélni, ámulva álltak körül a bajsát pödörő délceg hőscincért.

A délceg hőscincér megvetően körülnézett az ámulva bámuló társaságon, és fennhéjázó hangon tovább folytatta a szónoklatot:

– Na! Megkukulatok? Eh! De azért mégis elmondom, hogy ki vagyok, mivel itt fogok élni a szigeten, és azt akarom, hogy mindnyájan tisztában legyetek a hőstetteimmel, vagyis, hogy jól az agyatokba vessétek, és földig hajolva tiszteljtek!

Az ámulva bámuló gyáva nyulak, gyáva egerek, gyáva tücsök meg a többiek, akikről nem is érdemes beszélni, csupa fül voltak, ahogy mondani szokás, vagyis a lélegzetüket is visszafojtották, úgy figyeltek.

A délceg hőscincér elégedetten nézett rájuk, tetszett neki, hogy azok még a lélegzetüket is visszafojtják, úgy figyelnek.

– Na, figyeljtek ide, ti világ gyávái!

▶▶▶ A világ gyávái, ha lehet, még jobban figyeltek.

▶ Miért sóhajtozott a téli tücsök?

▶▶ Mitől múlt el a téli tücsök szomorúsága?

▶▶▶ Ki jelent meg a szigeten? Hogyan viselkedett a többi állattal?

6. Sorolj fel minél több tulajdonságot, amely a hőscincért jellemzi!

7. Mit gondolsz, mit fog mesélni a hőscincér a következő részben?

A téli tücsök meséi

(2. rész)

– Először is ott kezdem, hogy én vagyok a legbátrabb, legerősebb, legokosabb, legszebb, leggyorsabb, legügye-
sebb, legdélcegebb hőscincér! Eddig világos?

A világ gyávái szaporán bólogattak, hogy eddig világos.

– Na, azért mondom, hogy ne kelljen magatoktól kitalálni, abba bele-
telne egy év is, amilyen buták vagytok! Másodszor: én idáig legyőztem
mindenkit! Úgymint az oroszlánt, a medvét, a tigrist, a kőszáli sast, a
hétját, a leopárdot, a legharapósabb harapós kutyát, az óriáskígyót; van
még több is, csak most nem jut az eszembe. De hogy ne gyötörjön ben-
neteket a kíváncsiság, összefoglalom: én idáig mindenkit legyőztem! Ez
is világos?

Az ámulva bámuló gyáva nyulak, gyáva egerek, gyáva tücskök és a
többiek, akikről nem is érdemes beszélni, pislogva bólogattak, hogy ez
is világos.

A délceg hőscincér pödört egyet a bajuszán, és így folytatta:

– Na, most egypár szót külön a testi erőmről! Én olyan erős vagyok,
hogy fél kézzel felemelem a legnehezebb követ is! Vagy: fél kézzel vizet
préselek a legkeményebb kőből is! Vagy: fél kézzel kidöntöm a legna-
gyobb fát is! Vagy: fél kézzel csomót kötök a legnagyobb óriáskígyóra
is! Ennyi elég mutatóba?

Az ámulva bámuló világ gyávái lelkesen bólogattak, hogy ennyi elég
mutatóba!

A délceg hőscincér megpödörte a bajuszát, és így folytatta:

▶ A hőscincér mit gondolt magáról, és milyennek látta a többieket?
Megegyezik a hőscincér véleménye a te véleményeddel?

▶▶ Mivel dicsekedett a hőscincér, amikor a testi erejét fitogtatta?

– Na, most külön pár szót a gyorsaságomról! Én versenyfutásban le-
hagyom a leggyorsabb vadlovat! Én gyorsabban futok, mint a leopárd!
Én gyorsabb vagyok, mint a vipera! Én a szélnek egy kilométer előnyt
is adok, vagy annyit, amennyit akar, s mégis leahagyom! Ugye, csodál-
koztok, fityfirittyek?

Az ámulva bámuló fityfirittyek szájtátva csodálkoztak.

A délceg hőscincérnek szemlátomást tetszett az ámulva bámuló tár-
saság, mert pödört még egyet a bajuszán, és felemelte a hangját.

– Na, most külön kell beszélmem a bátorságomról! Én olyan bátor va-
▶ gyok, de olyan bátor vagyok...

Nem lehet tudni, hogy történhetett, de ekkor a fáról, amely alatt a
bajuszát pödrő délceg hőscincér állt, mondom, a fáról lepottyant egy
makk.

És pedig pontosan a délceg hőscincér fejére!

▶▶ Mindenki elállt a lélegzet, hogy jaj, most mi lesz!

Mi lett? Hát mi lett?

Az lett, hogy a délceg hőscincér a fejéhez kapott, és sírva fakadt.

– Ki volt az? Ki dobott meg a makkkal? – siránkozott a fejét tapogatva.
– Segítség! Valaki megdobott makkkal!

A gyáva nyulak, a gyáva egerek, a gyáva tücskök meg a többiek, akik-
ről nem is érdemes beszélni, döbbenet nézték a siránkozó, fejét tapo-
gató hőscincért.

Először a nádiveréb-fiókák kezdtek el nevetni, majd nevettek, haho-
táztak a gyáva nyulak, a gyáva egerek, a gyáva tücskök és a többiek
is, akikről nem is érdemes beszélni! Úgy nevettek, hogy a könnyük is
potyogott.

A mókusok akkorát ugrottak nevetés közben a fa tetején, hogy majd-
nem leestek.

Azután az egyik mókus lekiáltott a fáról, mikor már nem rázta any-
nyira a nevetés.

– Hé, te világ legnagyobb szájú, leghencegőbb hőscincére! Dobd visz-
sza a makkot! Az az enyém!

De a hőscincér csak siránkozott, és a fejét tapogatta. Az öreg hümmö-
gő vakondok azután odament hozzá, megnézte a hőscincér fején a du-
dort, majd így szólt:

– Kutyabaj! Ebcsont beforr! És, ha itt akarsz élni a szigeten, maradj
▶▶▶ csak nyugodtan! Majd máskor is elszórakoztatsz bennünket a hőstet-
teiddel!

A hőscincér csak pislogott, majd rámosolygott a vakondokra, szent volt a béke.

A többiek is visszamosolyogtak a hőscincérre, és a hőscincér ott maradt a szigeten.

– A szigeten! – A téli tücsök sóhajtott egyet, lemászott a zöld heverőről, belebújt a terepszínű hátzísák bal zsebébe, és sokáig szagolgatta a gyengülő zsályaillatot, majd elaludt.

Csukás István – részlet

▶ Mit gondolsz a hőscincér gyorsaságáról?

▶▶ Mit mesélt a hőscincér a bátorságáról?

▶▶▶ Játsszátok el a jelenetet attól a pillanattól, amikor a hőscincér fejére esik a makk!

▶▶▶▶ Mit jelent a közmondás: Ebcsont beforr?

8. ▶ Hogyan változott meg a hőscincér viselkedése a baleset után?
Mit gondoltak róla a többiek?

A hetvenkedő sün

Az pedig nagy dölyfösen
sétálgat a sűrűben.
Hátán szétáll a tüske,
rangjára igen büszke.
Hetvenkedésre kész
a nagyhírű vitéz.
Kiált egy nagyot:
„Hajj!” –
S törik a fáról a gally.

Alig mondta ki:
„Hajj!” –
Letört a fáról a gally!
Fejére esett,

s a csupa tüske,
nagyhírű,
büszke,
rangjára fő-fő,
csatákban győző
vitéz sündisznó
magát elsírta,
magát elrítta:
„Jajjajjajjaj!”

Ott helyben úgy megijedt,
nem láttam soha ilyet,
házáig sírva szaladt,
s bőriben veszteg maradt.

Kormos István – részlet

9. ▶ Hasonlítsátok össze a hőscincért a hetvenkedő sünnel!

Verböczy Antal
Hóember

SZÜLETTEM EGY
TÉLI NAPON,
ÓCSKA FAZÉK
A KALAPOM,
LEHET - ÉN HÓBÓL VAGYOK,
RÁGNYG FEKETÉN,
ORROM RÉPA,
KIÁLL ÉPPA
KEREK KÉPEM KÖZEPÉN,
VÍG A VILÁG, SEMMI GONDOM,
ÉN VAGYOK AZ ÚR A DOMBON
REÁM SZEMEK KEREKEDNEK,
TETSZEM ÉN A GYEREKEKNEK
CSAK A VARJÚ KÁROG EGYRE,
Ő NINCSEN MEGELÉGEDVE
HOGY A FORMÁM KISSÉ PUFÓK,
Ő HOGY VINNÉK EL AZ UFÓK
BIZONY DOMBORÚ A MELLEMM,
KIFOGÁSOM NINCS EZ ELLEN
A HASAM SE KICSI - NOS, EGY HÓEMBER
ÍGY CSINOS SÓT NAGY TITKON ABBAN
AZT SÚGJA A SZÉL: MÉG ÉN, LEFOGYOK A TÉL VÉGÉN...

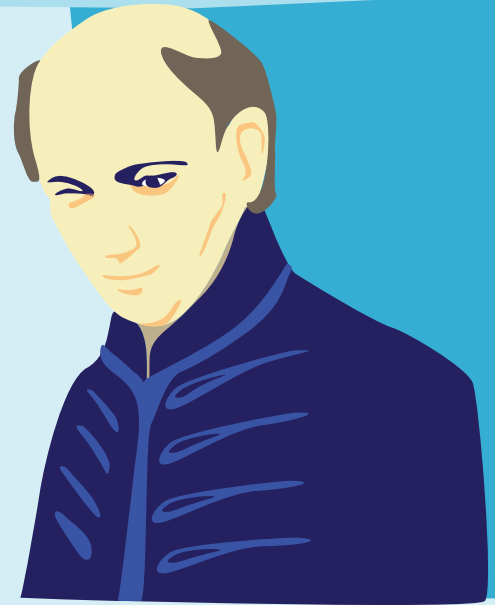
SZEPTEMBER	OKTÓBER	NOVEMBER
DECEMBER	JANUÁR	FEBRUÁR
MÁRCIUS	ÁPRILIS	MÁJUS
JÚNIUS	JÚLIUS	AUGUSZTUS

Kölcsey Ferenc

Hymnus

a' Magyar nép
zivatáros századaiból

Isten áldd meg a' Magyar
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Bal sors a' kit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Mebühödte már e' nép
A' múltat 's jövőndőt!

részlet

JANUÁR 22. A magyar kultúra napja, a Himnusz születésnapja

A Himnusz című verset Kölcsey Ferenc írta 1823-ban. A költemény Magyarország nemzeti himnuszává vált.

Tudod-e?

A himnusz eredetileg vallásos jellegű, Istent dicsőítő, őt magasztaló, hozzá segítségért fohászkodó, imaszzerű egyházi ének volt. A himnusára minden nép fia büszke, az is, aki esetleg nem tartozik egyik valláshoz sem. Mert a himnusz nemcsak az Istent, de a hazát is dicsőítheti. A nemzeti himnusz a népnek az összetartozását, a hazafias érzéseit jelképezi.

Gondoltad volna?

...hogy télen néha a hópehely nagyon szép, szabályos virágformában jelenik meg?

A hókristályok a felhőkben születnek apró porszemcsék körül. Előbb hat kis ágat növesztenek, majd az ágak közé sík lapokat és apró nyúlványokat. A tudósok szerint nem létezik két egyforma, egymással pontosan

megegyező hópehely. A kezdetben egyforma hópehelyek a felhő hőmérsékletének és nedvességének megfelelően válnak néha nagyon hasonló, de mégis különböző formájúakká. Alakjuk mellett a méretük is különbözik. 1887. január 28-án mérték a legnagyobb hópehelyet. Átmérője 38 cm volt! El tudod ezt képzelni?

JANUÁR

JANUÁR 6. **Vízkereszt**

Január 6-án nemcsak a vízkeresztet, hanem a napkeleti bölcsek, Gáspár, Menyhért és Boldizsár látogatását, a háromkirályok napját is ünnepeljük. Ezen a napon vizet szentelnek Jézus megkeresztelkedésének emlékére. A víz megszenteléséből alakult ki a házszentelés hagyománya is. A farsang vízkereszttől hamvazószerdáig tart.

JANUÁRI SZÜLETÉSNAPOSOK

Petőfi Sándor költő
Nemes Nagy Ágnes költő
Kempelen Farkas feltaláló

Szabó T. Anna Hóhullásban

- Hóhullásban sok pihe hull:
egy pihe sem lesz így egyedül.
Egyedül nem jön, nincsen kedve:
egyedül a hópihe csak dideregne.

Egymaga nem jön: százan jönnek,
kavarog a sok pihe, hullanak, esnek,
kavarog százezer, hull millió,
perdül és táncol, kanyarog a hó.

A földre leérve összefogóznak,
tolldunnának, lágy takarónak,
belepipik az utcát, a tereket, a várost,
Szentendrét és Budafok-Hárost.

- Belepik a ligetet, belepipik a szigetet,
összefogózva már nem didereg,
már nem fázik a sok pihe-csillag,
tollpuha paplana csillog-villog.

Alszik alatta a rét meg az erdő,
könnyű dunna, pihepuha felhő,
alszik a föld és földben a búza,
hótakaróját magára húzza.

Csend van, csend van, semmi se moccan,
ág sem roppan, cipő se koppan,
nyugszik és alszik a tér meg a táj,
csak a hó, csak a hó, csak a hó muzsikál.

Gryllus Vilmos
MASZKABÁL

Bál, bál, maszkabál!
Minden jelmez készen áll,
szól a nóta, messze száll:
Áll a bál, áll a bál,
áll a fényes maszkabál!

Bál, bál, maszkabál!
Tarkabarka sapka, sál,
málnaszörp és szalmaszál:
Áll a bál, áll a bál,
áll a fényes maszkabál!

Bál, bál, maszkabál!
Julcsi, Panka, Pista, Pál
karja, lába táncra áll:
Áll a bál, áll a bál,
áll a fényes maszkabál!

A farsang idősza

Magyarországon a farsangi időszak vízkeresztől hamvazószerdáig tart. Mit is jelentenek ezek a furcsa kifejezések?

A vízkereszt keresztény ünnep, más néven háromkirályoknak is nevezik. A karácsonykor megszületett kis Jézus jászlához ezen a napon érkeznek meg a napkeleti bölcsek, azaz a három király: Gáspár, Menyhért és Boldizsár. Vízkereszt napját a naptárban január 6-án jelölik.

A hamvazószerda – amely szintén keresztény ünnep – már nem köthető ilyen egyszerűen egy naptári naphoz. Időpontja a húsvétvasárnapot megelőző 40. nap, a nagyböjt kezdete.

GONDOLTAD VOLNA?

Hazánkban már a középkorban – azaz a lovagok korában – is volt farsang.

Miért ilyen zajos a farsang?

Sok-sok évvel ezelőtt az emberek abban hittek, hogy a tél utolsó napjain a Nap elgyengül. A hosszú éjszakák alatt pedig életre kelnek a gonosz szellemek. Ezeket a gonosz szellemeket akarták elűzni a zajos vigalommal, az ijesztő jelmezekkel és a boszorkánybábuk elégetésével.

Gazdag Erzsi ITT A FARSANG

Itt a farsang, áll a bál, keringőzik a kanál, Csárdást jár a habverő, bokázik a máktörő.

Dirreg, durrog a mozsár, táncosra vár a kosár, A kávészem int neki, míg az őrlő pergeti.

Heje-huja vigalom! habos fánk a jutalom. Mákos patkó, babkávét, értük van a paradé.

VICC

Az iskolában farsang van. Jönnek a gyerekek álarcban. Először Pistike lép be, rajta egy nagy medveálarc.

– Hát te minek öltöztél? – kérdi a tanító néni.

– Én vagyok a medve.

– Jól van, ügyes vagy.

Következő gyerek:

– Hát te minek öltöztél?

– Én Piroska vagyok, a Piroska és a farkasból.

– Jól van, ügyes vagy.

Jön be Móricka, a feje csillagokkal díszítve, és egy csavart húz maga után.

– Hát te ki vagy?

– Én vagyok a csillagfejű csavarhúzó.

Vidor Miklós

BOLOND-BÁL

Bolond-bálban jártam
az este,
a számmal táncolt
a kecske.
Három majom húzta
a nótát,
vasvillával ettek
szamócát.
Be is csípett egy-két
legényke,
lisztes zsákok húztak
a pékre,
hordón lovagolt egy
bohóc ott,
két füles dinnyével golyózott.
Nyúlfi elől iszkolt
a róka,
fején árvalányhaj-
paróka,
víg paprikajancsi
dobolt rám! –
ilyen volt a híres
bolond-bál.

„HEJE-HUJA VIGALOM”

A farsang idején szinte mindenhol rendeznek táncmulatságot. Sokszor „batus bálakat” szerveznek, vagyis az ételt és az italt is a bálozók hozzák magukkal.

Régebben a falvakban a legények szervezték ezeket a mulatságokat, amiknek nagy szerepük volt a párválasztásban is. A lányok ilyenkor rokonaik közvetítésével bokkrétát – kis virágcsokrot – küldtek a kiszemelt legénynek. Ha a legénynek is tetszett a lány, akkor kitűzte a kis csokrot a kalapjára.

Mit ettek a régi farsangi lakomákon?

Pontosan nem tudjuk, de néhány hagyomány ma is él. A falvakban farsangvasárnapra tyúkhúsleves, töltött káposztát főznek. Egyes helyeken ciberelevessel és kocsonyával készülnek. A cibere egyfajta savanyú leves. A farsangi ételek közül azonban a legnevezetesebb a farsangi fánk.

Nyulász Péter

Farsang

Van egy vágyam: gomba lenni, nagyra nőni fél nap alatt,
lenne rajtam csipkegallér, és egy jó nagy pöttyös kalap.

Meggondoltam, mégse gomba, inkább messze szálló lepke,
fejem búbján két kis csápom, hátamon meg szárnyam lenne.

Pille nem jó, hanem cica!
Elég lesz egy csíkos ruha,
cérnabajusz, hosszú farok,
láthatnák, hogy macska vagyok.

Talán mégis rendőr inkább, tányérsapkás, komoly, délceg,
esetleg egy kalózvezér, vagy egy fehér lovas herceg.

Van még pár nap eldönteni, mi legyen a tuti jelmez,
Az a fő, hogy nemsokára felvonulós jelmezbál lesz:

ágyú dördül, sípszó harsan: fület sértő-bántó fals hang.
Dudafújó, kerepelő, télkergető, zsongó farsang.

FARSANGI RAJZVERSENY

JELENTKEZZ TE IS!

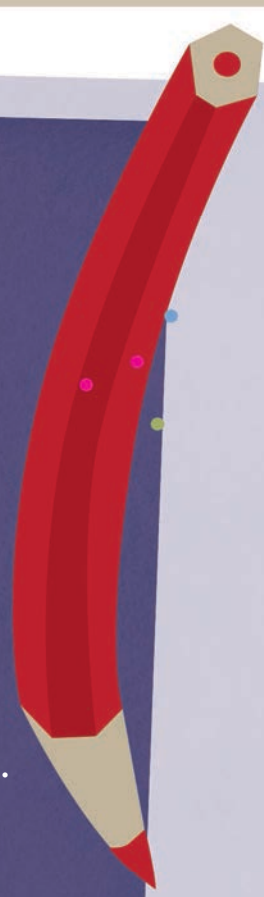
NEVEZZ A TANÍTÓDNÁL!

A PÁLYÁZAT TÉMAKÖREI:

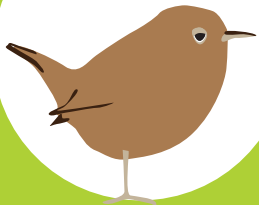
1. Farsang a szüleim gyermekkorában
2. Ezt a jelmezt terveztem a barátomnak

Az alkotást bármilyen technikával el lehet készíteni,
például színes ceruza, zsírkréta, vízfesték, papírragasztás.

A beérkezett versenyműveket háromfős zsűri bírálja el.
A legjobb alkotásokat kiállításon lehet megtekinteni.

A pintyünk

Ha hideg van, és beköszönt a tél, mi, emberek sálát, sapkát és meleg pulóvert, télikabátot veszünk fel. Otthonunkat jól befűtjük, és vastag paplannal takarózunk. A madarak is védekeznek a tél, a hideg ellen így... vagy úgy...

1. Nevezd meg a képen látható madarakat! Melyik bemutatkozás melyik madárhoz tartozik? Beszéljétek meg!

Költöző madár vagyok. Téltre elköltözöm innen melegebb éghajlatra.

Nem költöző madár vagyok. Itthon maradok egész télen.

Vonuló madár vagyok. Téltre költözöm ide még hidegebb tájakról.

2. Olvasd el az állatneveket! Mit tudsz róluk? Hogyan vészeli át a telet?

fecske

veréb

tengelic

pirók

őszapó

kerecsensólyom

fekete rigó

ökörsem

kanárimadár

gólya

cinke

pinty

3. Melyik szó nem illik a szóoszlopokba? Válaszodat indokold!

Mit csinál?

felszáll
bele-beleguggol
izgatottan
röpköd

Hogyan?

érdeklődéssel
röpködött
mohón
óvatosabban

Mit?

rigót
mozdult
napraforgót
kendermagot

4. Játsszatok „Ki vagyok én?” játékot! Mutass be egy költöző madarat! A társadnak ki kell találnia, mire gondoltál.

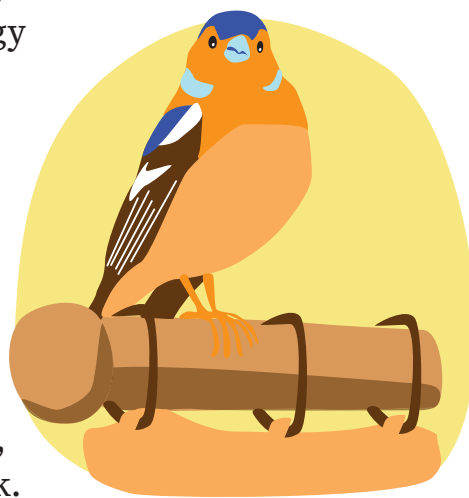
Például: Apró termetű madár vagyok. Fészkemet sárból, szalmából tapasztom. Könnyen felismerhetsz villás farkamról.

A pinyünk

A hűségesekek közül való madár. Azok közül, akik nem indulnak útra, mikor megérzik az ősz közeledését. Itt marad tengeliccel, pirókkal, őszapóval, cinkével, fekete rigóval és ökörszemmel a házuk körül, s ha nagy a tél, itt didereg a havas fákon és bokrokon. Csattogó, harsogó, gyönyörű tavaszi strófája hallgat.

Alig volt a völgyünkben olyan tél, melyben ne találtam volna elhullt rigót a hóban. De az a tél, melyre most visszagondolok, több madáráldozatot is követelt, nem elégedett meg a kényesebb fekete rigókkal. Kapunk előtt nagyon régi ismerőst, meggyvágót is találtam a hóban. Felemeltem az élettelennek látszó, erős csőrű hímeket s bevittem a szobába. Nemsokára éledni kezdett a kalitka rongyán, melyre ráfektettem. Már fel is állt. Etetni kezdtem: mohón táplálkozott. Nem csoda: nem volt a begyében semmi. Ez a mohó táplálkozás okozhatta vesztét. Reggel elnyúlva feküdt a kalitkában.

Aznap a ház fala mellett erdei pinyet is találtam. Az is hím volt. Behoztam a dermedt madarat, de nem a kalitkába tettem, hanem a két összetett tenyerem odvában melengettem. Jó volt megérezni, hogyan mozdult meg a karmos kis lába, aztán a csőre érintését érezte meg a tenyerem bőre. S egyszer csak kiszállt a tenyérkalitkából s felröpült a függőnytartó rúdra. Úgy emlékszem, januárban jártunk. Ennek a madárnak is teljesen üres volt a begye, mint erős csőrű rokonának, de ezt már óvatosabban tápláltuk. Mértékkal adtuk neki a kendermagot és a napraforgót. Nemsokára megszólalt: pink, pink – s magas helyéről érdeklődéssel figyelte járásunkat, kelésünket, a szobában mozgó életet. Igen kedves téli társunk lett, ott röpködött a fejünk felett, s eszünkbe sem jutott, hogy kalitkába zárjuk.

▶ Mi történt a meggyvágóval? Miért?

Csak akkor nyugtalankodott, ha cinkék tülekedtek a napraforgóma-
gért az ablak etetőjében. Olyankor leszállt a belső párkányra, s izgatot-
▶ tabb lett egytagú muzsikája, az a „pink, pink!”

Ivóvizet befőtt üvegtálacskában adtunk
neki az ablakpárkányon. Egyszer benyitok
a szobába s látom: a mi pityünk fürdik.
Szabályosan bele-beleguggol a vízbe, s
csapkodja a két szárnyával. Mint a kaná-
rimadár. Nem megyek a közelébe, hogy
ne zavarjam, csak gyönyörködöm benne.
Ezt igazán nem tehetik meg a jégvirágos
ablakon túl didergő és borzongó társai. Az-
tán felszáll a szekrény tetejére, a kottákra – ma
is őrzik a fedőlapok a pinyőke-pettyeket –, s tollázkodni kezd. Milyen
tisztaságkedvelő madár. Mindennap megkapja a langyos vizet, s min-
dennap megfürdik benne. [...]

– Maradj még, pinyőke, maradj – szóltam hozzá, ha megtévesztő fény-
nyel szűrődött keresztül az ablakon a napsugár, s tavaszodást hazudott
a madárnak.

▶▶ De a január elmúlt, s egy nap megszólalt a ház külső falán a hóléhab-
zsoló csatorna muzsikája. Napról napra nyugtalanabb lett a madaram.
Mind gyakrabban szállt le az ablakpárkányra s idegesen lépegetve né-
zett ki a tarkuló külső világba.

Kinyitottam az ablakot – fénykéve dűlt be rajta –, s azt mondtam neki:
– Menj – s ő boldog kirepüléssel szállt fel a szomszéd almafára.

Jó érzésem volt: visszaadtam a természetnek egy életet. Majd eljön áp-
rilis és megszólal valahol a közelben a hangja. De nem úgy, hogy pink,
pink – teljes strófával szólal meg, az a színes, az a harsogó tíz-tizenkét
tagú tavaszi strófa, melytől remeg a toroka, duzzad a kicsi szíve. Az a kurta
vers, mely ott van a remekek között a természet gazdag antológiájában¹.

Áprily Lajos

▶▶▶ Milyen madarat talált a mesélő? Mi történt vele?

▶▶▶ Hogyan teltek a pinyő hétköznapijai? Szerinted mi fog történni,
ha eljön a tavasz?

▶▶▶ Mi történt tavasszal? Milyen változásról számol be az író?

1 antológiájában: gyűjteményében

Téli játszótér

Télen nincs egy gyerek sem a játszótéren, ilyenkor leszállnak a hintára, a mászókára a varjak, rekedt a hangjuk, mint a szivaros nagypapámnak. Egyszer kiszöktem közülük, integettem nekik pom-pomos sapkámmal, én voltam az egyetlen gyerek a játszótéren, először kicsúfoltak, mint az óvodában, mert nem tudok repülni, aztán játszótársakat gyúrtam hóból, ennek már örültek a varjak, rácsücsültek a hógyerek fejére, mintha tojást költenének, aztán megtanítottak messze szállni, de nyárra elolvadtak a játszótársak, eltűntek a varjak, visszajöttek a gyerekek, és én mindent elfelejtettem, amit télen tanultam a játszótéren.

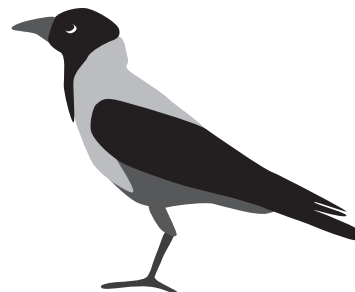
Ijjas Tamás

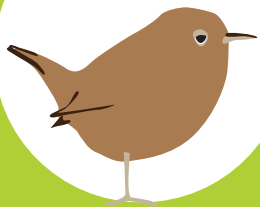
Így sétálnak a varjak

Így sétálnak a varjak,
Járnak a varjak, járnak a hóban,
járnak a varjak a hóban.
Sétálgatnak a fekete varjak,
sétálgatnak a hóban.
Kúpos a csőrük, fekete a tolluk,
járnak a varjak a hóban.
Egy-két-hár-négy: lassan járnak,
sétálgatnak,
meg-megállnak,
döccengetnek, ide-oda dőlnek,
jót tesz a járás
áthúlt lábna
tollnak-csőrnek,
járnak a varjak, járnak a hóban,
járnak a varjak a hóban.

Szabó T. Anna

A kóró és a kismadár

Ebben a mesében a főszereplő problémája nem oldódik meg egy csapásra. A megoldáshoz egymással szorosan összefüggő próbák, segítők, események láncolata szükséges. Ráadásul a siker eléréséhez egyik láncszem sem maradhat ki...

1. Alakítsd át a furcsa szóösszetételeket szókapcsolatokká!
Például: kórót rágni

kóró-rágni

kecske-enni

farkas-kergetni

falu-égetni

bika-ütni

furkó-fúrni

A kóró és a kismadár

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon egy kismadár. Ez a kismadár egyszer nagyon megunta magát, rászállt egy kóróra.

– **Kóró¹**, ringass engemet!

– Nem ringatom biz én senki kismadarát!

A kismadár megharagudott, elrepült onnan.

- ▶ Amint ment, mendegélt, talált egy kecskét.

– Kecske, rágd el a kórót!

Kecske nem ment kóró-rágni, a kóró mégse ringatta a kismadarat. Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy farkast.

– Farkas, edd meg a kecskét!

Farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy falut.

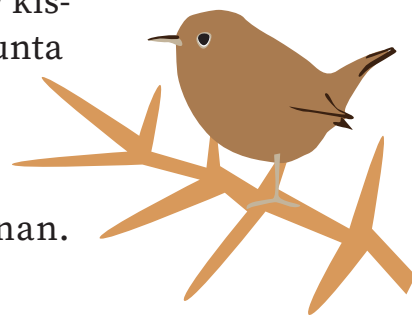
– Falu, kergesd el a farkast!

Falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy tüzet.

– Tűz, égesd meg a falut!

Tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

1 kóró: magasra növény, kemény, szúrós szárú gyomnövény

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy vizet.

– Víz, oltsd el a tüzet!

Víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy bikát.

– Bika, idd fel a vizet!

Bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy **furkót**².

– Furkó, üsd agyon a bikát!

Furkó nem ment bika-ütni, bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy férget.

– Féreg, fúrd ki a furkót!

Féreg nem ment furkót fúrni, furkó nem ment bika-ütni, bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy kakast.

– Kakas, kapd fel a férget!

Szalad a kakas, kapja a férget; szalad a féreg, fúrja a furkót; szalad a furkó, üti a bikát; szalad a bika, issza a vizet; szalad a víz, oltja a tüzet; szalad a tűz, égeti a falut; szalad a falu, kergeti a farkast; szalad a farkas, eszi a kecskét; szalad a kecske, rágja a kórót; a kóró bezzeg ringatta a kismadarat.

Ha még akkor se ringatta volna, az én mesém is tovább tartott volna.

magyar népmese – Arany László gyűjtése

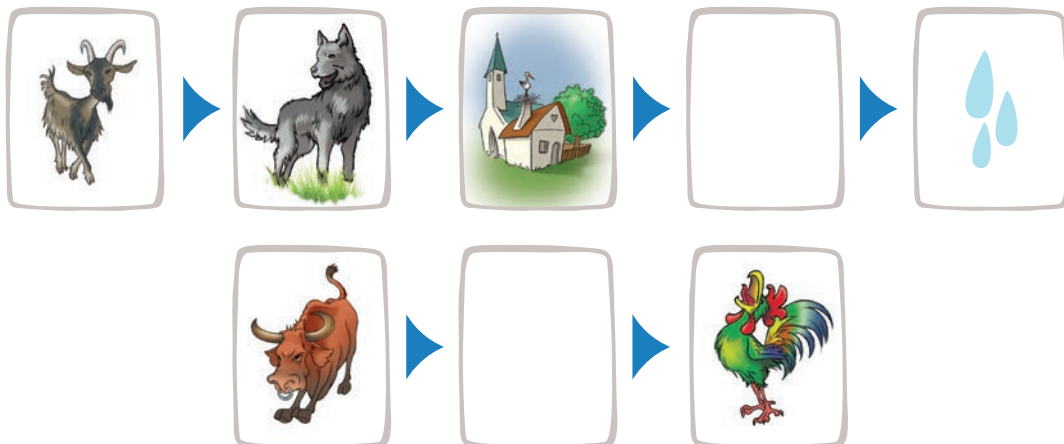
▶ Miért haragudott meg a kismadár?

▶▶ Kiktől kért segítséget a kismadár? Mit kértek cserébe?

▶▶▶ Miért segített a kakas a kismadárnak?

2 furkó: egyik végén kiszélesedő, a másik végén elkeskenyedő pásztorbot, furkósbot

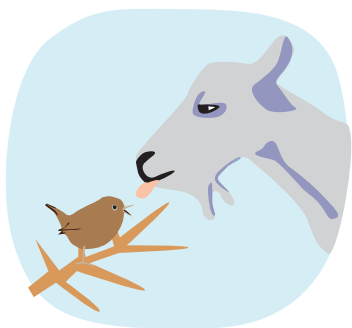
2. Mely kártyák hiányoznak a vázlatláncból?

3. Olvasd el, egy ma élő költő hogyan dolgozza fel ezt a történetet!
Keress hasonlóságokat és különbségeket!

Kismadár és Kóró

Volt egy kicsi madár, problémája számos:
egyfelől fáradt volt, másfelől meg álmos.
Meggérte hát Kórót, ringassa el szépen,
de Kórónak sajnos nem volt kedve éppen.

– Megállj, Kóró, megállj! Szólok a Kecskének,
amiért nem ringatsz, rágcsáljon meg téged!
Szaladt is Kecskéhez. – Segíts rajtam, rendben?
Rágcsáld meg a Kórót, ringasson el engem.

De a Kecske bizony ebédelt már aznap,
nem kívánta Kórót, ellenállt a gaznak,
Kóró Kismadarat nem ringatta szépen,
a madár duzzogva ment tovább a réten.

Szembejött a Farkas. – Kell egy kis segítség –
csipogta a madár. – Uzsonnázd meg Kecskét!
De a Farkas hasa jócskán teli volt már,
jobbat kapott délben két pár kecskecombnál.

A Kecske meg aznap épp eleget evett,
szakállát ingatta kóróevés helyett,
Kóró Kismadarat nem ringatta szépen,
a madár mérgesen ment tovább a réten.

Egy Faluba botlott, szívességet itt kért,
ehol lófrál Farkas, kergessék el onnét.
Lusta volt a Falu, bizony nem akarta,
mindenki csak bámult, üstökét vakarta.

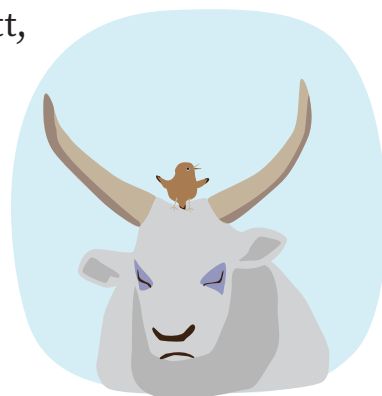
Farkas nem akarta ebédelni Kecskét,
a Kecske meg Kórót, köszönte, de nem kért,
Kóró Kismadarat nem ringatta szépen,
a madár fortyogva ment tovább a réten.

Találkozott Tűzzel, gyere, gyújtsd fel Falut,
rossz emberek lakják, seperjenek hamut.
A Tűz nemet intett, álmos volt lobogni,
semmi kedve nem volt gerendát kormolni.
A Falu még mindig nem kergetett Farkast,
Farkas nem kért Kecskét, evett inkább szarvast,
a Kecske sem kívánt Kórót enni éppen,
Kóró nem ringatta Kismadarat szépen,
a madár lilulva ment tovább a réten.

Összefutott Vízzel. – Segíts rajtam, kedves!
Oltsuk el a Tüzet, legyen minden nedves!
De Víz nem akarta eloltani Tüzet,
Ebédidőre járt, s ráfért már a szünet.

Tűz sem gyújtott Falut, az Farkast nem hajtott,
Farkas szarvast evett, Kecske inkább sajtot,
Kóró nem ringatta Kismadarat szépen,
a madár dühödten ment tovább a réten.

Nicsak, itt a Bika! – Tudnál segíteni,
s ami vizet csak bírsz, mind felhörpinteni?
Bika nemet intett, nem volt szomjas éppen,
tapodtat sem mozdult, álldogált a réten.

Víz nem oltott Tüzet, Tűz nem gyújtott Falut,
az nem űzött Farkast, Farkas inkább aludt,
Kecskének is telve volt a hasa éppen,
Kóró Kismadarat nem ringatta szépen,
a madár bőszülten ment tovább a réten.

Ment tovább a madár, Furkó vele szembe,
agyonütné Bikát? – kérte énekelve.
Nem volt annak kedve Bikát agyonütni,
öreg volt már szegény, le akart feküdni.
A Bika a Vízből egy cseppet sem ivott,
Víz nem oltott Tüzet, Tűz nem gyújtott Falut,
az nem űzött Farkast, Farkas nem kért Kecskét,
Kecske csak nem lelte kóróevő kedvét,
Kóró nem ringatta Kismadarat szépen,
a madár őrzöngve ment tovább a réten.

Ahogy ment, mendegélt, szembecsúszott Féreg.
– Kérlek, fürd ki Furkót, esz engem a mérég!
Féreg nem akarta Furkót kilyuggatni,
szép piros almában kívánt volna lakni.
Furkó nem vert Bikát, az Vizet nem szürcsölt,
Víz azon a napon már eleget gürcölt,
Tűz nem gyújtott Falut, az nem bántott Farkast,
Farkas pedig Kecskét, hisz ott volt a szarvas,
Kecske sem volt éhes, nem ette a Kórót,
ki ringatás helyett csak egy helyben lógott.

Épp arra járt Kakas. – Kakas, egyél Férget!
– Rendben – felelt Kakas. – Egy még belém férhet.
Kakas csípte Férget, Féreg rágta Furkót,
Furkó Bikát verte, az meg Vizet kortyolt,
Víz oltotta Tüzet, a Tűz Falut gyújtott,
Falu űzte Farkast, Farkas Kecskét kóstolt,
Kecske rágta Kórót, ki végül feladta:
s Kismadarat szépen álomba ringatta.

Várszegi Adél

4. Lapozz vissza A macska és az egér című meséhez, és hasonlítsd össze A kóró és a kismadár című mesével!

5. Gyűjts hasonló láncmeséket a könyvtárban!

6. Olvasd el a mondókát! Melyik mesetípusra emlékeztet?

– Egy, kettő, három, négy,
te kis varga, hová mégy?
– Elmegyek én Szadára.
– Minek mész te Szadára?
– Egy pár vasat keresni.
– Minek neked az a vas?
– Od’adom a kovácsnak,
kovács nékem patkót ad,
patkót adom lovamnak,
lovam nékem trágyát ad,
trágyát adom földemnek,
a föld nekem búzát ad,
búzát viszem malomba,
molnár nékem lisztet ad,
abból sütünk pogácsát.

7. Beszéljétek meg csoportban a madarokról szóló szólások, közmondások jelentését! Játsszátok el!

Madarat tolláról, embert barátjáról.

Madarat lehet vele fogatni.

Szelíd, mint a galamb.

Bagoly mondja verébnek, hogy nagy fejű.

Egy fecske nem csinál nyarat.

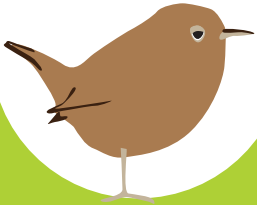
Ritka, mint a fehér holló.

Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.

Vak tyúk is talál szemet.

Várja a sült galambot.

A nagyravágyó fekete rigó

Neked melyik szín tetszik? A világos vagy a sötét? Hallottál arról, hogy vannak hideg és meleg színek? Tudod-e, hogy milyen eseményeken illik fekete ruhát viselni? Mi lenne akkor, ha mindig fekete-ben járnál?

1. Olvassátok fel az alábbi madárneveket!

fekete rigó

barázdabillegető

szőriszarka

gyurgyalag

szalakóta

gólya

kanalasség

búbos vöcsök

bölömbika

macskabagoly

varjú

papagáj

- Hallottatok már ezekről a madarakról? Mit tudtok róluk?
- Próbáljátok meg emlékezetből elmondani a fenti madárneveket!
- Mondjátok egy levegővétellel, egyre gyorsabban!

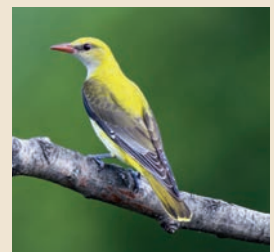
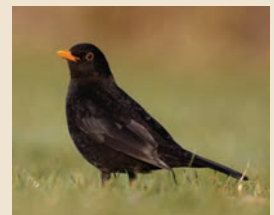
2. Játsszunk csoportban!

A csoport tagjai felváltva bökjenek az olvasmányban egy helyre. Amelyik betűre mutat a soron következő, azzal a betűvel kezdődő madárnevet mondjon. Írjátok le! Melyik csoport írta a legtöbbet?

A fekete rigó és a sárgarigó

A fekete rigót külön, a sárgarigót egybe kell írunk. A két énekesmadár ugyanis – nevük ellenére – nem ugyanabból a családból való. A fekete színű rigó a rigófélék családjába tartozik, mint az énekes rigó. Ezek a madarak áttelelő madaraink.

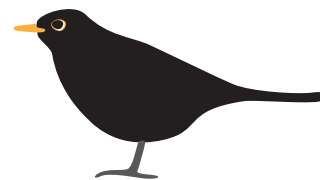
A sárgarigó (vagy másik nevén az aranymálinkó, aranybegy) a sárgabegy- vagy málinkófélék családjának egyetlen Magyarországon is honos költöző madara. A színe ugyan aranysárga, de nem valódi rigó.

A nagyravágyó fekete rigó

(1. rész)

A **fekete rigó**¹ a ligetben élt. Sárga csőre volt, ragyogó cipőgomb szeme – és persze fekete volt, mint a szurok. Azért is hívják fekete rigónak.

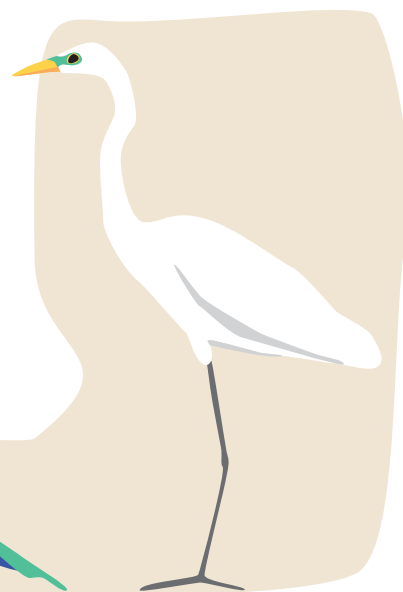

Nem tudom, ki hogy van ezzel a fekete színnel. Nyilván van, akinek nem tetszik, mert hiszen a narancssárga sokkal vidámabb, a türkizkékről és a meggypirosról nem is beszélve. De aki jobban odafigyel, annak a fekete is tetszik, ebben bizonyos vagyok. Hiszen annyiféle fekete van. Kékesen fénylő fekete, puha fekete, éjfekete, játékos fekete, meleg fekete és ki tudja, még hány.

A fekete rigó fénylő fekete volt.

És nem tetszett neki a fekete szín.

Se fénylőn, se puhán. Dühösködött. Egy darabig még csak nem is fütyörészett – mert még vidámnak gondolná valaki. Azt mondogatta mérgesen: „Csk, cska, cska!” Olyan szép piros tollakat akart, mint a vörösbecgély, zöldeket, mint a gyurgyalagé, fehérret, mint a kócsagé, s olyan cifrát, mint a papagájé.

Ezért volt dühös. Úgy hitte, ő a legrútabb madár a ligetben.

Bánata akkor vált mégis szívbe markolóvá, amikor a kisfiú eljött a ligetbe, és azt mondta a madaraknak:

– Kellene nekem egy barát. Egy madár barát.

Aki reggelenként megkocogtatná az ablakomat, és mindennap megajándékozhatnám kenyérmorzsával meg kölessel.

– Aha – mondták a madarak.

Egyedül az uhu mondta, hogy „uhu”. Talán azért, mert nem szereti a kölest meg a kenyérmorzsát, de az is lehet, azért, mert mást nem tud mondani.

1 fekete rigó: az eredeti műben egybeírva szerepel

A barátság nem könnyű dolog. Mert jó, a kisleányoknak szüksége volt egy madár barátára. Csak hát olyan madár nélkül, akinek viszont éppen egy kisleány barátára lenne szüksége, ez nem megoldható.

A madarak legtöbbször volt már barátja. A barázdabillegetőnek a szőrízarka, a gyurgyalagnak a szalakóta, a gólyának a kanalasgém, a búbos vöcsöknek a bölömbika. Csak a macskabagolynak meg a szürke varjúnak nem volt barátja, de ők igen mogorvák, nincs is szükségük barátokra.

Na és persze a fekete rigónak sem volt barátja, mert szégyellte a színét, s emiatt fönn hordta az orrát. Furcsa dolog, de így volt. Mással is megesik: szégyell valamit, és azt hiszi, csak úgy tudja elviselni a szégyenét, ha fönn hordja az orrát.

Így aztán nem talált barátokra a kisleány. Pedig ott lapult a fűben a fekete rigó, és azt gondolta magában: „Én szívesen lennék barátja ennek a kisleányoknak. Nagyon szeretem a kenyérmorzsát meg a kölest. – S kis szünet után még azt is hozzágondolta: – És a kisleányt is nagyon szeretem. – De mégsem mert előbújni. – Éppen én kellenék neki – morfondírozott –, amikor ilyen csúnya vagyok! Fekete!”

Barát nélkül ment el a kisleány, igaz, majdnem sírva fakadt, de megpróbálta a liget széléig visszatartani. Nem szeretett mások előtt sírni. De azért a madarak észrevették, hogy lefelé görbül a szája, és nagyon megsajnálták. Tulajdonképpen szerették a kisleányt. Akik barátokra vágnak, és elgyalogolnak érte a ligetbe, azokat szeretni kell. Egyikük utánakiabált:

▶ – Gyere vissza egy hét múlva!

▶ Mit gondolsz, elfogadja-e barátjának a kisleány a fekete rigót?

- Szerinted mit kell azon érteni, hogy „A barátság nem könnyű dolog”?
- Miért nem tetszett a rigónak a fekete szín? Csoportban közösen gyűjtsetek ötleteket!
- Miért pont egy madár barátot keresett a kisleány?
- Csoportokban játsszátok el az utolsó bekezdést! Közösen döntsétek el, mit válaszol a kisleány a madaraknak!

3. Válasszatok egyet az alábbi tulajdonságokból, és jelenítsétek meg némajátékkal! A többi csoport találja ki, melyik tulajdonságot játszottátok el!

barátságos

segítőkéz

udvarias

vidám

jószívű

4. Párokban készíttetek egy hirdetést, amelyben barátot kerestek! Az elkészült írásokat mutassátok be egymásnak!

A nagyravágyó fekete rigó (2. rész)

Talán, ha az öreg festőművész nem lakik a közelben, minden másképpen alakul.

De ott lakott a liget mellett. Nagyon

vidám, mosolygós öregúr volt, csak

éppen a szakálla volt furcsa, ezer-

színű – mert abba szokta törölgetni

az ecsetjeit. A fekete rigónak eszébe

jutott a tarka szakállú festő meg a sok

szép festék, röppent egyet, s már ott

is volt a festékesdoboz mellett. „Majd

ragyogok én egy hét múlva” – gondolta,

s mivel a zöld festékestubus volt legközelebb,

kifestette magát zöld küllőnek. Hát elég furcsa zöld küllő volt, azt meg

kell hagyni! Mert a zöld küllő nem egyszínű zöld – és a csőre meg kü-

lönösen nem az, de a kis fekete rigó nagy buzgalmában még a csőrét is

zöldre mázolta. „Na, most jöhet a kisfiú” – gondolta, s úgy óvta magán

a zöld festéket, hogy egy hétig enni is elfelejtett.

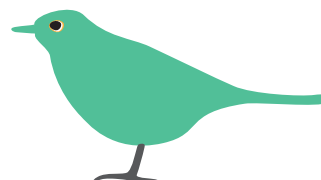
Eltelt a hét, semmi különös nem történt, csak a tarka szakállú festő pingált lila fákat meg lila mezőt – mivelhogy szőrén-szálán eltűnt a zöld festéke.

Megjött a kisfiú, köréje sereglettek a madarak, biztatták:

– Ne félj, most lesz valaki!

– Én szívesen lennék a barátod – mondta ekkor elváltoztatott hangon a zöldre festett fekete rigó, és elősétált egy bokor mögül.

Hirtelen szóhoz sem jutott a sok madár, tátva maradt a csőrük.

A fekete rigó (azazhogy zöld rigó, nem is tudom, hogy nevezzem) meg nagy peckesen sétált a tisztáson, abban a hitben, hogy ő a legszebb madár a ligetben.

A vándorsólyom ocsúdott fel elsőnek.

– Nicsak – mondta –, egy uborkamadár.

Nevettek, ahogy a torkukon kifért.

– Vagy netántán egy nagyra nőtt szöcske – toldotta a búbos banka, s szegény fekete rigó legszívesebben elsüllyedt volna szégyenében.

A kisfiú is mosolygott, és szelíden, nehogy megbántsa ezt az uborkamadarat vagy kicsodát, azt mondta:

– Ne haragudj, de én nem ilyen madárra gondoltam.

Huss – elröppent gyorsan a fekete rigó.

„Cskcskcsk – korholta magát mérgesen –, mert ostoba módon színtiszta zöldre kentem magam, pedig a zöld küllő nem is egyforma zöld. Kétféle zöld is van rajta (mert a zöld sem egyforma, éppen úgy, mint a fekete), a feje teteje meg piros, a szárnya vége meg fehér pettyes fekete. Na de majd legközelebb. A jövő héten ügyesebb leszek!”

Hát nem sokkal lett ügyesebb! Hogy, hogy nem, az jutott eszébe, hogy gólyának festi magát. Sok fekete meg fehér festéket kent magára, és a lábát meg a csőrét pirosra festette. Eszébe sem jutott, hogy a gólya legalább tízszer akkora, mint ő. Ki látott már ilyen pici gólyát, rövid lábút, rövid csőrűt? (Arról nem is beszélve, hogy a hátán átütött a zöld festék a fehérén!)

Ritkán látott a liget olyan viháncolást, mint amikor a gólyának álcázott fekete rigó odaállt a kisfiú elé.

– Te meg miféle szerzet vagy? – kérdezte a kisfiú.

– Nem látod, gólya vagyok – mondta kicsit ijedten a fekete rigó, mert akkor már sejtette, nem nagyon sikerült ez a gólyává alakulás.

– Még hogy gólya! Talán **golyhót**² akartál mondani – mondta a gólya, és olyan nevetőgörcsöt kapott, hogy ki kellett hívni a mentőket.

Bizony ez a gólyahistória is csúfos véget ért, mert a kisfiú nagy sajnálkozva megint azt mondta:

– Ne haragudj, nem ilyen madárra gondoltam.

2 golyhót: együgyűt, ostobát

A nagyravágyó fekete rigó

(3. rész)

A fekete rigó fél évre elbujdosott bánatában. Hiába jött a kisleány, hiába keresett madár barátot.

A fekete rigónak meg fájt a szíve: „Hej, csak szebb madár lennék, akkor biztosan barátjává fogadna a kisleány!”

A kisleány egyre szomorúbb lett.

– Most már az uborkamadár sem akar velem barátkozni – mondta.

A madarak vigasztalni próbálták, de neki barát kellett volna. Hogy lehetne megvigasztalni azt, aki nem talál barátokra!

A fekete rigó legalább olyan bánatos volt, mint a kisleány, ha nem bánatosabb. Magát is sajnálta, meg a kisleányt is. Magát talán egy kicsit jobban.

Ezért aztán fél év elteltével elhatározta: újra próbálkozik. De most már nagyon gondosan látott munkához. Egy teljes napig tanulmányozta a sárgarigót. A sárgarigó a legszebb madár – gondolta –, még a latin neve is a legszebb a madárnevek közül, úgy hívják, hogy Oriolus Oriolus (mert minden madárnak van latin neve is). Eszébe sem jutott, hogy őt meg Turdus Merulának hívják latinul, s az semmivel sem csúnyább, mint az Oriolus Oriolus. Talán még szebb is.

És elkezdte magát sárgarigónak festeni. Egy hétig tartott a festés, de ez aztán tökéletesen sikerült. A fekete rigó olyan lett, mint egy igazi sárgarigó. Talán csak az alakja különbözött kicsit a sárgarigótól, de ahhoz igazán jó szem kellett, hogy ezt észrevegye valaki.

Azon a héten is eljött a kisleány barátot keresni. Nem csüggedhetett, tudta, barátokra kell találnia.

A sárgarigónak festett fekete rigó elősétált a bokrok közül. A madaraknak elállt a lélegzetük a gyönyörűségtől.

5. Mit gondolsz, hogyan folytatódik a mese?

6. Miért akarta mindig átfesteni magát a fekete rigó?

7. Szerinted mit gondolnak a madarak a fekete rigóról? Indokold is a véleményedet!

8. Csoportban készítsetek állóképet arról a pillanatról, amikor a fekete rigó gólyának álcázva a kisleány elé áll!

A nagyravágyó fekete rigó

(4. rész)

– Nicsak, egy csodálatos sárgarigó – mondták.

A kisfiú is elbámulva nézte a szép madarat, a szíve hangosan dobogott. Csak az igazi sárgarigó gyanakodott. „Valami nagyon furcsa ezen a madáron” – gondolta, és oda is szólt neki:

– Füttyents egyet!

– Nem füttyentek – mondta nyeglén a fekete rigó.

Persze, hiszen a sárgarigó azt is ki tudja füttyülni, hogy „Huncut a bíró”, meg „Fütyül a rigó”, a fekete rigó meg csak annyit tud: „Tiutu.” Ez legalább olyan szép, mint a sárgarigó éneke, de mégis más. Én biztos vagyok benne, hogy a sárgarigó nagyon szeretné néha azt füttyülni, ▶ hogy tiutu, de nem megy neki. Ő csak azt tudja: „Huncut a bíró.”

Csakhogy megszólalt a kisfiú:

– Ne haragudj – mondta elszomorodva –, te valóban csodálatosan szép madár vagy, de én egy másik barátira gondoltam. Láttam valamikor egy nagyon kedves madarat. Nem volt ilyen tarka, mint te, de nekem ő kellene barátnak. Az a madár fénylő fekete volt, csak a csőre volt sárga. Azt hiszem, úgy hívják, fekete rigó. Megértheted, hogy ki kell tartanom ▶ mellette, hátha egyszer megjön, és akkor ki lesz a barátja?

A fekete rigó keserves sírásra fakadt, hullottak a könnyei, mint a záporosó. A kisfiú nagyon megsajnálta.

– Miért sírsz? Ne sírj! – mondta neki.

– Azért sírok – zokogta a madár –, mert a fekete rigó én vagyok.

Ámulva néztek rá, nem akarták hinni, de akkor a madár könnyei már lemosták a melléről a sárgarigó sárga, a gólya fehér és a zöld küllő zöld színét – előtűnt az igazi fekete.

– Istenem, de buta madár vagy te – mondta boldogan a kisfiú, fölkapta, és sokáig mosdatta a fekete rigót a patakban. De a sok szín nem egykönnyen jött le róla; amikor hazaindultak, még akkor is zöld, sárga meg fehér foltok éktelenkedtek a madáron. Nem is volt olyan, mint egy igazi fekete rigó.

– Mit gondolsz, lekopik? Leszek én még igazi szép fekete? – kérdezte a madár.

– Biztos – mondta a kisfiú, azután elszomorodott; arra gondolt, hogy már fél éve lenne barátja, ha ez a szamár fekete rigó nem pingálja magát.

Lázár Ervin

▶ Szerinted most végre barátok lesznek?

▶▶ Miért nem akarta a kisfiú a sárgarigót sem barátnak?

▶▶▶ Miért nem jó idegen tollakkal ékeskedni? Fogalmazd meg röviden a történet tanulságát!

9. ▶ Hogyan fejeznéd be a mondatokat?

– A fekete rigó azért festette magát zöld küllőnek, mert...

– A fekete rigó azért festette magát gólyának, mert...

– A fekete rigó azért festette magát sárgarigónak, mert...

10. ▶ Milyen hasonlóságot veszel észre a csókai csóka és a nagyravágyó fekete rigó között?

11. ▶ Miközben a kisfiú mosdatta a rigót, miről beszélgethettek? Társaddal alkossatok párbeszédet! Mutassátok be a többieknek!

12. ▶ Van olyan tulajdonság, ami miatt valakit nem tudnál a barátodnak elfogadni?

13. ▶ Mennyire ismered magad? Van olyan tulajdonságod, amit nem szeretsz?

Különféle színek

Az egyik ember piros. A másik fekete. Vannak sárga emberek. Vannak barnák, okkerbarnák, sőt, még kék színűek is! Vannak rózsaszínű emberek! De ha összegyűlnek ezek a mindenféle színű emberek, mindannyian emberszínűek.

Darvasi László: A 3 emeletes mesekönyv – részlet

Az állatok nyelvén tudó juhász

A meséknek azt a típusát, amelynek főszereplői emberi tulajdonsággal rendelkező, emberként cselekvő, beszélő állatok, állatmeséknek nevezzük. Olvasd el Az állatok nyelvén tudó juhász című mesét! Vitassátok meg az osztállyal közösen, hogy állatmesét olvastatok-e!

1. Melyik szókártyához melyik meghatározás illik? Mondd el!

ménes

gulya

konda

birkanyáj

Szarvasmarhák legelőn tartott csoportja.

Szabadon tartott disznók csoportja.

Közösen legelő juhok csoportja.

Együtt legeltetett lovak csoportja.

a) A képen látható ember a birkákat őrzi. Mi a foglalkozása? Nevezd meg!

2. Olvasd el a szókártyákat! Melyik állatot őrizték ezek az emberek? Segítenek a képek.

juhász

csikós

kondás

gulyás

3. Olvasd el a következő mondatokat! Miben azonosak? Miben különböznek?

Jótett helyébe jót várj!

Jótett helyett jó jár cserébe!

Jótét helyett jót várj!

Az állatok nyelvén tudó juhász

(1. rész)

Hol volt, hol nem volt, még az Óperencián is túlman volt, az üveghegyen innen volt, kidőlt, bedőlt kemencének egy csepp oldala se volt, teli volt kaláccsal, egy se volt benne. Hát hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy juhász. Ahogy a juhait őrzötte az erdőben, meglátott messziről egy tüzet. Abban egy rettentő nagy kígyó sírt:

– Segítsél ki, te szegény ember, jótét helyett jót várj; mert az én édesapám a kígyók királya, és megjutalmazza a te hűségedet.

Hát kapta a juhász, levágott egy karót, s azzal kivette a kígyót a tűzből. A kígyó elmászott egy darabon. Felemeltek ott ketten egy nagy követ. A kő alatt lyuk volt, azon lementek a föld alá, a kígyók királyához.

Kérdezte a kígyók királya: – Mit kívánsz, te szegény ember, amiért a fiam életét megmentetted a haláltól?

Azt mondta a szegény ember, csak azt kívánja, hogy az állatok nyelvét értse. A kígyók királya megadta, de egy feltétel alatt: hogy azt senkinek se merje elmondani, mert akkor azonnal meghal. Azzal visszajött az ember a földre.

Ahogy hazafelé utazott, meglátott egy odvas fát. Ült azon két szarka. Azt mondta egyik a másiknak:

– Hej, ha tudnák az emberek, hogy mennyi pénz van ebben az odvas fában, milyen boldogok lennének belőle!

A juhász meghallotta, megjegyezte a fát. Elment haza. Később eljött szekérrel a pénzért, hazavitte. Nagygazda lett belőle.

Elvette a számadó lányát. Az asszony mindig kérdezgette, hogy honnan van nekik ennyi pénzük. A juhász azt mondta:

– Ne kérdezd; az Isten adta.

▶ Szerinted mit fog tenni a juhász? Miért?

▶▶ Miért kérte a juhász azt, hogy az állatok nyelvén tudjon beszélni? Te mit kértél volna a juhász helyében?

▶▶▶ Szerinted elárulja a juhász a titkát? Mit gondolsz, hogyan folytatódik a történet?

Az állatok nyelvén tudó juhász

(2. rész)

Odahaza, a szobában, a kemence-nyakon ült két macska. Azt mondja az öreg macska a kis macskának, hogy mivel ő kisebb, s könnyen befér a kamrába, lopjon neki szalonnát. Erre a juhász elnevette magát. Kérdezte a felesége, hogy mit nevet. Elmondta, hogy az öreg macska mit mondott a kis macskának. Kérdezte a felesége, hogy honnan érti azt a beszédet.

– Ha te tudnád! De nem szabad megmondanom, mert akkor meghalok.

– Mindegy, csak mondd meg! – mondta a felesége.

– Nem lehet! – kötötte magát a juhász.

De egyszer vásárra készültek. Az asszony ült a kanca lóra, az ember pedig a csődörre. Az asszony elmaradt egy kicsit. A csődör ekkor rányerített a kancára, hogy miért nem jön hamarább. Ez meg azt mondta:

– Könnyű neked, te csak azt a sovány embert viszed, én meg ezt a kövér asszonyt!

A juhász ezt mind értette; megint elnevette magát. A felesége most is kérdezte, hogy mit nevet. Hát elmondotta, hogy mit mondott a csődör a kancának. Az asszony rákezdte, hogy mondja meg neki, honnan tudja ő megérteni az állatok nyelvét. De a juhász azt mondta, nem szabad, mert mindjárt meghal, ha megmondja.

Hazamentek. Odahaza a farkasok elmentek bárányt kérni a kutyáktól. A kutyák azt mondták, hogy nem lehet, azután mégis négyet odaigértek. De az öreg Bodri kutya azt mondta:

– Gyalázatosak, hogy meritek a gazdánk juhait odaadni?

A gazda ezt mind értette, a kutyákat szétkergette, csupán a Bodrinak adott egy nagy karéj kenyeret.

Hát az asszony ismét kérdezte, honnan tudja ő megérteni az állatok nyelvét. A juhász azt mondta, ő meghal, ha megmondja. Az asszony erre azt mondotta, hogy mindegy, ha meghal is, csak mondd meg. Erre a juhász koporsót csináltatott, és belefeküdt. Még annyit mondott, hogy hadd adjon utoljára a Bodrinak egy darab kenyeret. De a Bodrinak nem kellett, mert nagyon szomorú volt, sajnálta a gazdáját.

Hanem ekkor bement egy hetyke kakas, és nagy kényesen ette a kenyérdarabot. Azt mondta a Bodri neki:

– Ó, te átkozott, gonosz állat, hogy esik jól a kenyér olyan kényelmesen, mikor a drága jó gazdánk most haldoklik?

De a kakas azt mondta:

Te bolond! Te is olyan bolond vagy, mint a gazdád, aki nem tud egy asszonynak parancsolni. **Ládd¹**, énnekem húsz feleségem van, mégis tudok mindegyiknek parancsolni.

Erre a juhász felugrott, jól megdorgálta a feleségét, hogy többet nem kérdezte, honnan tudja az állatok nyelvét.

magyar népmese – Illyés Gyula nyomán

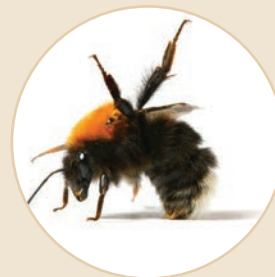
▶ Milyenek ismerted meg a juhászt és a feleségét?

▶▶ Miért szomorkodott Bodri?

▶▶▶ Hogyan maradt életben a juhász?

Szerinted igaz?

A közösségben élő állatok jól tudnak üzenni társaik számára. A rajokban élő méhek például képesek kifejezni a múltat. A kaptárba visszatérő felde-rítő méh „táncsal” tudatja társai számára a táplálék lelőhelyének irányát és távolságát. A csapatban élő csimpánzok között az arckifejezésnek vagy a kézjeleknek is jelentőségük van. Egy dolgot azonban egyetlen állat sem tud: beszélni.

¹ ládd: lásd, nézd

Kislexikon

állatmese fn A meséknek az a típusa, amelynek főszereplői emberi tulajdonsággal rendelkező, emberként cselekvő, beszélő állatok. Az olvasó számára mindez természetesen, nem csodaként jelenik meg. Az állatmesék sokszor erkölcsi példázattal, tanító jelleggel bírnak. Lásd még **fabula**.

csalimese fn Olyan rövid mese, amelyben a látszólag szokványosan kezdődő mese hirtelen egy nem várt csattanóval befejeződik.

fabula fn A latin szó jelentése: kitalált történet. Olyan mese, amelynek célja, hogy egy erkölcsi tanulságot emberi tulajdonságokkal felruházott állatok segítségével példázzon. Pl. La Fontaine: A tücsök és a hangya.

hazugságmese fn Olyan tréfás mese, más néven bolondmese, amely a szokványos mesei formákat felhasználva egyik hazugságot a másikba fűzi. Pl. A csudaállatok.

láncmese fn Olyan mese, amelynek a formája, a felépítése is csak erre a mesetípusra jellemző. A láncmesében a probléma megoldása újabb és újabb feltételhez kötött, amely mindig új szereplő bevonásával oldható fel vagy vihető tovább. A mese mindig visszatér a kiinduló problémához, és refrénszerűen megismétli a történet láncolatát. Pl. A kóró és a kismadár.

legenda fn **1.** Szentekről szóló történet. Szent Miklós legendája. **2.** Jelentős eseményeket, tetteket túlozva, kiszínezve elmesélő mű. Pl. a hős legendája. **3.** Kitalált történet, mendemonda. Pl. Petőfi halálhírét cáfoló legendák a forradalom után. Lásd még **monda**.

mese fn Kitalált történet. Hagyományos értelemben a mese csodás elemekkel átszótt, kitalált, mesei térben és időben, nem valós szereplők bevonásával játszódó történet. A jók és rosszak jól elkülöníthetők benne. A mese végén legtöbbször a jó elnyeri méltó jutalmát, a rossz pedig megérdemelt büntetését. A visszatérő mesei fordulatok, a meseszöveg sajátossága, a megjelenő szereplők, a meseszámok stb. a hagyományos mesék állandó elemei. A modern mesék szakítanak a hagyományokkal, de a szándékuk megegyezik a népmesék céljával.

monda fn Személyhez, helyhez fűződő, megtörtént eseményeket feldolgozó, csodás, mesei elemekkel is átszótt, a mesével, a legendával rokon elbeszélés, népköltészeti alkotás. Lásd még **legenda**.

műmese fn Olyan modern mese, amelynek ismerjük a szerzőjét.

népmese fn A legősibb műfajok egyike. A mesemondók mesékkal foglalták össze és adták tovább a közösség tudását, világról alkotott elképzeléseit és az emberek életében szembejövő problémák megoldásait is. A népmese szájról szájra hagyományozódott évszázadokon át. A népmesék több változatban is élnek. Írásos formájukat a népmesegyűjtőknek köszönhetjük. Pl. Benedek Elek, Arany László, Illyés Gyula, Grimm fivérek.

Tartalom

Ismét együtt! Ismételjünk!	3
Tanulni kell (Nemes Nagy Ágnes)	3
Nyári élmények	4
Ezt már tudom	6
Paripám csodaszép pejko (Weöres Sándor)	9
Szeptemberi magazin	10
Tündérellelőrző (Rigó Béla: Tündériskola – részlet)	10
Mit és hogyan olvass?	13
Jelképek (Lászlóffy Aladár – részlet)	13
Nyelvtörők minden napra	14
Robogó szekerek (Weöres Sándor – részlet)	14
Értem, amit olvasok	16
Mesék állatokról	19
Mesét kérek (Nagy Bandó András)	19
Farkastanya (magyar népmese – Arany László gyűjtése)	20
Réce, ruca, vadliba (népi mondóka)	20
Mikor sötétedni kezd (Ingrid Sjöstrand)	23
A szebeni muzsikusok (magyar népmese)	24
Októberi magazin	28
Fa az ágát földre hajtja (Kányádi Sándor)	28
Eső (Szilágyi Domokos)	29
Forradalom ezerkilencszázötvenhatban (Darvasi László)	31
Kacor király (magyar népmese)	32
A Pincérfrakk utcai cicák (Kormos István – részlet)	38
Az egerek (magyar népmese)	46
A macska és az egér (Arany László)	50
A kisegér (indián mese)	52
Novemberi magazin	56
Emlékeztető (Rigó Béla)	57
Rumini (Berg Judit)	58
A Hétágú Szigony (Berg Judit: Rumini – részlet)	60
Az Orom-sziget kincse (Berg Judit: Rumini – részlet)	63
Félszemű Morti (Berg Judit: Rumini – részlet)	64
Mióta haragszik a kutya a macskára? (Gárdonyi Géza nyomán)	66
Jancsika kutya akar lenni (székely népmese)	68
A vén kutya (magyar népmese)	70
A prérifarkas bíraskodása (észak-amerikai indián népmese)	72
Frakk, a macskák réme (Bálint Ágnes – részlet)	74
Illemtan gyerekeknek (Mosonyi Aliz – részletek)	77
Bojti (Győri Katalin – részlet)	78
Kutyavilág magazin	80
Csodakutya (Csoóri Sándor)	82
Ma házat csináltam a kutyámnak (Csukás István)	83
Ahogy a kutyaház ölel (Ijjas Tamás)	83
A róka mint pásztor (magyar népmese)	84
A vadász és a róka (Gryllus Vilmos)	84

A csókai csóka (Móra Ferenc)	86
Decemberi magazin	88
A három nyúl (Zelk Zoltán)	90
A nyúl mint tolmács (Lázár Ervin: A Hétfejű Tündér – részlet)	94
Nyúliskola (Romhányi József)	98
Medvék minden mennyiségben.....	100
Ez, az (Tandori Dezső)	101
A produkció, avagy medvék minden mennyiségben (Tandori Dezső) ..	102
Medverapp (Fekete Vince – részlet)	103
A londoni mackók (Tóth Krisztina)	104
Karácsony nyáron (Kóródi Bence)	106
Karácsonyi magazin	110
Karácsony (Szilágyi Domokos)	111
Betlehem (Fekete István)	112
Betlehemi királyok (József Attila)	113
Ballag már (Kányádi Sándor)	114
Regösének (magyar regösének)	115
A téli tücsök meséi (Csukás István – részlet)	116
A hetvenkedő sün (Kormos István – részlet)	121
Januári magazin	122
Hóember (Verbőczy Antal)	122
Hymnus (Kölcsey Ferenc – részlet)	122
Hóhullásban (Szabó T. Anna)	123
Farsangi magazin	124
Maszkabál (Gryllus Vilmos).....	124
Itt a farsang (Gazdag Erzsi)	125
Bolond-bál (Vidor Miklós)	126
Farsang (Nyulász Péter)	127
A pinyünk (Áprily Lajos).....	128
Téli játszótér (Ijjas Tamás)	131
Így sétálnak a varjak (Szabó T. Anna)	131
A kóró és a kismadár (magyar népmese)	132
Kismadár és Kóró (Várszegi Adél).....	134
A nagyravágyó fekete rigó (Lázár Ervin)	138
Különféle színek (Darvasi László – részlet)	145
Az állatok nyelvén tudó juhász	146
Kislexikon	150